

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Γεωγραφίας

ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΥ ΧΩΡΟΥ:

**1 ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ & ΜΕΤΕΩΡΑ, ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΣΤΟ
ΣΗΜΕΡΑ**

Πτυχιακή εργασία της: Ντελλής Βαΐας

Αθήνα, Ιούλιος 200

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1 ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ.	11
1.1 Καλαμπάκα	11
1.1.1 Καστράκι.....	11
1.2 Μετέωρα	12
1.2.1 Παρουσίαση των κατοικημένων Μονών	15
2 Ταξίδι στην Καλαμπάκα.	19
2.1 Ιχνηλατώντας το παρελθόν	19
2.1.1 Η Καλαμπάκα του 19 ^{ου} Αιώνα	21
2.2 Καλαμπακιώτικες κατοικίες	21
2.3 Πολεοδομική δομή της Καλαμπάκας του σήμερα.....	22
2.3.1 Πολεοδομική Μελέτη Αναθεώρησης	24
2.3.2 Μελέτη Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου(Z.O.E.)	27
3 Ταξίδι στις Μονές.	28
3.1 Οργάνωση του χώρου στην περιοχή Μετεώρων.	28
3.1.1 Υφιστάμενη κατάσταση.....	28
3.1.2 Μεταφορική υποδομή	31
3.1.3 Δίκτυα τεχνικής υποδομή	33
3.1.4 Εγκαταστάσεις κοινωνικού εξοπλισμού	34
3.1.5 Εμπορικές δραστηριότητες	34
3.1.6 Κτηνοτροφία	35
3.1.7 Ειδικές χρήσεις του χώρου	35
3.2 Συνεισφορά των Μετεώρων στην ανθρωπότητα	36
3.3 Θέση των Μονών απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.....	37
3.3.1 Δυσaráσκεια των μονών απέναντι στην κοινωνία της Καλαμπάκας..	37
3.3.2 Θέση των Μοναχών απέναντι στην πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης.	
38	
4 Τουρισμός.	41
4.1 Γενικά για τον τουρισμό στην περιοχή μελέτης	41
4.1.1 Ο τουρισμός ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης.....	41
4.1.2 Ο Τουρισμός στα Μετέωρα και στην ευρύτερη περιοχή.....	42

4.1.3	Τουριστικοί πόλοι ευρύτερης περιοχής νομού Τρικάλων	43
4.2	Τουριστικά προϊόντα προσφερόμενες υπηρεσίες	45
4.2.1	Γενικά.....	45
4.2.2	Καταλύματα	46
4.2.3	Ποιότητα Προσφερόμενων Υπηρεσιών Καταλύματων.....	47
4.3	Τουριστικές Υπηρεσίες.....	48
4.3.1	Καταγραφή των παρερχομένων υπηρεσιών	48
4.3.2	Τουριστικό προϊόν και υπηρεσίες(προβλήματα και επισημάνσεις)	51
4.4	Η τουριστική κίνηση.....	52
4.4.1	Αφίξεις Τουριστών	53
4.4.2	Διανυκτερεύσεις.....	53
4.5	Τουρισμός στην περιοχή- Μορφές Τουρισμού.....	55
4.5.1	Ο σύγχρονος τουρισμός	55
4.5.2	Μαζικός τουρισμός.....	55
4.5.3	Ατομικός τουρισμός.....	57
4.5.4	Εσωτερικός Τουρισμός.....	58
4.5.5	Εξωτερικός Τουρισμός	58
4.6	Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....	60
4.6.1	Ανάγκη συστηματικού σχεδιασμού και προώθησης	60
4.6.2	Πολιτιστικός Τουρισμός	60
4.6.3	Θρησκευτικός Τουρισμός.....	61
4.6.4	Αθλητικός Τουρισμός – Αναρρίχηση – Ορεινός Τουρισμός – Χειμερινός Τουρισμός	62
4.6.5	Αγροτικός τουρισμός	63
4.6.6	Οικολογικός Τουρισμός.....	64
4.6.7	Συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός	64
4.6.8	Προστασία του φυσικού και πνευματικού χαρακτήρα των Μετεώρων 65	
4.7	Προτάσεις	66
4.7.1	Διεθνές δεσμεύσεις	66
4.7.2	Άξονες ανάπτυξης του Τουρισμού	67
4.7.3	Πολιτιστικός τουρισμός.....	68
4.7.4	Θρησκευτικός τουρισμός.....	68
4.7.5	Οικολογικός- Ορεινός- Αθλητικός τουρισμός.....	69

4.7.6	Αγροτικός - Χειμερινός τουρισμός.....	70
4.7.7	Συνεδριακός και Εκθεσιακός τουρισμός	70
4.7.8	Μεταφορές	71
5	Προτάσεις οργάνωσης του χώρου	71
6	Μελέτη των στοιχείων της έρευνας πεδίου ερωτηματολόγια- Συμπεράσματα... ..	72
6.1.1	Ανάλυση των ερωτηματολογίων όσο αναφορά τους Μοναχούς.....	72
6.1.2	Ανάλυση των ερωτηματολογίων όσο αναφορά τους Κατοίκους	75
6.1.3	Ανάλυση των ερωτηματολογίων όσο αναφορά τους Τουρίστες	78
6.1.4	Σύγκριση των απόψεων	80
7	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 ΧΑΡΤΕΣ	82
8	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	90
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	109

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Χάρτες

Χάρτης 1 Εντοπισμός της πόλης στη Χώρα.	82
Χάρτης 2 Εντοπισμός της πόλης στην ευρύτερη περιοχή.	83
Χάρτης 3 Χάρτης οδικού δικτύου της Καλαμπάκας	84
Χάρτης 4 Στρατιωτικός Χάρτης της Καλαμπάκας(από τη συλλογή του Ιωαν. Δ. Τάκου).....	85
Χάρτης 5 Η Αρχαία Θεσσαλία όρια των μεγάλων τμημάτων της Θεσσαλίας(από τη συλλογή του Ιωαν. Δ. Τάκου).....	86
Χάρτης 6 Η Καλαμπάκα υπό των Ελλήνων καλείται Σταγοί (ο χάρτης από το Βιβλίο του I.S. Smith, 1820, Ανατύπωση από τις 7 ημέρες της Καθημερινής, 7-8-94)	87
Χάρτης 7 Στο χάρτη διακρίνονται τοποθεσίες με τις άγνωστες για πολλούς ονομασίες τους. (από τη συλλογή του Ιωαν. Δ. Τάκου.....	87
Χάρτης 8 Χάρτης Σιδηροδρομικού δικτύου της πόλης. Ένας τρόπος να προσεγγίσετε την πόλη είναι με τη χρήση του σιδηροδρομικού δικτύου	88
Χάρτης 9 Χάρτης των Μοναστηριών της Καλαμπάκας.....	89

Χάρτης 10 Κοντινές τουριστικές περιοχές που μπορεί να επισκεφτεί και ο τουρίστας της Καλαμπάκας.	90
---	----

Εικόνες

Εικόνα 1 Το Μοναστήρι του Μεγάλου Μετεώρου.....	90
Εικόνα 2 Το Μοναστήρι του Βαρλαάμ.....	91
Εικόνα 3. Ιερά μονή Ρουσάνο. (Ακουαρέλα Ιταλού ζωγράφου το 1931- Συλλογή Φώτη Βογιατζή).....	91
Εικόνα 4 Ακόμη μία άποψη της μονής Ρουσάνο με την μονή Βαρλλααάμ 1900-1905. (Ακουαρέλα Αγγ. – Συλλογή Φ. Βογιατζή).....	92
Εικόνα 6 Ιερά μονή Αγίου Στεφάνου. (Φωτ. Αρχ. Ιστορικού Μουσείου Αθηνών). ...	93
Εικόνα 7 Ιερά μονή Αγίας Τριάδας.(Ακουαρέλα του 1900-905) από το αρχ. Του Φ. Βογιατζή).	94
Εικόνα 8 Ιερά μονή Αγίου Πνεύματος. (Φωτ. Αρχ. Ιστορικού Μουσείου Αθηνών). ...	95
Εικόνα 9. Ο Δήμος Καλαμπάκας είναι απόλυτα συνυφασμένος με το μεγαλούργημα στο οποίο άνθρωπος προσέθεσε τη δική του πινελιά, τα Μετέωρα.	95
Εικόνα 10. Η Καλαμπάκα είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου δήμου χτισμένη στη σκιά των βράχων.	96
Εικόνα 11. Η μοναστική πολιτεία των Μετεώρων	96
Εικόνα 12 Βράχοι της Αγίας Τριάδας και του Άλτσου. (Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη).....	97
Εικόνα 13. Πάνω από την Καλαμπάκα υψώνονται ίσως τα πιο εντυπωσιακά γεωλογικά φαινόμενα της γης, οι βράχοι των Μετεώρων, γεννήματα αποθέσεων μεγάλου ποταμού (ενδεχομένως του Αλιάκμονα) κατά τον Καινοζωικό αιώνα (60 εκατ. χρόνια π.χ)	97
Εικόνα 14 Η ιερά μονή του Βαρλαάμ σε σχέδιο του Ρώσου μοναχού Β. Barskij- Τα Μετέωρα, ένα από τα πιο εντυπωσιακά έργα του Φώτη Κοντόγλου της πρώτης περιόδου της δημιουργίας του.	98
Εικόνα 15 Η βρύση του Αϊ Γιάννη του Προδρόμου. (Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη)	99
Εικόνα 16 Ηρεμία και γαλήνη. Αποχαιρετισμός στην πόλη.(Φωτ. Αρχ. Μουσείο Μπενάκη).....	99

Εικόνα 17 Ερείπια και ηρεμία, ατελείωτος ο χειμώνας της κατοχής (1941- 1944). (Φωτ. Αρχ. Μουσείο Μπενάκη). Αναγέννηση, ο ήλιος ανατέλλει και πάλι. . (Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη)	100
Εικόνα 18 Άποψη της Καλαμπάκας του 1985. (Συλλογή Στεφ. Βλάχου).....	100
Εικόνα 19. Άλλη άποψη της πόλης του 1985.(Συλλογή Λιλ. Λιάπη)	101
Εικόνα 20 Άποψη της Καλαμπάκας του 1900. Συλλογή του Μιχ. Πιτσάκου).....	101
Εικόνα 21 Αστικά σπίτια (φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη)	102
Εικόνα 22 Γεωργικές κατοικίες(Φωτ. Αρχ. Λαογρ. και Ιστ. Εταιρίας Θεσσαλών). .	102
Εικόνα 23 Νεότερες Πέτρινες κυβοειδής κατοικίες(Φωτ. Αρχ. Γεωργ. Αναστασόπουλου).	103
Εικόνα 24 Η κατοικία του Τζίμη Λυτάρη(Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη).....	103
Εικόνα 25 Η κάτω πλατεία 1950. (Συλλογή Αργ. Καταφυγιώτη).....	104
Εικόνα 26 Η κάτω πλατεία του σήμερα. (Φωτ. Λιλ. Λιάπη).....	104
Εικόνα 27. Συνοικία του Σιποτού το 1950(Συλλογή Φρόσως Τάσιου)- Το ίδιο τοπίου χιονισμένο(Φωτ. Αρχ. Ιωάν. Τάκου).- Το ίδιο ακριβώς μέρος σήμερα(Φωτ. Αρχ. Φ. Τάσιου)	105
Εικόνα 28. Το παλιό υπνωτήριο των υπαλλήλων των Θεσσαλικών σιδηροδρόμων με τη μπόμπα που υδροδοτούσε τις ατμομηχανές των τρένων. (Φωτ. Αρχ. Μ. Καλοσύπη).	105
Εικόνα 29. Ο Σιδηροδρομικός σταθμός της πόλης σήμερα.	106
Εικόνα 30. Δύσβατος και ανηφορικός ο δρόμος, που οδηγούσε στις Ιερές Μονές των Μετεώρων. (Φωτ. Τα Μετέωρα σε πίνακα ζωγραφικής του Dupre, 1826. Εθνική βιβλιοθήκη, Παρίσι. Από το λεύκωμα Ελληνικά Μοναστήρια.	106
Εικόνα 31 Ιερά μονή μεταμόρφωσης του Σωτήρος, (Φωτ. Αρχ. Ιστ και Λαογρ. Εταιρίας Θεσσαλών)- Μετέωρα, χαλκογραφίας 19 ^{ου} αιώνα. (Φωτ. Από το βιβλίο «Τα Μετεώρα», Θ. Προβατάκη)- Ιερά μονή της Αγίας Τριάδας. (Γκραβούρα του 19 ^{ου} αιώνα φωτ. Από το βιβλίο Θ.Προβατάκη).....	107
Εικόνα 32. Παλιά χαλκογραφία των Μετεώρων: Δια χειρός... Παρθενίου εξ Ελάσσονος 1782 Ιούνιος 21. (Φωτ. Αρχ. Μουσείου Μπενάκη).	107
Εικόνα 33. Μέλος της ορειβατικής λέσχης Καλαμπάκας, καθώς επιτυγχάνει το στόχο του και φτάνει στην κορυφή	108

*Αφιερωμένη στους γονείς μου και τα
αδέρφια μου...*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην ακόλουθη εργασία με θέμα: «Σχέση πόλης και ιερού χώρου: Καλαμπάκα και Μετέωρα από το παρελθόν στο σήμερα», γίνεται μία προσπάθεια ανάλυσης της πορείας ανάπτυξης και διαμόρφωσης του τοπίου της πόλης σε σχέση με την ύπαρξη του ιερού χώρου των Μετεώρων. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η ενημέρωση για την επίδραση του ιερού στο βιώσιμο περιβάλλον.

Για την σφαιρική ενημέρωση του αναγνώστη στην ακόλουθη εργασία δίνονται οι εισαγωγικές έννοιες και οι ορισμοί που αφορούν τα Μοναστήρια, τους Ασκητές, και τον τρόπο ζωής τους, από το χθες στο σήμερα. Για την ενότητα αυτή συλλέχθηκαν στοιχεία από προσωπικές συνεντεύξεις με τους μοναχούς της πόλης. Από δημοσίευτο υλικό που προέρχεται από λευκώματα μοναχών, επιστημόνων και περιηγητών που έζησαν στις μονές και γράφουν τους τις έρευνες τους τα ευρήματά τους, αυτά που τους διηγήθηκαν. Εδώ αναφέρεται η θέση των μοναχών απέναντι στους πολίτες της Καλαμπάκας η άποψη τους για το ρόλο που διαδραματίζει η συνύπαρξη του ιερού χώρου με την πόλη. Η θέση των μοναχών για την κοινή χάραξη πορείας ανάπτυξης του πολεοδομικού τοπίου, η οποία θα πρέπει να σέβεται και τα δύο σύνολα να και θα πρέπει να μπορεί να ακολουθήσει τις εξελίξεις του σήμερα χωρίς να βεβηλώνει την ιερότητα και την ιστορία του τόπου.

Συγκεκριμένα, παρατίθενται στοιχεία για την συγκρότηση των Μοναστηριών και δίνεται απάντηση σε ερωτήματα που αφορούν: Το ρόλο ύπαρξης των μοναστηριών στη διαμόρφωση του τοπίου. Η ασκητική ζωή σε συνδυασμό με το βιώσιμο κόσμο. Η πόλη ως πόλος έλξης τουρισμού, σε συνδυασμό με τη συμβολή του τουρισμού για την ανάπτυξη μιας πόλης, . Ακόμη, δίνονται στοιχεία για τους φραγμούς που θέτει σε ορισμένους τομείς ανάπτυξης η ύπαρξη των Μοναστηριών στην πόλη.

Παράλληλα, δίνονται οι έννοιες των ορισμών που αφορούν τους Κατοίκους της πόλης, και τον τρόπο ζωής τους από το παρελθόν στο σήμερα, με βάση την επίδραση που δέχτηκε από τον ιερό χώρο. Πως οι κάτοικοι μιας πόλης θα μπορέσουν συνδυάσουν την ανάπτυξη της πόλης τους και να διατηρήσουν ανεπηρέαστο τον θησαυρό που κουβαλάνε. Ακόμη, σε αυτό το σημείο γίνεται μια έρευνα που αφορά

την πολεοδομική ανάπτυξη της πόλης του σήμερα στην οποία γίνεται προσπάθεια να συμπεριλάβει όλους τους περιορισμούς και τις ανάγκες που θέτει η ύπαρξη των Μετεώρων. Εδώ αναφέρονται οι ανάγκες της περιοχής που θα ομορφύνουν το τοπίο, θα κάνουν πιο εύκολη την ζωή των πολιτών, καθώς και ελκυστικότερο το τοπίο για τους τουρίστες. Επίσης, παρουσιάζονται οι ενστάσεις που κάποιες φορές θεωρούνται και υπερβολικές, που βάζουν οι μοναχοί στα στάδια ανάπτυξης της πόλης.

Ταυτόχρονα, δίνεται ο ορισμός του Τουρισμού και ο ρόλος του στην πορεία διαμόρφωσης της πόλης. Παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση αναλύεται, έπειτα γίνεται μια προσπάθεια εντοπισμού των προβλημάτων, τέθονται στόχοι, και εντοπίζονται τα σημεία που πρέπει να αναπτυχθούν με σκοπό η Καλαμπάκα να αποκτήσει τουρισμό όχι μόνο θρησκευτικό και ολιγοήμερο αλλά αμφίπλευρα αναπτυγμένο και με κίνητρα διαμονής για μεγάλο χρονικό διάστημα. Για το σκοπό αυτό συλλέχθηκαν στοιχεία από τον ΕΟΤ Βόλου το ΚΕΝΑΚΑΠ Καλαμπάκας, δόθηκαν ερωτηματολόγια για μια πιο έγκυρη άποψη και σε συνδυασμό με τα δεδομένα της γεωγραφίας του τουρισμού βγήκαν τα πορίσματα της έρευνας.

Έπειτα γίνεται μία σύνθεση όλων των στοιχείων της Βιώσιμης πόλης καθώς και του Ιερού Χώρου, ώστε ο αναγνώστης να μπορέσει να παρακολουθήσει την εξέλιξη των στοιχείων της εργασίας, κατανοώντας πρώτα την σημασία των παραπάνω εννοιών.

Ακολουθεί μια ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν από προσωπική επαφή με τους μοναχούς, τους κατοίκους της Καλαμπάκας και τους τουρίστες, με βάση τη συμπλήρωση κάποιων σχετικών ερωτηματολογίων που τους δόθηκαν. Τα εγχειρίδια αυτά μοιράστηκαν με σκοπό να γίνει καλύτερα αντιληπτός ο τρόπος που οι μονές δέχονται την ύπαρξη της πόλης σε μικρή απόσταση από αυτούς και το αντίστοιχο, να γίνουν πιο ευδιάκριτα τα βέτο που θέτουν οι μεν στους δε όσο αναφορά την ανάπτυξη τους.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η συλλογή αυτών των στοιχείων ήταν ιδιαίτερα δύσκολη, ιδιαίτερα όσο αναφορά τη συμπλήρωση τους από τους μοναχούς, μοιράστηκαν 40 ερωτηματολόγια ενώ απαιτήθηκαν μόνο τα 7, καθώς οι μοναχοί είδαν καχύποπτα την συμπλήρωσή τους και θεώρησαν ότι δεν μπορεί κανείς να επέμβει στον τρόπο ζωής τους και να ζητάει προσωπικά στοιχεία. Παρόλα αυτά αξιοσημείωτη είναι ότι μέσα από τις προσωπικές συζητήσεις το διάστημα που διέμενα στις μονές με σκοπό τη συλλογή στοιχείων, η γλώσσα τους λυνόταν και εκφράζανε συναισθήματα υπεροψίας άλλες φορές αδικίας και κάποιες εξουσίας και

αδιαφορίας για την ύπαρξη της πόλης κοντά στις μονές. Για να μπορέσει η έρευνα που αφορά την εικόνα της πόλης να θεωρηθεί τεκμηριωμένη είναι αναγκαίο να παρατεθεί και η εικόνα που έχουν οι ίδιοι οι τουρίστες για αυτή. Για το λόγω αυτό δόθηκαν κάποια ερωτηματολόγια σε ένα τυχαίο δείγμα των τουριστών.

Συνοψίζοντας για το σκοπό αυτό συλλέχθηκαν στοιχεία από βιβλία που παρουσιάζουν την εικόνα του παρελθόντος στην περιοχή, βιβλία που δίνουν πληροφορίες για την εικόνα του σήμερα. Ακόμη, έγινε μια προσπάθεια επιτόπιας έρευνας με τη χρήση ερωτηματολογίων, που δόθηκαν στους ασκητές, στους κατοίκους της περιοχής καθώς και σε κάποιους τουρίστες. Επίσης, τα στοιχεία της εργασίας προέρχονται από ταξιδιωτικά γραφεία. Βέβαια, κύρια πηγή πληροφοριών για την εργασία προέρχεται από την έρευνα πεδίου, ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε κατοίκους- ασκητές- τουρίστες.

Για να μπορέσει ο αναγνώστης να δώσει μορφή στις πληροφορίες αυτές και να δει την εξέλιξη παρουσιάζονται φωτογραφίες χάρτες και γκραβούρες του παρελθόντος αλλά και του σήμερα, για να μπορεί έτσι να γίνει μια σύγκριση.

Κλείνοντας αναπτύσσονται κάποιες απόψεις και συμπεράσματα που προκύπτουν από την παραπάνω μελέτη.

2 ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ.

2.1 Καλαμπάκα

Η Καλαμπάκα είναι μια αρχαία πόλη, γνωστή πρώτα με την ονομασία «Αιγίνιο» και αργότερα στους Βυζαντινούς χρόνους ως Σταγοί. Η λέξη Καλαμπάκα είναι τούρκικη- σημαίνει «ισχυρό φρούριο»- και ισχύει τους τελευταίους 6-7 αιώνες. Η πόλη απέχει από τα Τρίκαλα 21 χιλιόμετρα , από τη Λάρισα 83, από τα Ιωάννινα 105, από το Βόλο 140, από τη Θεσσαλονίκη 285 και από τη Αθήνα 326. Η Καλαμπάκα συγκροτείται από έναν δήμο, πενήντα κοινότητες και ογδόντα ένα οικισμούς, ανέρχεται σε 32.000 περίπου κατοίκους¹.

Σήμερα η πόλη παρουσιάζει ραγδαία εξέλιξη, χάρη κυρίως στον τουρισμό, καθώς κάθε χρόνο επισκέπτονται την πόλη εκατομμύρια τουρίστες απ' όλο τον κόσμο με κύριο σκοπό να επισκεφτούν τα Μετέωρα, ένα μοναδικό γεωλογικό και θρησκευτικό φαινόμενο.

2.1.1 Καστράκι²

Το Καστράκι, ένα μικρό γραφικό χωριό φωλιασμένο στη αγκαλιά των πελώριων βράχων που μοιάζουν να το προστατεύουν είναι η τελευταία γωνιά της κοσμικής ζωής. Αποτελεί μια κοινότητα που δημιουργήθηκε τον καιρό της Τουρκοκρατίας με τη συνένωση μικρών οικισμών, από Έλληνες Ηπειρώτες που κατέφευγαν εδώ για να γλυτώσουν από το διαβόητο δυνάστη των Ιωαννίνων, τον Αλή Πασά.

¹ Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (απόγραφες 1961,1971,1981 και 1991)

² Από: Καστράκι, Τι' μορφος τόπος ειν' εδώ..., Κεφ.1 Το Καστράκι και οι Κάτοικοι του σελ.9, Αθην. Δ. Τσαγκαρσούλης.

Ένα Βυζαντινό κάστρο, του οποίου ακόμα σώζονται λίγα ερείπια, έδωσε το όνομα στο χωριό. Προπολεμικά το χωριό διατηρούσε ανέπαφη την αγροτική εικόνα της Ελληνικής υπαίθρου. Σήμερα όμως, με την εξέλιξη των μεταφορικών μέσων και την αθρόα προσέλευση των περιηγητών, έχει εξελιχθεί σε ένα θαυμάσιο τόπο αναψυχής με camping, ταβέρνες με παραδοσιακά εδέσματα, ξενώνες που προσφέρουν ευχάριστη διαμονή στους επισκέπτες των Μετεώρων.³

2.2 Μετέωρα

Στην κεντρική Ελλάδα και συγκεκριμένα στο βορειοδυτικό τμήμα της Θεσσαλίας, ανάμεσα στα Χάσια και την Πίνδο, εκεί που τελειώνει η Θεσσαλική πεδιάδα, υψώνονται γιγάντιοι βράχοι που δημιουργούν ένα θέαμα μοναδικό ίσως στον κόσμο. Το φαινόμενο των βράχων δεν αναφέρεται ούτε στη μυθολογία ούτε από κάποιον Έλληνα ή ξένο ιστορικό. Εδώ και χίλια περίπου χρόνια άρχισαν να ασχολούνται οι ιστορικοί και οι γεωλόγοι με τη δημιουργία αυτών των βράχων, διατυπώνοντας διάφορες θεωρίες. Η επικρατέστερη θεωρία είναι του Γερμανού γεωλόγου Φίλιπσον⁴ ο οποίος ήρθε στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Σύμφωνα με την θεωρία του ένας μεγάλος ποταμός είχε τις εκβολές του στην περιοχή αυτή, που για εκατομμύρια χρόνια καλυπτόταν από ένα στενό και βαθύ θαλάσσιο τμήμα. Τα νερά του ποταμού εναποθέτουν στις εκβολές φερτές ύλες και πέτρες και γενικότερα

³ Από: Καστράκι, Τι' μορφος τόπος ειν' εδώ..., Κεφ.1 Το Καστράκι και οι Κάτοικοι του σελ.10-11, Αθαν. Δ. Τσαγκαρσούλης

⁴ Από: Μετέωρα, Το Πέτρινο δάσος. Κεφ. Ιστορία των Μετεώρων, σελ.21, Καλαμπάκα 1988.

διάφορα υλικά που μεταφέρονταν με τα νερά του από βορειότερα τμήματα της αρχέγονης κεντρικής Ευρώπης. Από τη συσσώρευση των υλικών αυτών σχηματίστηκαν δελτογενείς κώνοι.⁵

Πριν από 25-30 εκατομμύρια χρόνια μετά από γεωλογικές μεταβολές που συνέβησαν κατά τη διάρκεια των αιώνων, ανυψώθηκε το κεντρικό τμήμα της σημερινής Ελλάδος και βυθίστηκε η περιοχή της Θεσσαλίας, η οποία αποτέλεσε μία λίμνη. Αργότερα δημιουργήθηκε το άνοιγμα των Τεμπών, με αποτέλεσμα τα νερά να χυθούν στο σημερινό Αιγαίο και να αποκαλυφθεί η θεσσαλική πεδιάδα.⁶

Κατά την τριτογενή περίοδο στη διάρκεια των αλπικών πτυχώσεων, αποκόπηκαν οι συμπαγείς όγκοι των "βράχων" από την οροσειρά της Πίνδου που δημιουργήθηκε και με την πάροδο των αιώνων σχηματίστηκε ανάμεσά τους η κοιλάδα του Πηνειού ποταμού. Με τη συνεχή διάβρωση από τους ανέμους και τις βροχές, καθώς και από άλλες γεωλογικές μεταβολές, οι βράχοι αυτοί στο πέρασμα εκατομμυρίων ετών πήραν την σημερινή τους μορφή. Στις κοιλότητες των βράχων, στις σχισμές τους και στις κορυφές τους βρήκαν προστασία οι άνθρωποι της περιοχής από τις επιδρομές διαφόρων κατακτητών και αυτών που πέρασαν από την περιοχή. Στους βράχους αυτούς βρήκαν καταφύγιο και αρκετοί τολμηροί ερημίτες και αναρριχητές οι οποίοι αναζητούσαν ψυχική ηρεμία, γαλήνη και με την προσευχή επιδίωκαν την χριστιανική τελειότητα. Στην αρχή οι ασκητές ήταν απομονωμένοι και προσεύχονταν σε μικρά παρεκκλήσια, τα λεγόμενα "προσευχάδια", όχι μόνον για τη δική τους σωτηρία αλλά και για την σωτηρία όλων των ανθρώπων. Η ζωή τους ήταν λιτή και η εργασία επίπονη.

Το πότε κατοικήθηκαν οι βράχοι δεν είναι γνωστό, σύμφωνα όμως με τις γραφές που υπάρχουν, παρουσιάζεται ο μοναχισμός όταν πλέον είχε οργανωθεί. Σύμφωνα με τους βυζαντινολόγους, οι πρώτοι ασκητές πρέπει να είχαν καταφύγει στους βράχους προς το τέλος της πρώτης χιλιετίας⁷. Ως πρώτος ασκητής αναφέρεται ο Βαρνάβας περί τα 950-970 μ.Χ., ο οποίος ίδρυσε τη Σκήτη του Αγίου Πνεύματος και ακολούθησε η ίδρυση της Σκήτης της Μεταμορφώσεως από τον Κρητικό μοναχό Ανδρόνικο στις αρχές του 1000 μ.Χ. Κατόπιν ιδρύεται η Σκήτη των Σταγών ή Δούπιανη περί τα 1150-1160 μ.Χ. Εκτός από τις προαναφερθείσες σκήτες υπήρχαν

⁵ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.1^α Το φυσικό Περιβάλλον σελ. 1/12, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994.

⁶ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.1^{α-2} Κλίσεις,σελ. 1/20, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

⁷ Από τα χειρόγραφα: Τα Μετέωρα, , Κεφ. Οι πρώτοι κάτοικοι των Μετεώρων, σελ 7, Ιωάννου Β. Παπασωτηρίου Καθηγητή γυμνασίου Τρικάλων, τρίκαλα 1934

και άλλες σε διάφορες κοιλότητες γύρω από τον βράχο της Δούπιανης, του Αγίου Πνεύματος και του βράχου της "Σουρλωτής". Στις αρχές του 12^{ου} αιώνα είχε πια συγκροτηθεί στον χώρο των Μετεώρων μικρή ασκητική πολιτεία με κέντρο λατρείας τον ναό της Θεοτόκου που αποτελούσε το "Κυριακό" ή "Πρωτάτο" και ο οποίος σώζεται μέχρι σήμερα και βρίσκεται νότια του βράχου της Δούπιανης. Στον μικρό αυτό ναΐσκο συνέρρεαν από τα ασκητήριά τους για να τελέσουν την κοινή λατρεία προς τον Θεό, να συζητήσουν για τα διάφορα προβλήματα που τους απασχολούσαν και να ζητήσουν την βοήθεια των άλλων ασκητών, για να φέρουν σε πέρας δύσκολες εργασίες. Ο επικεφαλής της Σκήτης της Δούπιανης ή Σκήτης των Σταγών έφερε τον τίτλο του "Πρώτου" και "καθηγουμένου" της Μονής της Θεοτόκου της Δούπιανης.⁸

Μετά από διακόσια περίπου χρόνια, στα μέσα περίπου του 14^{ου} αιώνα (1340-1350 μ.Χ.), ιδρύεται η Ι. Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος από τον όσιο Αθανάσιο, ο οποίος έδωσε στον μεγάλο βράχο "Πλατύ Λίθο" το όνομα Μετέωρο και από τότε όλοι οι βράχοι φέρουν αυτό το όνομα. Στην συνέχεια έχουμε την δημιουργία πολλών ιερών μονών σε διάστημα 2 αιώνων (14^ο - 15^ο), περίοδο μεγάλης ακμής του μοναχισμού στα Μετέωρα. Ο αριθμός τους τότε φτάνει τα 24.

Στα μέσα του 14^{ου} αιώνα αναπτύσσει μεγάλη δράση ο καθηγούμενος της Σκήτης των Σταγών (Δούπιανης) ιερομόναχος Νείλος, ο οποίος είναι ιδρυτής και κτήτορας της Ι. Μονής Αναλήψεως (σήμερα Ι. Μ. Υπαπαντής) με πολύ σημαντικές τοιχογραφίες. Οι πρώτοι ασκητές αναρριχήθηκαν στους βράχους χρησιμοποιώντας σκαλωσιές που τις στήριζαν σε δοκάρια σφηνωμένα σε τρύπες μέσα στον βράχο. Αργότερα χρησιμοποίησαν τις ανεμόσκαλες και το δίχτυ, μέχρι που στις αρχές του εικοστού αιώνα λαξεύτηκαν οι πρώτες σκάλες.

Με το πέρασμα των χρόνων και κάτω από διάφορες δυσκολίες των καιρών, όπως διάφοροι κατακτητές της περιοχής, επιδρομές ληστών και άλλοι παράγοντες, οδήγησαν πολλές από τις ακμάζουσες Ι. μονές στην εγκατάλειψη και καταστροφή (περίοδος παρακμής μετά τον 17^ο αιώνα). Σήμερα συνεχίζουν χωρίς διακοπή την παράδοση της ορθοδοξίας για πάνω από 600 χρόνια οι Ι. Μονή Μεγάλου Μετεώρου (ή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος), Ι. Μονή Βαρλαάμ, Ι. Μονή Αγίου Στεφάνου, Ι. Μονή Αγίας Τριάδος, Ι. Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά, και η Ι. Μονή Ρουσάνου.

Επίσης με τις φιλότιμες προσπάθειες των μοναχών, του μητροπολίτου Σταγών και Μετεώρων κ. Σεραφείμ και τη συνδρομή του Κράτους, της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁸ Από το Λεύκωμα: Καλαμπάκα, Ταξίδι στο Παρελθόν, Κεφ. Μοναστήρια και Σταγοί σελ.84, Δημήτριος Μακεδώνας, Λιλίκα Λιάπη, Ναπολέον Δαμασκηνός

και διαφόρων πολιτών, έχουν συντηρηθεί και αναστηλωθεί οι ιερές μονές του Αγίου Νικολάου Μπάντοβα (Μετόχι της Ι. Μονής Αγίας Τριάδος) και της Υπαπαντής (Μετόχι της Ι. Μονής Μεταμορφώσεως ή Μεγάλου Μετεώρου). (Χάρτης 9)

2.2.1 Παρουσίαση των κατοικημένων Μονών ⁹

Το Μεγάλο Μετέωρο¹⁰

Πάνω στον «Πλατύλιθο» ο Αθανάσιος ο Μετεωρίτης έχτισε τον πρώτο μικρό ναό, που τον μεγάλωσε το 1388 ο Ελληνοσέρβος Βασιλιάς της Θεσσαλίας Ιωάννης Ουρέσης Παλαιολόγος. Αποτελεί και σήμερα ακόμη το καθολικό της μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ή Μετεώρων. Ο Αθανάσιος Μετεωρίτης παίρνοντας σαν βάση το τυπικό του Αθανάσιου του Αθωνίτη, συνέταξε τον «μοναστικό κανονισμό», που αποτέλεσε τον «καταστατικό χάρτη» για όλα τα μοναστήρια των Μετεώρων.

Το 1545 η Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, πήρε οριστική μορφή, αυτή που έχει και σήμερα. Ηγούμενος ήταν την εποχή εκείνη ο Συμεών, που ανήγειρε και άλλα κτίσματα. Το καθολικό της Μονής αυτής είναι το μεγαλύτερο των Μετεώρων. Έχει διαστάσεις 60x32 και ύψος 24μ. Η ανατολική πλευρά του ιερού κοσμεύεται με τα καλύτερα κεραμοπλαστικά σχέδια και αποτελεί ενδιαφέρον στοιχείο της όλης τοιχοδομίας.

Το εσωτερικό του καθολικού κοσμεύεται με θαυμάσιο αγιογραφικό διάκοσμο. Οι αγιογραφίες του ιερού έγιναν το 1483 και ακολουθούν τεχνοτροπία της λεγόμενης «Μακεδονικής Σχολής». Στον κυρίως Ναό, αγιογραφίες έγιναν το 1552 από τον ξακουστό ζωγράφο Θεοφάνη Στρελίτζα. Αξιόλογα ακόμη στοιχεία του καθολικού

⁹ Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ, σελ. 59-97, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα.

¹⁰ Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ, σελ. 59, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα

είναι: α) το ξυλόγλυπτο τέμπλο που ανακαινίστηκε το 1791, β) ο δεσποτικός θρόνος που είναι διακοσμημένος με σεντέφι και έγινε το 1616 και γ) τα ξυλόγλυπτα προσκυνάρια.

Στον εξωνάρθηκα είναι εντοιχισμένα θαυμάσια πιάτα και στην νότια – ανατολική γωνία είναι προσκολλημένο το μονόχωρο μετά τρούλου παρεκκλήσι του Ιωάννου του Προδρόμου. Στα νοτιοδυτικά βρίσκεται το παρεκκλήσι των Ισαποστόλων Κων/νου και Ελένης. Είναι μονόχωρο τρουλωτό κτίσμα που στηρίζεται σε 4 τόξα.(βλ. εικόνα 1)

Αξιόλογη είναι η τραπεζαρία, που σήμερα στεγάζει κειμήλια, φορητές εικόνες, λειψανοθήκες, σταυρούς, χειρόγραφα και άλλα αξιόλογα αντικείμενα του μοναστηριού χρονολογούμενα από τον 14ο –16ο αιώνα.

Ο εξώστης με την ανέμη και τα παλαμάρια, η αποθήκη με την πολύ μεγάλη ξύλινη σκάλα, η είσοδος του Μοναστηριού και η σκήτη του ιδρυτή της μονής, είναι τα άλλα αξιοθαύμαστα μέρη από το μοναστήρι αυτό.

Το Μοναστήρι του Βαρλάαμ

¹¹

Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο, μετά από το Μεγάλο Μετέωρο, μοναστήρι. Η εκκλησία, αφιερωμένη στους τρεις ιεράρχες, ακολουθεί τον Αθωνίτικο ρυθμό (σταυρός μέσα σε τετράγωνο με τρούλο και κόρο), έχοντας ευρύχωρο εσωνάρθηκα (είσοδος καλυμμένη με σκεπή, έξω από την εμπρόσθια θύρα του ναού), περιτριγυρισμένο από θόλο. Χτίστηκε το 1541-42 και διακοσμήθηκε το 1548, ενώ ο εσωνάρθηκας διακοσμήθηκε το 1566. Το παλιό αριστητήριο χρησιμοποιείται τώρα ως μουσείο. Βόρεια της εκκλησίας υπάρχει το παρεκκλήσι των τριών Ιεραρχών, χτισμένο το 1627 και διακοσμημένο το 1637.
(βλ. εικόνα 2)

¹¹ Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ ,σελ. 62, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα

Το Μοναστήρι του Ρουσάνου.¹²

Είναι αφιερωμένο στη “Μεταμόρφωση”, αλλά χτίστηκε προς τιμήν της Αγίας Βαρβάρας. Το καθολικό, που ακολουθεί τον Αθωνίτικο ρυθμό, θεμελιώθηκε στα μέσα του 16ου αιώνα και διακοσμήθηκε το 1560. Το καθολικό και οι αίθουσες υποδοχής βρίσκονται στο ισόγειο πάτωμα, ενώ το “αρχονταρίκι” (αίθουσα αναμονής), τα κελιά και οι δευτερεύουσες αίθουσες είναι διασκορπισμένα στο υπόγειο και στον πρώτο όροφο. (βλ. εικόνα 3,Εικόνα 2)

Το Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου Αναπαύσαντα¹³

Είναι το πρώτο μοναστήρι που θα δείτε στον δρόμο από το Καστράκι προς τα Μετέωρα. Το καθολικό, που είναι αφιερωμένο στον Άγιο Νικόλαο, είναι μονόκλιτη εκκλησία με μικρό τρούλο, χτισμένο στις αρχές του 16ου αιώνα. Διακοσμήθηκε από τον Κρητικό ζωγράφο Θεοφάνη Στρελιτζά ή Βαθα, το 1527.(Εικόνα 5)

¹² Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ ,σελ.67, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα

¹³ Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ ,σελ. 70, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα

Το Μοναστήρι του Αγίου Στεφάνου¹⁴

Είναι ένα από τα πιο προσβάσιμα μοναστήρια, καθώς για να φτάσετε σε αυτό δεν έχετε να αντιμετωπίσετε αναρίθμητα σκαλοπάτια. Η μικρή μονόκλιτη εκκλησία του Αγίου Στεφάνου χτίστηκε στα μέσα του 16ου αιώνα και διακοσμήθηκε το 1545. Βρίσκεται στον τελευταίο βράχο των Μετεώρων και από εδώ η θέα προς τον Τρικαλινό κάμπο, τον Πηνειό και τα γύρω βουνά είναι πανοραμική. Ιδρύθηκε από τα Σερβο-βυζαντινό ηγεμόνα Αντώνιο Καντακουζηνό, περί τα τέλη του 14ου αιώνα. Το καθολικό αγιογραφήθηκε με θαυμάσιες εικόνες το 1501. Ο άλλος ναός του, βρίσκεται μέσα στο Περίβολο του Αγίου Χαραλάμπους και χτίστηκε το 1798. Πολλές αγιογραφίες του καθολικού ναού της μονής του Αγίου Στεφάνου έπαθαν εκτεταμένες καταστροφές κατά τη διάρκεια του 2ου παγκοσμίου πολέμου. Ληλατήθηκαν ή και πυρπολήθηκαν, ενώ αρπάχτηκαν πολλά αξιόλογα κειμήλια. (Εικόνα 4)

Το Μοναστήρι της Αγίας Τριάδας¹⁵

Είναι ιδιαίτερα δυσπρόσιτο. Οι επισκέπτες θα πρέπει να διασχίσουν την κοιλάδα και να συνεχίσουν πάνω στον βράχο, όπου και φθάνουν έξω από την είσοδο. Πιθανότερη χρονολογία ιδρύσεως της φαίνεται πως είναι το έτος 1476 και ιδρυτής ο μοναχός Δουμέτιος. Είναι και αυτό εντυπωσιακό μοναστήρι με πολλά κελιά. Το παρεκκλήσι του Ιωάννου του Προδρόμου έχει ωραίες αγιογραφίες. Το καθολικό είναι σε τύπο σταυροειδούς δικιονίου ναού με τρουλωτό νάρθηκα. Οι Αγιογραφίες, -αρχαιότερες στον νάρθηκα (τέλη 17ου αιώνα) και νεότερες στον κυρίως ναό (μέσα 18ου αιώνα)- διατηρούνται σε ικανοποιητική κατάσταση. (Εικόνα 5)

¹⁴ Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ ,σελ. 77, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα
Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ ,σελ. 59-97, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα ¹⁵

2.2.1.1 Ονοματικά μη κατοικημένες Μονές¹⁶

- Μονή Παντοκράτορα
- Μονή Αγίου Μοδέστου
- Αγία Μονή
- Μονή Προδρόμου
- Μονή Υψηλοτέρας- Καλλιγραφών
- Μονή Παλιοπαναγιάς
- Μονή Αγίου Νικολάου- Μοντόβα- Κοφίνα
- Μονή Αγίου Γρηγορίου
- Μονή Αγίου Αντωνίου Μονή Αγίων Αποστόλων
- Μονή Αλυσέως- Αγίου Πέτρου
- Μονή Αγίου Πνεύματος

3 Ταξίδι στην Καλαμπάκα.

3.1 Ιχνηλατώντας το παρελθόν

ΑΙΓΙΝΙΟΝ- ΣΤΑΓΟΙ- ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ

Πολλά χρόνια πριν τη γέννηση του Χριστού. Στην περιοχή της σημερινής Καλαμπάκας ήταν κτισμένη η πόλη Αιγίνιο. Για το που ακριβώς ήταν κτισμένη η

¹⁶ Από: Τουριστικό οδηγό: ΜΕΤΕΩΡΑ, ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΒΡΑΧΟΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ, Κεφ. Κατεστραμμένες Μονές ,σελ.98, Έκδοση Γεωρ. Τζιώρα- Καλαμπάκα.

πόλη οι απόψεις δοΐστανται, αφού ακόμη οι αρχαιολογικές πηγές σιγούν. Ο γεωγράφος Στραβών (63π.Χ. -25μ.Χ.) γράφει: «Το Αιγίνιο ήταν η πόλη των Τυμφαίων(1) γειτονική με την Αιθικία(2)... την Τρίκκη». Και συνεχίζει : « Υπάρχει και πόλη Οξύνεια στον Ίωνα (3) ποταμό» Κοντά είναι και οι Αλαλκόμενες , το Αιγίνιο, ο Εύρωπος (5) και η συμβολή του ποταμού Ιώνα στον Πηνειό». (Χάρτης 5).

Την ύπαρξη του Αιγινίου στην περιοχή της Καλαμπάκας επιβεβαίωσε και ο Άγγλος αξιωματικός περιηγητής και τοπογράφος Γουλιέλμος Ληκ, ο οποίος περνώντας από την πόλη τον Νοέμβριο του 1805 ανακάλυψε επιγραφή πάνω σε μαρμάρινη πλάκα, εντοιχισμένη στην εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, την οποία αφιέρωνε η πόλη των Αιγινιέων σε Ρωμαίους αυτοκράτορες.

Η άποψη του εκφράστηκε από τους περιηγητές Πούκεβιλ και Έβέρτ, με βάση μόνο το ομηρικό επίθετο «κλωμακόεσσα», ότι η Ιθώμη Τρικάλων ήταν πρόδρομος των Σταγών και της Καλαμπάκας, δεν είναι και τόσο τεκμηριωμένη, διότι: α) η επιγραφή του Ληκ θεμελιώνει την ύπαρξη του Αιγινίου στο χώρο της Καλαμπάκας, β) την εποχή του Στραβώνα υπήρχαν και η Ιθώμη και το Αιγίνιο και γ) δεν υποστηρίζεται από όλους τους Έλληνες αρχαιολόγους.¹⁷

Η μαρμάρινη πλάκα που βρέθηκε μαρτυρά την ύπαρξη του Αιγινίου και είναι η ταυτότητα της ύπαρξης της πόλης ¹⁸. Η πλάκα γράφει:

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ΚΑΙΣΑΡΑΣ

ΛΟΥΚΙΟΝ ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΒΙΡΟΝ

ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ ΚΑΙ ΜΑΡΚΟΝ ΑΥΡΗΛΙΟΝ ΑΝΤΩΝΙΝΟΝ

ΠΑΡΘΙΚΟΥΣ ΑΡΑΒΙΚΟΥΣ ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΥΣ

ΜΕΓΙΣΤΟΥΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥΣ

ΠΟΛΙΣ ΑΙΓΙΝΙΕΩΝ

Πρέπει να αφιερώθηκε κατά το τέλος του μισού του 20^{ου} αιώνα μ.Χ. που έζησαν και βασίλεψαν οι αναγραφόμενοι Ρωμαίοι αυτοκράτορες (146- 211, 126- 193, 121- 180 μ.Χ.) προκειμένου οι αρχαίοι πρόγονοι να κολακεύσουν και να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη τους προς το Ρωμαϊκό κατεστημένο για υπηρεσίες, που προφανώς πρόσφερε στην πόλη τους.

Η αφιέρωση της πλάκας από την πόλη των Αιγινιέων, σε συνδυασμό με τις αναφορές του γεωγράφου Στραβώνα (βιβλίο7ο) και του Ρωμαίου αυτοκράτορα Ιουλίου Καίσαρα (DE BELLO CIVILI – βιβλ. 3^ο) στην πόλη Αιγίνιο, επιτρέπει να

¹⁷ Λεύκωμα, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ, Ταξίδι στο Παρελθόν, σελ. 9,(Εκδόσεις Γένεσις, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ 2002)

¹⁸ Βλ. Εικόνα15 σε Παράρτημα 1 φωτογραφιών

υποθέσει κανείς πως τον καιρό εκείνο η περιοχή αποτελούσε ανεξάρτητη κρατική οντότητα.

Αιώνες Αργότερα στη θέση του αρχαίου Αιγινίου βρίσκεται η βυζαντινή πόλη των Σταγών. Η παλαιότερη μνεία των Σταγών απαντά στη διατύπωση του Λέοντος του ΣΤ΄(886- 912 μ.Χ.). Οι περιηγητές Ληκ, που πέρασε το 1805, αναφέρει: «Η Καλαμπάκα υπό των Ελλήνων καλείται Σταγούς, (Χάρτης 6) ¹⁹

Αφήνοντας πίσω το παρελθόν, η Καλαμπάκα του 20^{ου} αιώνα ανάβει τα φώτα στο σήμερα, τα ερείπια και ερημιά του τοπίου δίνει τη σκυτάλη στην εποχή της αναγέννησης, πολυκατοικίες καφέ ταβέρνες συγκροτούν τη νέα όψη της πόλης (Εικόνα 14,Εικόνα 15)

3.1.1 Η Καλαμπάκα του 19^{ου} Αιώνα

Στο σημείο αυτό παρατίθεται μια φωτογραφική αναδρομή για τον 19^ο αιώνα.

- Η Καλαμπάκα του 19^{ου} αιώνα η όψη της πόλης την περίοδο αυτή. Η μικρή πλατεία την εποχή αυτή ήταν χωρισμένη σε 7 ενορίες. ΗΞ επισκοπή των Σταγών που χρονολογείται από την εποχή του αυτοκράτορα του βυζαντίου Ανδρόνικο, καταργήθηκε το 1901.(Εικόνα 16,Εικόνα 17)
- Η Καλαμπάκα του 20^{ου} αιώνα,
 - ο Καλαμπάκα του 1900(Εικόνα 18)

3.2 Καλαμπακιώτικες κατοικίες

Το μεγαλύτερο μέρος της Καλαμπάκας κάλυπτε το χώρο, που βρίσκετε από το σημερινό Δημαρχείο έως του Αϊ- Γιώργη στο Σιποτό.(Εικόνα 25). Η κωμόπολη σε αυτόν το χώρο ήταν δομημένη πυκνά, τα τετράγωνα μικρά, οι κατοικίες κολλητές η μία με την άλλη και οι λιθόστρωτοι δρόμοι στενοί, σε αντίθεση με τη νότια πλευρά, και τη δυτική του Δημαρχείου, όπου μόνο αραιές νησίδες κατοικιών υπήρχαν,

¹⁹ Ο χάρτης από το βιβλίου του I.S. Smith, 1820. Ανατύπωση από τις 7 ημέρες της Καθημερινής, 7-8-94)

μεταγενέστερα κατασκευασμένες. Τα σπίτια, ήταν δεμένα και ταιριαστά με το ευρύτερο τοπίο.

Τα έκτισαν Καλαμπακιώτες μαστοροί, με μεράκι αγάπη για την τέχνη τους. Ανάλογα με το χρόνο κατασκευής και τον προορισμό τους, διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- **Αστικά σπίτια**²⁰

Χτίστηκαν επί τουρκοκρατίας, με την παραδοσιακή Βαλκανική αρχιτεκτονική και με κύριο χαρακτηριστικό τους κλειστούς εξώστες (τα εξώστεγα ή σαχνισιά), που στηρίζονταν πάνω σε προβόλους. (Εικόνα 19)

- **Γεωργικές κατοικίες**²¹

Ήταν χτισμένες με αστρεχές και μεγάλο χαγιάτι. Ο πρώτος όροφος ήταν κατοικία και την άνοιξη μετατρέποταν σε χώρο εκτροφής κουκουλιών. Το ισόγειο χρησιμοποιούταν για στάβλος, αποθήκη ή για την τοποθέτηση βαρελιών. (Εικόνα 20)

- **Νεώτερες πέτρινες κατοικίες**²²

Πελεκητοί γωνιόλιθους, έδεναν αρμονικά με τα καλντερίμια. Επρόκειτο για μονόπατα σπίτια με αυλή. (Εικόνα 21)

3.3 Πολεοδομική δομή της Καλαμπάκας του σήμερα.

Σύμφωνα με το Γ.Π.Σ.- Καλαμπάκας (Δ' Φάση) οι κάτοικοι της πόλης με βάση την απογραφή του 1991 ήταν 7634. Με βάσει αυτά τα στοιχεία η πόλη χωρίστηκε σε 4 γειτονιές, συγκεκριμένα:

²⁰ Λεύκωμα, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ, Ταξίδι στο Παρελθόν, σελ. 9, (Εκδόσεις Γένεσις, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ 2002

²¹ Λεύκωμα, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ, Ταξίδι στο Παρελθόν, σελ. 9, (Εκδόσεις Γένεσις, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ 2002

²² Λεύκωμα, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ, Ταξίδι στο Παρελθόν, σελ. 9, (Εκδόσεις Γένεσις, ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ 2002

Πίνακας 1²³

Υπάρχουσες Γειτονιές	Έκταση
1. Νιχώρια- Μπόμπα	423 στρ.
2. Άνω Πόλη- Σιωποτός	223 στρ.
3. Κέντρο	170 στρ.
4. Πουλιάνα	574 στρ.
Σύνολο έκτασης Καλαμπάκας	1390 στρ.

Με βάση το Γ.Π.Σ., το 1981 το εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως Καλαμπάκας περιλάμβανε μόλις 720 στρ., ενώ στα υπόλοιπα 670 στρ. υπήρχε αυθαίρετη δόμηση. Ο μέσος συντελεστής δόμησης της πόλης είναι 0,87 ενώ η μέση πυκνότητα δόμησης είναι 117 κάτοικοι/ εκτάριο. Με βάση το Νέο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, εγκρίθηκε η πολεοδομική οργάνωση της πόλεως σε έκταση συνολικής επιφάνειας 2000 στρ. περίπου, και η δημιουργία 2 ακόμη "γειτονιών"- πολεοδομικών ενοτήτων οι οποίες θα έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

Πίνακας 2²⁴

Πολεοδομική Ενότητα	Μέση Πυκνότητα (κατ./ εκτάριο)	Μέσος Συντελεστής Δόμησης
1	133	1,15
2	125	1,00
3	140	1,31
4	113	0,80
5	103	0,80
6	91	0,54

Ακόμη, με βάση το Γ.Π.Σ., οι χρήσεις γης της πόλης προσδιορίζονται ως εξής(σε κλίμακα 1:5000):

α) Κεντρικές λειτουργίες (εμπόριο- υπηρεσίες) : οροθετούνται στο κέντρο της πόλης με ακτινωτή επέκταση κατά μήκους των δύο βασικών οδών, ενώ έχουν δημιουργηθεί άλλα τρία κέντρα με σκοπό να εξυπηρετούν της περιοχές επέκτασης

²³ Από χειρόγραφα στοιχεία που συλλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας.

²⁴ Από χειρόγραφα στοιχεία συλλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας.

της πόλης, το ένα στην ανατολική πλευρά της πόλης και τα άλλα δύο στη νότια πλευρά επέκτασης της πόλης.

β) Εγκαταστάσεις κοινωνικού εξοπλισμού:

- Υγεία- Πρόνοια:
 - ο Κέντρο Υγείας, δυτικά της πόλης
 - ο Παιδικοί σταθμοί
- Εκπαίδευση
 - ο Γυμνάσιο επί της οδού Φώσκολου
 - ο Λύκειο κάτω από το προτεινόμενο Τοπικό Εμπορικό Κέντρο
 - ο Τρία Δημοτικά Σχολεία
 - ο Δύο Νηπιαγωγεία
- Αθλητισμός
 - ο Αθλητικό Κέντρο στο εργοστάσιο Μοριοσανίδων
- Κλειστά Γυμναστήρια στα κτίρια των αποθηκών της Α.Τ.Ε.
 - ο Γυμναστήριο, στο ανατολικό άκρο της πόλης
 - ο Επέκταση του Αθλητικού κέντρου και σε Κολυμβητήριο.
- Ελεύθεροι χώροι – πράσινο
 - ο Χώροι πρασίνου και αναψυχής, χωροθετούνται στην περιοχή του Προφήτη Ηλία
- Στο εργοστάσιο Μοριοσανίδων
 - ο Ζώνη πρασίνου στο ανατολικό άκρο της πόλης και γενικά γύρω από τις αθλητικές εγκαταστάσεις και τη βιομηχανική ζώνη.
- Βιοτεχνικό πάρκο- Χονδρεμπόριο
 - ο Χωροθετείτε στα Ν.Δ. της πόλης αμέσως κάτω από την προτεινόμενη εθνική οδό.
- Τουριστικές εγκαταστάσεις:
 - ο Χωροθετούνται στην είσοδο της πόλης(από Τρίκαλα), στον δρόμο που ενώνει την Καλαμπάκα με το Καστράκι
 - ο Και στην εθνική οδό προς Γιάννενα

3.3.1 Πολεοδομική Μελέτη Αναθεώρησης

Η Πολεοδομική Μελέτη Αναθεώρησης του εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου της Καλαμπάκας (το οποίο έχει εγκριθεί με το Β.Δ. 28/9/1949 – ΦΕΚ 275/Α, και τροποποιήθηκε μεταγενέστερα), αφορούσε όλους τους τομείς , εκτός από των Γ΄, για τον οποίο η υπηρεσία έκρινε ότι απαιτείτε ανάρτηση του εκ νέου.

Η Πολεοδομική Μελέτη Αναθεώρησης του Δήμου Καλαμπάκας, προσδιορίζει την περιοχή επέκτασης του οικισμού και καθορίζει τις 6 πολεοδομικές ενότητες²⁵ στις οποίες χωρίζεται η πόλη. Επίσης βάση αυτής καθορίζονται δρόμοι, πεζοδρόμια, χώροι στάθμευσης, χώροι πρασίνου, κοινωφελείς χώροι, οικοδομήσιμοι χώροι. Τέλος εγκρίνεται ο πολεοδομικός κανονισμός της περιοχής του δήμου και τροποποιούνται οι όροι δόμησης.

3.3.1.1 Όροι δόμησης

Με βάση την Πολεοδομική Μελέτη Αναθεώρησης, επιβάλλεται στο πρόσωπο των οικοπέδων προκήπιο πλάτους 4μέτρων και 6 μέτρων. Τα ελάχιστα όρια εμβαδού και προσώπου καθώς και οι όροι και περιορισμοί δόμησης των οικοπέδων ορίζονται κατά τομείς Α, Β, Δ, ως εξής:

Πίνακας 3²⁶

Τομέας Α΄	Τομέας Β΄	Τομέας Γ΄
Ε: 200μ2	Ε: 400μ2	Ε: 400μ2
Π: 13μ	Π: 13 μ.	Π: 15μ
Κ: 70%	Κ: 60%	Κ: 50%
Σ.Δ.: 2,00	Σ.Δ.: 1,7	Σ.Δ.: 1,2

Στους τομείς Α΄ και Β΄ το ύψος ορίζεται στα 12μ και 1,50μ. για τη στέγη, η οποία είναι υποχρεωτική ακόμη και αν έχει εξαντληθεί η επιτρεπόμενη δόμηση. Στον Δ΄ τομέα η διαφορά έγκειται στο ότι το μέγιστο ύψος ανέρχεται στα 10μ. Πίνακας 3 .

Με βάση την εγκεκριμένη Π.Μ.Α>, στους οικοδομήσιμους χώρος που περιβάλλονται μέσα στα οικοδομικά τετράγωνα επιτρέπονται οι χρήσεις γενικής κατοικίας, συγκεκριμένα²⁷:

1. Κατοικίες και ξενώνες δυναμικού μικρότερου των 20 κλινών

²⁵ Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας

²⁶ Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας

²⁷ Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας

2. Εμπορικά καταστήματα
3. Χώροι στάθμευσης
4. Χώροι συνάθροισης κοινού
5. Πολιτιστικά κτίρια
6. Θρησκευτικοί χώροι
7. Κτίρια εκπαίδευσης
8. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας
9. Κτίρια σταθμεύσεως και γήπεδα σταθμεύσεως
10. Παιδικές χαρές
11. Γραφεία διοίκησης
12. Κέντρα διασκεδάσεως- Ταβέρνες
13. Ξενοδοχεία- Τουριστικές εγκαταστάσεις
14. Πρατήρια βενζίνης
15. Κτίρια περιθάλψεως
16. Επαγγελματικά εργαστήρια
17. Αθλητικές εγκαταστάσεις

Σε γενικές γραμμές οι προτάσεις της Π.Μ.Α, είναι κοινές με αυτές του Γ.Π.Σ., με διαφορά ότι στα ζητήματα που αφορούν τους χώρους στάθμευσης, πρασίνου, κοινόχρηστοι χώροι, η Π.Μ.Α. να είναι πιο αναλυτική στις προτάσεις της. Επίσης στην Π.Μ.Α, παραθέτονται και μια σειρά από νέες προτάσεις σε σχέση με το Γ.Π.Σ. όπως: δημιουργία περιφερειακού δρόμου στην βόρεια περιοχή της πόλης, κάτω από τα βράχια των Μετεώρων, δημιουργία μικρού ανοιχτού θεάτρου και χώροι αναψυχής στο βορειότερο άκρο της πόλης.

Τέλος. Επισημαίνεται ότι από την Π.Μ.Α προτείνεται πως στις πυκνó κατοικημένες βόρειες και νότιες περιοχές της επεκτάσεις του Σχεδίου Πόλεως, μπορεί να ισχύει το άρθρο 12 παρ. 6 του νέου Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (Γ.Ο.Κ.), όπου αναφέρεται:

«...Κατά την έγκριση, επέκταση, αναθεώρηση ή τροποποίηση ρυμοτομικού σχεδίου μπορεί να προβλέπεται η δημιουργία δευτερεύοντος δικτύου ελευθέρων κοινόχρηστων χώρων αποκλειστικά για πεζούς. Το δίκτυο αυτό αποτελείται από ακάλυπτους χώρους των οικοπέδων, πρόσφορους χώρους για προσπέλαση ημιυπαίθριους χώρους και υποχρεωτικές εσωτερικές στοές. Στην περίπτωση αυτή τα οικόπεδα στα οποία περιλαμβάνονται οι παραπάνω χώροι,

αυξάνεται η επιτρεπόμενη δομήσιμη επιφάνεια που αναλογεί στο εμβαδόν των χωρών του οικοπέδου που εντάσσονται στο δίκτυο κατά 50% χωρίς πάντως να θίγονται οι υποχρεωτικοί ακάλυπτοι χώροι...»

Στο Διάταγμα έγκρισης της Π.Μ.Α (ΦΕΚ 626/30.6.88) στο άρθρο 4β αναφέρεται:

«... Νομοθετείται η έννοια του πεζόδρομου όπως προβλέπεται από την Πολεοδομική Μελέτη. Ο δήμος Καλαμπάκας θα καθορίσει κανονισμό λειτουργίας και κυκλοφορίας των πεζόδρομων...»

3.3.2 Μελέτη Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου(Z.O.E.)²⁸

Με βάση το άρθρο 29 του Ν. 1337/1983 προβλέπετε θέσπιση ZOE για τον έλεγχο της περιαστικής ευρύτερης περιοχής και την προστασία της υπαίθρου, όταν υπαγορεύεται από περιβαλλοντικούς λόγους.

Στη ZOE, με σκοπό την προστασία του χώρου αυτού και τη διασφάλιση της μελλοντικής ανάπτυξης, προβλέπεται:

- ✓ Προσδιορισμός της χρήσης γης
- ✓ Απαγορεύεται η κατάτμηση κάτω από ένα ορισμένο εμβαδό που ορίζετε ειδικά για κάθε συγκεκριμένη περιοχή
- ✓ Επιβάλλονται, όπου χρειάζεται, άλλοι όροι και περιορισμοί δόμησης

Μελετώντας το ΓΗΣ Καλαμπάκας με σκοπό τη χωροταξική της οργάνωση, στην ZOE περιλαμβάνονται περιοχές:

1. Περιοχή διαφύλαξη κάθε δόμησης για μελλοντικές ανάγκες της πόλης
2. Περιοχή φυσικού καλούς και ιδιαίτερης προστασίας περιβάλλοντος.
3. Περιοχή υψηλής απόδοσης βοσκοτόπων και βοσκοτόπων.
4. Περιοχή υφισταμένων βιοτεχνιών και βιομηχανιών.
5. Περιοχή ιδιαίτερης αρχαιολογικής Δακίας.

²⁸ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.1⁻¹ Οριοθέτηση ,σελ. 1/10, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

Στη συνέχεια, στα πλαίσια της Ε.Π.Α. εκπονήθηκε μελέτη ΖΟΕ-Καλαμπάκας, η οποία εγκρίθηκε από την τότε δημοτική αρχή Καλαμπάκας και το ΣΧΟΠ- Ν. Τρικάλων, όμως η μελέτη δεν έγινε δεκτή από τις υπηρεσίες ΥΠΕΧΩΔΕ και χωρίς να γίνει επίσημα, απορριφθεί, από τότε έχει πάγωσε η διαδικασία έγκρισής της. Επισήμως οι λόγοι για τους οποίους πάγωσε ΖΟΕ- Καλαμπάκας δεν έγιναν ποτέ γνωστοί, γιατί δεν ζήτησε ποτέ κανείς να πληροφορηθεί. Εκ μέρους του ΥΠΕΧΩΔΕ αμφισβητήθηκε η επάρκεια της μελέτης. Αν ίσχυε όμως κάτι τέτοιο θα μπορούσε να είχαν δοθεί νέες κατευθύνσεις και η διαδικασία έγκρισης θα είχε προχωρήσει

4 Ταξίδι στις Μονές.

4.1 Οργάνωση του χώρου στην περιοχή Μετεώρων.

4.1.1 Υφιστάμενη κατάσταση

Θεσμικό πλαίσιο – Αρμόδιοι φορείς

Α) Οι αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (βάσει του Δ.Κ.Κ.)²⁹

Η περιοχή Μετεώρων περιλαμβάνεται στα διοικητικά όρια δύο Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης: του δήμου Καλαμπάκας και της Κοινότητας Καστρακίου. Στα διοικητικά όρια του Δήμου Καλαμπάκας υπάγονται οι Μονές:

- Αγ. Στεφάνου
- Αγ. Τριάδας

Στα διοικητικά όρια της κοινότητας Καστρακίου υπάγονται οι Μονές:

- Μεταμορφώσεως (Μεγάλο Μετέωρο)
- Βαρλαάμ
- Ρουσσάνο
- Αγ. Νικολάου Αναπαύσα

Έτσι με βάση το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (Π.Δ. 323/1989 – Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας)³⁰, οι παραπάνω Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν μια σειρά αποκλειστικές, συντρέχουσες και γνωμοδοτικές αρμοδιότητες για την περιοχή των Μετεώρων. Σύμφωνα με το άρθρο 24 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, στην ευθύνη των δήμων και των κοινοτήτων συμπεριλαμβάνονται και αποκλειστικές αρμοδιότητες όπως:

- α. Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία συστημάτων υδρεύσεως .
- β. Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία των συστημάτων υπονόμων και αποχετεύσεως.
- γ. Η κατασκευή, η συντήρηση δημοτικών κοινοτικών οδών, πλατειών και γεφυρών.
- δ. Η καθαριότητα καθώς και η συλλογή, η αποκομιδή, η διάθεση και η επεξεργασία των απορριμμάτων.
- ε. Η κατασκευή, η συντήρηση και η λειτουργία των δημοτικών ή κοινοτικών αλσών και κήπων, των υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων αναψυχής και εξωραϊστικών χώρων.
- στ. Η αστική συγκοινωνία.
- ζ. Η κατασκευή και η συντήρηση δημοτικών ή κοινοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων, κέντρων νεότητας και παιδικών χαρών.

²⁹ Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας με βάση το Δ.Κ.Κ.

³⁰ Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας με βάση το Π.Δ., που αφορά το Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα

η. Η κατασκευή, η συντήρηση δημοτικών κοινοτικών αγορών και τόπων αγορών καθώς και ζωαγορών και η ρύθμιση της λειτουργίας τους.

θ. Η κατασκευή κάθε δημοτικού ή κοινοτικού κτιριακού έργου που προορίζεται για οποιοδήποτε κοινωφελή σκοπό, καθώς και δημοτικών ή κοινοτικών καταστημάτων.

ι. Η ίδρυση, η λειτουργία κοιμητηρίων.

ια. Η μέριμνα για την εξασφάλιση γης για τη βοσκή των ζώων των δημοτών καθώς και η βελτίωση των βοσκοτόπων.

Β)Πολεοδομική νομοθεσία

Το καθεστώς δόμησης της περιοχής των Μετεώρων διέπεται από τα Δ.Π. 6/17.10.78 (ΦΕΚ 538Δ)και Π.Δ. 24/31.5.85(ΦΕΚ 270Δ) περί «εκτός Σχεδίου Δόμησης». Αρμόδιες υπηρεσίες είναι η Δ/ση Πολεοδομίας Ν. Τρικάλων, και η Δ/ση Χωροταξίας Περιφέρειας Κεντρικής Ελλάδος του ΥΠΕΧΩΔΕ με έδρα τη Λάρισα.³¹

Γ) Άλλοι αρμόδιοι φορείς του δημοσίου

– Υπουργείο Πολιτισμού: η περιοχή Μετεώρων είναι χαρακτηρισμένη ως « ιστορικό διατηρητέο μνημείο και τόπος παρουσιάζων ιδιαίτερο φυσικό κάλλος ή ενδιαφέρον από απόψεως αρχιτεκτονικής ή ιστορικής», με την υπουργική απόφαση 10977/16.5.67(ΦΕΚ 352/31.5.67) βάση του ΚΜ 5351/52, Ν. 1469/1950 (Αρ. 15), ΝΔ 4177/19.61 (αρ. 12).³²

Κατά συνέπεια για οποιαδήποτε επέμβαση ή κατασκευή στην περιοχή των Μετεώρων είναι απαραίτητη η έγκριση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του

³¹ Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας

³² Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας

Υπουργείου πολιτισμού, και συγκεκριμένα της 7^{ης} εφορίας βυζαντινών αρχαιοτήτων με έδρα τη Λάρισα.

Σε ειδικές περιπτώσεις χρειάζεται έγκριση από το τοπικό αρχαιολογικό συμβούλιο (ΚΑΣ).

- Υπουργείο Γεωργίας: εξάλλου, η περιοχή Μετεώρων περιλαμβάνεται στα όρια ευθύνης του δασαρχείου Καλαμπάκας και της διεύθυνσης δασών Ν. Τρικάλων του υπουργείου γεωργίας, δεδομένου ότι ένα μεγάλο τμήμα του χώρου των Μετεώρων συμπεριλαμβάνετε στα όρια του «Δημόσιου Δάσους Καστρακίου»

-Υπουργείο Οικονομικών: η περιοχή Μετεώρων υπάγεται οικονομικά στη ΔΥΟ Καλαμπάκας.

-Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως: αρμόδιος φορέας για τη δημόσια τάξη στην περιοχή είναι Α.Τ Καλαμπάκας.

- Υπουργείο Δικαιοσύνης: το ειρηνοδικείο Καλαμπάκας το πρωτοδικείο Τρικάλων και το εφετείο Λάρισας είναι η αρμόδιοι φορείς για δικαστικά ζητήματα.

4.1.2 Μεταφορική υποδομή³³

1. Οδικό δίκτυο: Το υπάρχων οδικό δίκτυο της περιοχής Μετεώρων περιλαμβάνει:

- i. Τον ασφαλτοστρωμένο αυτοκινητόδρομο Καλαμπάκας-Καστρακίου- Μετεώρων, ο οποίος αποτελεί και τον πρώτο δρόμο που διάνοικτε στην περιοχή. Έχει πλάτος 6-8 μ. Ο δρόμος αυτός διασχίζει το Καστράκι, και αφού περάσει από την περιοχή της ιστορικής εκκλησίας της Παναγίας της Δούπιανης, « εισέρχεται», στον χώρο των Μετεώρων περνώντας πολύ κοντά από το μοναστήρι του Αγ. Νικολάου του Αναπαυσά και το ερειπωμένο σήμερα μοναστήρι του Παντοκράτορα.

Στη συνέχεια ο δρόμος ακολουθώντας το φυσικό ανάγλυφο, περνά κάτω από τη μονή Ρουσάνο και ανεβαίνοντας φτάνει μέχρι και μία διασταύρωση. Αριστερά ο δρόμος οδηγεί προς της μονές Βαρλαάμ και Μεταμορφώσεως (Μεγάλο Μετέωρο), ενώ δεξιά οδηγεί προς τις μονές Αγ. Τριάδας και Αγ. Στεφάνου.

³³ Από χειρόγραφα στοιχεία συλέχθηκαν από το αρχείο που διαθέτει η πολεοδομία Καλαμπάκας

Ενδιαμέσως υπάρχουν δύο ακόμη διασταυρώσεις. Η πρώτη οδηγεί αριστερά στο χωριό Βλαχάβα που βρίσκεται σε απόσταση 10χλμ. Περίπου, η δεύτερη αμέσως μετά επίσης αριστερά οδηγεί στην Καλαμπάκα.

- ii. Η οδός Καλαμπάκα- Μετεώρων αποτελεί τη δεύτερη δυνατότητα πρόσβασης στα Μετέωρα και εξυπηρετεί κυρίως όσους έρχονται από Τρίκαλα και θέλουν να πάνε στα Μετέωρα αποφεύγοντας το κέντρο της Καλαμπάκας και το Καστράκι.
 - iii. Ένας αγροτικός χωματόδρομος που ξεκινά απ την οδό Καστρακίου Μετεώρων κάτω από το βράχο του «Παντοκράτορα» αποτελεί τη μόνη δυνατότητα πρόσβασης προς τα ερειπωμένα μοναστήρια Υπαπαντής και Αγ. Δημητρίου.
 - iv. Τέλος από το εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών που υπήρχε στην περιοχή Μετεώρων και το οποίο συνέδεε τα Μοναστήρια μεταξύ τους αλλά και με τη Καλαμπάκα και με το Καστράκι ελάχιστα έχουν απομείνει σε λειτουργία.
2. Χώροι στάθμευσης: Οργανωμένοι χώροι στάθμευσης δεν υπάρχουν στην περιοχή των Μετεώρων, γι' αυτό και η στάθμευση των οχημάτων γίνεται κυρίως κατά μήκος του μοναδικού οδικού άξονα, δημιουργώντας κατά την περίοδο αιχμής πολλά προβλήματα στην κυκλοφορία.
- i. Κάποια πλατώματα που χρησιμοποιούνται και ως χώροι στάθμευσης οχημάτων έχουν δημιουργηθεί απέναντι από τις μονές Μεταμορφώσεως, Βαρλαάμ και Αγ. Στεφάνου.
 - ii. Επίσης απέναντι από τις μονές Μεταμορφώσεως και Αγ. Στεφάνου έχουν δημιουργηθεί πρόσφατα κάποια γκαράζ για τις ανάγκες των μοναχών.
 - iii. Τέλος, ένας αυτοσχέδιος χώρος στάθμευσης κυρίως τροχόσπιτο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες έχει δημιουργηθεί ανάμεσα στη στροφή προς το χωριό Βλαχάβα και τη στροφή προς τις μονές Αγ. Στεφάνου και Αγ. Τριάδας.
3. Συγκοινωνία: Η συγκοινωνιακή σύνδεση της περιοχής των Μετεώρων την Καλαμπάκα και το Καστράκι με λεωφορεία του ΚΤΕΛ δεν

θεωρείται ανεπαρκείς κατά τους Καλοκαιρινούς μήνες, καθώς γίνονται μόνο τρία δρομολόγια.

- i. Τα ταξί της πόλης δεν μπορούν να θεωρηθούν ως επαρκή λύση δεδομένου ότι καλύπτουν και άλλες ανάγκες(από τα γύρω χωριά).

4.1.3 Δίκτυα τεχνικής υποδομής³⁴

α. Ύδρευση

Τα μοναστήρια των Μετεώρων υδρεύονται από την Καλαμπάκα και το Καστράκι μέσω δύο δεξαμενών που έχουν δημιουργηθεί σε ψηλότερα σημεία.

Στον υπαίθριο χώρο δεν υπάρχει δίκτυο ύδρευσης για δημόσια χρήση.

β. Αποχέτευση

Η αποχέτευση των οβριών υδάτων των Μετεώρων, γίνεται από τους φυσικούς αποδέκτες τους.

Όσο αναφορά την αποχέτευση των ακαθάρτων των μοναστηριών γίνεται με βόθρους που βρίσκονται σε χαμηλότερα σημεία από τα μοναστήρια. Οι κατακόρυφη σωλήνες αποχέτευσης στα βράχια δεν αποτελούν καλαίσθητο θέαμα.

γ. Τηλεπικοινωνίες

Όλα τα μοναστήρια των Μετεώρων είναι συνδεδεμένα με το δίκτυο τηλεπικοινωνιών. Στα μοναστήρια τοποθετήθηκαν θάλαμοι καρτοτηλεφώνων γεγονός που προκάλεσε την αντίδραση των μοναχών, καθώς πίστευαν ότι η θέση τους δεν έχει μελετηθεί επαρκώς.

δ. Φωτισμός

Ο φωτισμός στην περιοχή των Μετεώρων έχει μια ιδιαίτερη σημασία και αντιμετωπίζεται με διαφορετικούς όρους δεδομένου ότι αποτελούν τόπο ασκητισμού.

³⁴ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό. Δίκτυα υποδομής. Κεφ.2¹ Οριοθέτηση ,σελ. 2/16, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

Ο πρόσφατος φωτισμός με προβολής μια σειράς βράχων από την πλευρά της Καλαμπάκας επιβαιβεώνει την συνθετότητα του ζητήματος του φωτισμού ενός ειδικού χώρου όπως αυτός των Μετεώρων.

Ο φωτισμός των βράχων μπορεί να λειτουργεί ως στοιχείο ανάδειξης του χώρου κατά της βραδινές ώρες και συμβάλει στην ελκυστικότητα του, όμως ταυτόχρονα συμβάλει στην απώλεια εκείνης της μαγείας της αναζήτησης των δισδυάκριτων περιγραμμάτων των βράχων.

Εξάλλου δεν μπορεί παρά να λειτουργεί ενοχλητικά για κάθε έμψυχο ον που για δικούς του λόγους έχει επιλέξει να ζήσει πάνω σε αυτούς τους βράχους.

4.1.4 Εγκαταστάσεις κοινωνικού εξοπλισμού³⁵

Στο χώρο των Μετεώρων δεν έχουν μέχρι σήμερα δημιουργηθεί εγκαταστάσεις κοινωνικού εξοπλισμού, αντίστοιχες με αυτές που υπάρχουν σε δασικούς χώρους, εθνικούς δρυμούς, και άλλα (καθιστικά, βρύσες, πεζόδρομοι, προστατευτικά κυγκλιδόματα, στη κλπ.).

Κάποιοι πυρήνες WC δημόσιας χρήσεις που φτιάχτηκαν κάποτε πλέον δε λειτουργούν.

4.1.5 Εμπορικές δραστηριότητες

Στα πλατώματα έξω από τις μονές Μεταμορφώσεως, Βαρλαάμ, και Αγ. Στεφάνου έχουν δημιουργηθεί αυτό σχέδια μαγαζάκια που πουλάνε διάφορα είδη για τους τουρίστες και τους επισκέπτες των μοναστηριών, ακόμη έχουν στηθεί καντίνες.

Οι εμπορικές δραστηριότητες αυτές δημιουργούν μια σειρά προβλημάτων στον ευρύτερο χώρο των μοναστηριών (σταθμεύσεις οχημάτων κυκλοφορίας, οπτικής ρύπανσης κλπ.), και πρέπει να αντιμετωπιστούν με ένα τρόπο.

³⁵ Από στοιχεία που συλλέχθηκαν από το αρχείο του Δασαρχείου Καλαμπάκας

4.1.6 Κτηνοτροφία

Οι υπάρχουσες κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις (στάνες) δημιουργούν ένα θέαμα απαράδεκτο για το χώρο των Μετεώρων ενώ τα σκυλιά που τα φυλούν να είναι επικίνδυνα, και αποτρέπουν τους πεζοπόρους να μετακινηθούν στο δημόσιο δρόμο.

Το δασαρχείο Καλαμπάκας έχει ξεκινήσει διαδικασία διοικητικής αποβολής αυτών των εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων που επιπλέον πραγματοποιούνται σε δημόσιο δασικό χώρο.

4.1.7 Ειδικές χρήσεις του χώρου

α. Αναρρίχηση

Η αναρρίχηση πάνω στους πανύψηλους βράχους των Μετεώρων αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια μια από τις βασικές χρήσεις του χώρου.

Αναρριχητές Έλληνες και ξένοι, σκαρφαλώνουν οπουδήποτε- ανεξέλεγκτα είναι αλήθεια- δημιουργώντας μερικές φορές προβλήματα στους μοναχούς.

Η περιοχή των Μετεώρων σε Πανευρωπαϊκό επίπεδο αναδείχτηκε σε χώρο αναρρίχησης κυρίως από τον Γερμανό καθηγητή Dietrich Hasse. Ο οποίος πλέον μένει μόνιμα στο Καστράκι.

Ο Dietrich Hasse μαζί με τον Heinz Lothar Stutte έχουν εκδώσει ένα οδηγό για αναρριχητές ο οποίος περιλαμβάνει μια σειρά από πολύ σημαντικές πληροφορίες και χαρτογραφήσεις για τα Μετέωρα. (Εικόνα 31)

β. Ανεμοπτερισμός

Πρόσφατα άρχισαν να εμφανίζονται στα Μετέωρα κάποιοι ανεμοπτεριστές οι οποίοι συνδυάζουν το «χόμπι» τους με τη μαγεία του τοπίου.

Και στην περίπτωση αυτή υπάρχουν ενστάσεις από τους μοναχούς, δεδομένης τη δυνατότητα που έχουν να προσγειώνονται οπουδήποτε ακόμη και στους βράχους των μοναστηριών οποιαδήποτε ώρα της ημέρας, και μετά τη δύση του ηλίου.

γ. Θέα

Η «θέα» που εξασφαλίζετε από κάποια σημεία των Μετεώρων προς τον Πηγειό, τον Θεσσαλικό κάμπο, την Καλαμπάκα, το Καστράκι, τα μοναστήρια, τους γύρω βράχους αλλά και τα απέναντι βουνά που μένουν χιονισμένα μέχρι το καλοκαίρι αποτελεί μια ακόμη «χρήση» του χώρου των Μετεώρων.

Πολύ κάτοικοι της Καλαμπάκας και του Καστρακίου αλλά και της ευρύτερης περιοχής, Έλληνες και ξένοι αναβένουν συχνά στα Μετέωρα για να θαυμάσουν το ηλιοβασίλεμα, να αγναντεύσουν το τοπίο.(Εικόνα 12,Εικόνα 13)

4.2 Συνεισφορά των Μετεώρων στην ανθρωπότητα

Η συμβολή των Μετεώρων στην ανθρωπότητα είναι μεγάλη, αυτό αποδυνκνήετε με τη βοήθεια και τη στήριξη που πρόσφερε η εκκλησία των Μετεώρων στην παιδεία.

Στον κίνδυνο να χαθεί η ελληνική γλώσσα και η ελληνική παιδεία και μαζί με αυτή η Ορθόδοξη Πίστη, όχι μόνο επέτρεπαν την παιδεία αλλά και ίδρυσαν με προσωπικές δαπάνες «ιερά» εκπαιδευτήρια. Στα μέσα του 16^{ου} αιώνα είχε συγκροτηθεί « η Σωκρατούς Ακαδημίας εν Μετεώρων» ³⁶. Ο λόγιος Επίσκοπος Σταγών Παΐσιος ο Κλεινοβίτης (1784- 1808) δώρισε στη διαθήκη του την πλούσια σε υλικό βιβλιοθήκη του στην Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Μετεώρων. Επίσης, το 1845 οι ηγούμενοι της Αγ. Τριάδος της μονής Βαρλαάμ και της μονής Αγ. Στεφάνου, συνυπέγραψαν αίτηση και επέβαλαν στα μοναστήρια να δίνουν ετησίως 500γρόσια σε κάθε κύριο σχολείο του Ν. Τρικάλων.

Επίσης, αναμφισβήτητη είναι η βοήθεια το μοναστηριών το 1809 στο επαναστατικό κίνημα που οργάνωσε ο ιερομόναχος εθνεργέτης παπά- Θύμιος Βλαχάβας.³⁷

³⁶ Από: ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ ΤΑ ΑΠΑΡΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ, Κεφ.2, σελ. 31,εκδ. Ιερά Μητρόπολις Σταγών και Μετεώρων, ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ 1994)

³⁷ Από: ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ ΤΑ ΑΠΑΡΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ, Κεφ.2, σελ. 34,εκδ. Ιερά Μητρόπολις Σταγών και Μετεώρων, ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ 1994)

Φτάνοντας στο σήμερα, είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί η χρηματοδότηση από την Ιερά Μονή Μεγάλου Μετεώρου για την άνεργεση του μεγαλοπρεπή ιερού ναού Αγ. Θεοδώρων στην Αυλώνα της βορείου Ηπείρου τη δεκαετία του 1990.

Ακόμη, μετά την πτώση των χωρών του Ανατολικού γειτονικού μας κόσμου, οι μονές ευαισθητοποιήθηκαν και συγκεντρώσανε εκατομμύρια δραχμές για βοήθεια σε είδη νοσοκομείου, διατροφής ενδύσεως και άλλα. Η βοήθεια αυτή κατά κύριο λόγο δόθηκε στην Βουλγαρία, και στην Αλβανία.

Σε ένα ακόμη από τα έργα που αναφέρουν οι ασκητές ότι προσέφεραν στην ανθρωπότητα συγκαταλέγεται το κτίριο που στεγάζετε η Μητρόπολη Σταγών και Μετεώρων και το Πνευματικό Κέντρο της Μητροπόλεως. Τα οποία κατασκευάστηκαν με δαπάνες της μονής Βαρλαάμ. Ακόμη, το 1994 ολοκληρώθηκε ο μεγαλοπρεπής ναός των Μετεωριτών ο οποίος κτίστηκε με δαπάνες και πρωτοβουλία της μονής Βαρλαάμ. Την ίδια χρονιά οι μοναχοί προσέφεραν οικονομική και ηθική στήριξη στους Σέρβους, οι οποίοι δοκιμαζόταν και απειλούνταν από τους εχθρούς της Ορθοδοξίας. Ανατρέχοντας στην ιστορία παρατηρείτε ότι η σχάση των μοναχών ήταν άριστη(δεύτερος κτήτορας της μονής του Μεγάλου Μετεώρου ήταν Σέρβος).

Συνοψίζοντας το έργο των μονών είναι πολύπλευρο, δε βασίζεται μόνο στην εκκλησιαστική στήριξη, αλλά και στην πολιτισμική, στην παιδεία και στην ηθική στήριξη του κόσμου. Όπως είχε αναφέρει και ο καθηγητής της θεολογικής σχολής σε μία μελέτη του: < Η ελπίδα για να μη χαθεί η Ρωμιοσύνη και η πολιτιστική μας κληρονομιά είναι να σώζεται ο αγνός, ο αδόλεντος μοναχικός βίος, που είναι η σπονδυλική στήλη της εκκλησίας και του Γένους μας...)

4.3 Θέση των Μονών απέναντι στο κοινωνικό σύνολο

4.3.1 Δυσaréσκεια των μονών απέναντι στην κοινωνία της Καλαμπάκας

Παρ' όλα τα καλά που θεωρούν οι μοναχοί των Μετεώρων ότι έχουν προσφέρει στην κοινωνία της Καλαμπάκας, αισθάνονται αδικημένοι από το κοινωνικό σύνολο. Συγκεκριμένα, ήταν σοβαρό πλήγμα κατά τα λεγόμενα τους οι νόμοι 1700/87 και 1811/88 με τους οποίους επιχειρήθηκε να αποψιλωθούν τα

περιουσιακά στοιχεία των Μονών και μάλιστα μόνο των Ορθόδοξων. Με την ενέργεια τους αυτή οι μοναχοί πίστευαν ότι συρρικνώθηκε και περιορίστηκε η πνευματική τους ακτινοβολία, η εθνική τους δράση και η αφιλόδοξη διακονία τους. Οι μοναχοί ένοιωσαν ότι κατηγορούνται για αδυναμία να διαχειριστούν την περιουσία των μονών <... άνθρωποι δευτέρας κατηγορίας... διανοητικά καθυστερημένοι...>, έτσι κατάφυγαν στο Διεθνές Δικαστήριο και δικαιώθηκαν.³⁸

Ακόμη, τα τελευταία χρόνια τις δεκαετίες του 90, τα οποία η πόλη παρουσιάζει μια οικιστική ανάπλαση οι σχέσεις της πόλης και των Μετεώρων επισκιάζεται από κάποιες διαφορές, η κάθε πλευρά θέτει τα θέλω της με σκοπό την ανάπτυξη της ενώ άρχετε σε ρήξη με την άλλη πλευρά όταν αυτά δε γίνονται αποδεκτά. Ένα παράδειγμα είναι η διαμάχη μεταξύ των αρχών της πόλης και των μοναστηριών για την ονομασία του πνευματικού κέντρου που θα αναγερθεί στην Καλαμπάκα, οι μονές απέσυραν τα χρήματα που είχαν δώσει με σκοπό την ανέγερση του κτιρίου.

Μετά από αυτά οι μονές θεωρούν ότι είναι αδικημένες και ότι οι κρατικοί μηχανισμοί είναι αγνώμονες απέναντι στο έργο τους.

4.3.2 Θέση των Μοναχών απέναντι στην πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης.

Σε μια εποχή καθαρά υλιστική και καταναλωτική εποχή, οι μοναχοί φοβούμενοι την ακόρεστη βουλιμία αδίστακτων κύκλων και μεμονωμένων προσώπων, καιροσκόπων και κερδοσκόπων, που επιθυμούν να διεισδύσουν στην ευρύτερη περιοχή των ιερών βράχων και να διαταράξουν την ηρεμία- την ιερότητα- την μοναδικότητα του χώρου, εκπέμπουν σήμα κινδύνου προς τις αρχές για πολύ προσεκτική μελέτη κάθε έργου, πριν είναι αργά.

Τη μοναδικότητα του φυσικού περιβάλλοντος και την ιερότητα του χώρου, αναζητούν οι επισκέπτες των Μετεώρων, κάτι που αλλοιώνεται με τους σύγχρονους σχεδιασμούς και μελέτες που τον κατακλύζουν. Αυτή η μοναδικότητα θεωρούν οι μοναχοί ότι αποτελεί την πεμπουσία και δε πρέπει

³⁸ Από: ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ ΤΑ ΑΠΑΡΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ, Κεφ.1, σελ. 14, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Σταγών και Μετεώρων, ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ 1994)

να διαβάλετε από αυτούς που εν ονόματι του προοδευτισμού χωρίς όρια με σκοπό την τουριστική ανάπτυξη, θέλουν να καταπατήσουν αλόγιστα κάθε τι ιερό.

Οι μοναχοί καταγγέλλουν αυτούς που προσπαθούν να εισβάλουν στον γεωμετρικό περίγυρο της περιοχής και να καταπατήσουν με οποιαδήποτε ενέργεια που θα επιφέρει εύκολο και γρήγορο κέρδος, χωρίς να ενδιαφέρονται για τις καταστρεπτικές συνέπειες που θα επέλθουν στο χώρο.

Κατακρίνουν την τακτική που ακολουθείται τελευταίως και πήρε τις διαστάσεις συρμού και τη μορφή αθεράπευτο συνδρόμου, την άκριτη δηλαδή εμπορευματοποίηση και την αλόγιστη χρήση του αγιογεννήσιου όρου «Μετεώρα», ακόμη και στις ποιο απίθανες εμπορικές δραστηριότητες³⁹ (πχ. Ράδιο Μετέωρα, Ξενοδοχείο Μετέωρα, Μπεττόν Μετέωρα, Νερό Μετέωρα, Τσίπουρο Μετέωρα, κτλ.), με την προσδοκία επιτυχίας του διαφημιζόμενου προϊόντος, λόγω της συγκίνησης που προκαλεί το όνομα «Μετεώρα».

Σκοπός των μονών είναι να μην επιτρέψει σε αυτούς τους βέβηλους να συνεχίσουν να καταπατούν την ιερότητα με μόνο σκοπό το κέρδος, σε βάρος των μονών, του τοπίου και των τίμιων εργαζόμενων⁴⁰.

Ακόμη, οι μονές τάσσονται ενάντια στην άναρχη και απρογραμματίστη και αμεθόδευτη μορφή του τουρισμού, θεωρώντας ότι διατάραξε το κοινωνικό status και την επαγγελματική ενασχόληση των κατοίκων της πόλης. Το εύκολο και γρήγορο κέρδος από τον τουρισμό πιστεύουν ότι επηρέασε και ανέτρεψε την κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού της επαρχίας, με αποτέλεσμα να καταστρέφετε η φυσική πορεία ανάπτυξης της Καλαμπάκας. Αφού, εγκαταλείπονται οι καλλιέργειες της πλούσιας και εύφορης γης που απαιτούν κόπο και ασχολούνται με τα εύκολα εποχιακά κέρδη του τουρισμού.

Οι κάτοικοι τοποθέτησαν τα κοινωνικά τα βιοποριστικά τους ενδιαφέροντα στη νοητή περιμετρική ζώνη του αγίου τόπου των Μετεώρων, με αποτέλεσμα: ερήμωση των χωριών της περιφέρειας Καλαμπάκας, εγκατάσταση στην πόλη, αλόγιστη και αβασάνιστη δημιουργία επιχειρήσεων

³⁹ Από: ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ ΤΑ ΑΠΑΡΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ, Κεφ.1, σελ. 14, εκδ. Ιερά Μητρόπολις Σταγών και Μετεώρων, ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ 1994)

⁴⁰ Από Περιοδικό: ΠΑΡΑΔΟΣΗ, Αφιέρωμα στα Άγια Μετέωρα. Άρθρο: Επίδραση στη ζωή του κόσμου, σελ.189, ιδρυτής- διευθυντής Ι.Μ. Χατζηφώτης.

και επαγγελματικών δραστηριοτήτων χωρίς ειδίκευση και ειδικές γνώσεις, με αποτέλεσμα να επέρχεται ανταγωνισμός μεταξύ των κατοίκων.

Τα αποτελέσματα κατά τους μοναχούς δεν είναι μόνο αρνητικά στον οικονομικό τομέα αλλά παρασύρουν και βεβηλώνουν το παραδοσιακό και εθνικό φρόνημα, ανατρέπουν την κοινωνική συνοχή και αρμονία, ευδαιμονούν την ανάπτυξη τάσεων και ροπών που εκδηλώνουν ξενόφερτους τρόπους συμπεριφοράς που καταπατούν τα ήθη της εκκλησίας.

Έτσι, με βάσει τις αρχές και τα θέλω των μονών θα πρέπει οι αρμόδιοι φορείς να δράσουν και να αποτρέψουν αυτή την μορφή εξέλιξης της κοινωνίας.

Οι μοναχοί των Μετεώρων έναντι σε όλο αυτό δηλώνουν⁴¹:

- Δέχονται την ανέγερση χρήσιμων κατασκευών στον ευρύτερο ιερό χώρο(πχ. χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων, διαπλάτυνση των οδών, ενημερωτικές πινακίδες κλπ), με την προϋπόθεση ότι τα έργα αυτά θα γίνουν στην έκταση, την πυκνότητα που θα συμμορφώνουν οι μονές και δε παραμορφώνουν την ιερότητα του φυσικού τοπίου του χώρου.
- Σέβονται τις ανάγκες των προσκυνητών για εύκολη και άνετη διακίνηση και διαμονή στον χώρο των Μετεώρων, χωρίς όμως αυτοί να σπιλώνουν την ιερότητα του χώρου.
- Δεν είναι αντίθετοι στη δημιουργία δημοτικοκοινοτικών επιχειρήσεων για την τουριστική παραγωγή του τόπου, αλλά προβάλλουν έντονες αντιδράσεις στην επέκτασή των δραστηριοτήτων αυτών εντός κάποιων ορίων, που θα θίγουν την αυτοτέλεια της φύσης και της παράδοσης του χώρου. Μπορούν οι επιχειρήσεις αυτές να εκμεταλλευτούν την τουριστική κίνηση εκτός του ιερού χώρου.

Η ανακήρυξη της γης των Μετεώρων ως Άγια και ιερή αναγνωρίστηκε με νόμο από τη πολιτεία με την υπ' αριθμ. Συνεδρ. Κστ' / 13-6-1990 απόφαση της ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος. Έτσι οι μοναχοί αποτρέπουν την κάθε κοσμική, τεχνητή και τεχνική παρέμβαση που θα αποφέρει αλλοίωση. Έτσι έχουν σα δεδομένο ότι το μόνο πολεοδομικό

⁴¹ Από: ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ ΤΑ ΑΠΑΡΤΑ ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ, Κεφ.3, σελ. 58,εκδ. Ιερά Μητρόπολις Σταγών και Μετεώρων, ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ 1994

σχέδιο που θα επιφέρει ανάπτυξη είναι αυτό που θα αφήνει αναλλοίωτο χωρίς καμία παρέμβαση τον χώρο των Μετεώρων.

5 Τουρισμός.

5.1 Γενικά για τον τουρισμό στην περιοχή μελέτης

5.1.1 Ο τουρισμός ως παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης⁴²

Ο τουρισμός αποτελεί αναμφίβολα έναν παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και προόδου. Συμβάλει αποτελεσματικά στο να ξεπεραστεί η υπανάπτυξη σε εθνικό ή σε τοπικό επίπεδο, δημιουργώντας νέα εισοδήματα και μεταφέροντας νέες αντιλήψεις και πρακτικές δια μέσου των τουριστών που προέρχονται από τις πλέον ανεπτυγμένες περιοχές.

Αυτό όμως που δεν ισχύει σε κάθε περίπτωση. Είναι γνωστό ότι σε πολλές περιπτώσεις τα αποτελέσματα του τουρισμού είναι αντίθετα από τα αναμενόμενα. Τα αρνητικά φαινόμενα εντοπίζονται τόσο στο οικονομικό όσο και στο κοινωνικό επίπεδο. Στην οικονομία αποδυναμώνονται οι υποκλάδοι παραγωγικής δραστηριότητας, με μεγαλύτερο θύμα τον αγροτικό τομέα και έπειτα το βιομηχανικό. Στον κοινωνικό τομέα χαλαρώνουν τα ήθη αλλοιώνονται με ταχύτατους ρυθμούς τα κοινωνικά και πολιτιστικά του χώρου υποδοχής των τουριστών.

Παρά τα προαναφερμένα προβλήματα, ο τουρισμός εξακολουθεί να είναι ένας από τους βασικότερους τομείς που λύνει σημαντικά οικονομικά προβλήματα μιας χώρας, όπως το άνοιγμα του ισοζυγίου πληρωμών και τα προβλήματα ανεργίας. Στις περιπτώσεις δε που η ανάπτυξη του γίνεται προγραμματισμένα, μπορεί λόγω του δυναμισμού που το διακρίνει, να αποτελέσει το άρμα που θα συμπαρασύρει και τους άλλους τομείς της οικονομίας.

⁴² Από: Σημειώσεις, «Τουριστική Γεωγραφία», Μέρος Α, Κεφ 1^ο, σελ 1-13, Πάρις Τσάρτας, Αθήνα 2003.

Σε γενικές γραμμές οι επιδράσεις του τουρισμού στην οικονομία χωρίζονται σε άμεσες και έμμεσες.

Συγκεκριμένα, οι άμεσες επιδράσεις γίνονται ευκολότερα κατανοητές καθώς είναι το αποτέλεσμα των χρημάτων που ξοδεύουν οι τουρίστες και οι τουριστικές επιχειρήσεις για την αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Τα έσοδα αυτά αποτελούν το εισόδημα των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα.

Το εισόδημα με τη σειρά του δημιουργεί δαπάνες- εισοδήματα και διαδοχικές συναλλακτικές πράξεις σε ολόκληρη την τοπική οικονομία.

Συμπερασματικά μπορεί κανείς να πει ότι ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης ενός τόπου με την προϋπόθεση ότι τα όρια και οι ρυθμοί του θα ελέγχονται σωστά από την τοπική κοινωνία και τους αρμόδιους κρατικούς φορείς.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να δίνετε βαρύτητα:

- ✓ Στα όρια αντοχής του χώρου έτσι ώστε να μη διαταράσσεται η ισορροπία των σχέσεων των ανθρώπων που ζουν νόμιμα σε αυτόν, και
- ✓ Στην προστασία του φυσικού και πνευματικού περιβάλλοντος από την υπέρμετρη χρήση.

5.1.2 Ο Τουρισμός στα Μετέωρα και στην ευρύτερη περιοχή

Το τουριστικό προϊόν στην περιοχή και η προσφορά τουριστικών υπηρεσιών άρχισε να γνωρίζει μεγάλους ρυθμούς ανάπτυξης τις τελευταίες δεκαετίες (1980-90). Σαν αποτέλεσμα αυτής της ανάπτυξης ήταν η οικονομική βελτίωση της υφιστάμενης μέχρι τότε κατάσταση στην περιοχή και την δημιουργία περισσότερο θετικών και λιγότερο αρνητικών επιπτώσεων για τους κατοίκους του νομού.(Χάρτης 10)

Οι τάσεις αυτές συνεχίζονται και εντείνονται με την υλοποίηση της πολιτικής που χαράχθηκε στα πλαίσια του προγράμματος LEADER, που στηρίζει τη σύνδεση του τουρισμού των Μετεώρων με την ευρύτερη περιοχή. Στόχος αυτής της πολιτικής είναι όχι τόσο η ποσοτική αύξηση του τουρισμού όσο η βελτίωση

της ποιότητας του τουρισμού με την προσφορά καλύτερων ποιοτικά τουριστικών υπηρεσιών. Ακόμη, πρωταρχικής σημασίας είναι η προώθηση νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή, στηριγμένο στα φυσικά και πνευματικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η ευρύτερη περιοχή των Μετεώρων.

Σημαντικότεροι πόλοι τουριστική έλξης στην περιοχή επισημαίνεται ότι είναι: τα Μετέωρα (Μονές και τοπίο) το Περτούλι, και η περιοχή του Ασπροπόταμου.⁴³

5.1.3 Τουριστικοί πόλοι ευρύτερης περιοχής νομού Τρικάλων

α) Τρίκαλα

Η πόλη των Τρικάλων διαθέτει αρκετά αξιόλογα αξιοθέατα, όπως: ο Ληθαίος ποταμός, η παραδοσιακή συνοικία «Βαρούσι», το Φρούριο, το Ασκληπιείο Τρίκης, το Κουρσουμ Τζαμί. Χριστιανικοί ναοί, το άλσος του Προφήτη Ηλία.

β) Πίνδος

Η οροσειρά της Πίνδου είναι η μεγαλύτερη οροσειρά της Ελλάδος. Το τμήμα που περιλαμβάνεται στα όρια του Ν. Τρικάλων διαθέτει σημαντικά αξιοθέατα τα οποία ήδη συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό Ελλήνων και ξένων επισκεπτών.

Τα σημαντικότερα φυσικά αξιοθέατα και περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος είναι:

- Ο Κόζιακας με ύψος 1738μ. και κυνηγετική περιοχή.

⁴³ Από στοιχεία με βάση τον ΕΟΤ Βόλου.

- Το Αυγό, κορυφογραμμή που ξεκινά από τα λιβάδια Περγουλίου και φθάνει στον Ασπροπόταμο.
- Η Κακαρδίτας βουνό στη δυτική άκρη του νομού Τρικάλων.
- Στη δυτική πλευρά του Κόζιακα είναι το χωριό Ελάτη με Περιουλίωτικα λιβάδια και το χιονοδρομικό κέντρο.
- Τέλος, τα ορεινά χωριά της Πίνδου στο νομό Τρικάλων (Καστανιά, Κόρη, Κρανιά, Νεραϊδοχώρι κλπ.) είναι από τους σημαντικότερους τουριστικούς σταθμούς που δεν έχουν αξιοποιηθεί όσο θα έπρεπε.

Θρησκευτικοί και πολιτιστικοί πόλοι τουριστικής έλξης:

- Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Βυτουμά
- Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Γκούρας
- Μονή Σωτήρος Δουσίκου ή Αγίου Βησσαρίωνος
- Το Κάστρο Αγίας Παρασκευής Καλαμπάκας
- Το Κάστρο της Αργελιάς
- Παλιές Λίθινες Τοξωτές γέφυρες

γ) Χάσια Αντιχάσια

Από το χωριό περιστέρι ξεκινά ο Ασπροπόταμος (Αχελώος) και στην ίδια περιοχή πηγάζει ο Πηνειός ποταμός. Στα Αντιχάσια βρίσκεται ο βράχος Θεόπετρας με το σπήλαιο.

Θρησκευτικοί και Πολιτιστικοί πόλοι τουριστικής έλξης:

- Μονή Αγίων Θεοδώρων
- Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Σταγιάδων
- Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Λαγκαδιάς

δ) Καλαμπάκα- Μετέωρα- Καστράκι

Η πόλη της Καλαμπάκας και το Καστράκι είναι τα σπουδαιότερα Τουριστικά κέντρα της Θεσσαλίας και από τα σπουδαιότερα της Ελλάδας. Εξασφαλίζουν με τη

φυσική ομορφιά των βράχων και την αίγλη των μοναστηριών την προβολή της χώρας στο εξωτερικό και έτσι προσελκύει χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο.

Τα Μετέωρα, χίλιοι περίπου βράχοι που υψώνονται κατακόρυφα πάνω από το Καστράκι και την Καλαμπάκα, προσφέρονται για τον αναρριχητικό τουρισμό, για τον ανεμοπτερισμό, για την παρατήρηση πολιών και γενικότερα για το φυσιολατρικό τουρισμό.

Τα αξιοθέατα θρησκευτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα στην περιοχή, δεν μπορούν να απαριθμηθούν εύκολα. Ενδεικτικά αναφέρονται τα κυριότερα με σκοπό να απεικονιστούν στην παρούσα μελέτη τα πλεονεκτήματα που διαθέτει η περιοχή στην τουριστική ανάπτυξη.

Θρησκευτικοί και Πολιτιστικοί πόλοι τουριστικής έλξης:

- Βυζαντινός ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου (στην Καλαμπάκα)
- Μονή Αγίου Νικολάου του Αναπαύσα
- Μονή Ρουσάνου
- Μονή Βαρλαάμ
- Μονή Αγίας Τριάδος
- Μονή Αγίου Στεφάνου
- Σκήτη Παναγίας Δούπιανης
- Άγιος Γεώργιος Μανδηλάς
- Μονή Αγίου Νικολάου Μπαντόβα και η γύρω τοποθεσία

Ερειπωμένες Μονές και Ναοί υπάρχουν σε όλους σχεδόν τους βράχους των Μετεώρων.

5.2 Τουριστικά προϊόντα προσφερόμενες υπηρεσίες

5.2.1 Γενικά

Στην Ελλάδα, εκτός κάποιων εξαιρέσεων το τουριστικό προϊόν έχει δομηθεί στα πρότυπα του μαζικού τουρισμού, με τη λογική της μεγαλύτερης εισροής

τουριστικού συναλλάγματος. Η τακτική αυτή όχι μόνο δεν οδηγεί στην αύξηση των εισροών, αλλά αντίθετα υποβαθμίζει την ποιότητα των τουριστών. Η πολιτική στήριξη τις τελευταίες δεκαετίες άρχισε να απασχολεί την πολιτεία και τους τουριστικούς φορείς.

Στην περιοχή των Μετεώρων τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού, από τα τουριστικά γραφεία χωρίς την παρέμβαση από τους ιδιωτικούς και δημόσιους αρμόδιους τοπικούς φορείς. Οι προσφερόμενες υπηρεσίες στο μεγαλύτερο βαθμό προσδιορίζονται από το πακέτο τουριστικού προϊόντος που έχουν σχεδιάσει- επιβάλει τα τουριστικά γραφεία.

Στις παρακάτω ενότητες παρουσιάζονται αναλυτικά ποσοτικά και ποιοτικά τα τουριστικά προϊόντα που παρέχει στους επισκέπτες της η περιοχή.

5.2.2 Καταλύματα⁴⁴

Στην κατηγορία των καταλυμάτων που υπάρχουν στην περιοχή μελέτης περιλαμβάνονται:

- ✓ Ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών
- ✓ Επιπλομένα δωμάτια
- ✓ Ξενώνες

Με βάση τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τον ΕΟΤ⁴⁵ και την έρευνα που έγινε διαπιστώθηκε ότι στην περιοχή το σύνολο των διαθέσιμων κλινών είναι 2198 κλίνες (1094 δωμάτια). Ο αριθμός των ξενοδοχείων Α' κατηγορίας ανέρχεται στα 3, Β' κατηγορίας είναι 4 ενώ Γ' και Δ' 12. Ο αριθμός των

⁴⁴ Από στοιχεία με βάση τον ΕΟΤ Βόλου.

⁴⁵ Από στοιχεία με βάση τον ΕΟΤ Βόλου στον οποίο ανήκει η Καλαμπάκα .

κλινών σε ξενοδοχεία Α' και Β' κατηγορίας είναι 1386 ενώ σε Γ' και Δ' είναι 433.

5.2.3 Ποιότητα Προσφερόμενων Υπηρεσιών Καταλύματων

Σε σχέση με άλλες Ελληνικές τουριστικές περιοχές η υφιστάμενη κατάσταση των ξενοδοχειακών μονάδων στην Καλαμπάκα κρίνεται ικανοποιητική. Τα περισσότερα ξενοδοχεία έχουν κτιστεί από το 1980 και μετά και τα λειτουργικά τους προβλήματα είναι σχεδόν ανύπαρκτα. Πίνακας 4. Αντίθετα με ένα μικρό αριθμό ξενοδοχείων που χρειάζεται βελτίωση επισκευών.

Έτος Κατασκευής Ξενοδοχειακών Μονάδων Καστρακίου- Καλαμπάκας

Έτος	<1950	1950-1959	1960-1969	1970-1979	1980-1989	1990
Αριθμός			6	3	5	5

Πίνακας 4

β) Ενοικιαζόμενα δωμάτια

Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια της πόλης καλύπτουν τις ανάγκες διερχόμενων τουριστών. Η ποιότητα των δωματίων αυτών και των προσφερόμενων τιμών είναι σημαντικά κατώτερη των οικονομικών απαιτήσεων των ιδιοκτητών από τους τουρίστες. Αντίθετα τα τουριστικά δωμάτια του Καστρακίου τηρούν τις βασικές προδιαγραφές του ΕΟΤ και οι υπηρεσίες που παρέχουν τείνουν να καλύψουν όλες τις ανάγκες των τουριστών.

γ) Camping

Στην Καλαμπάκα υπάρχουν 4 μονάδες Camping και στο Καστράκι 3, από τις οποίες οι δύο βρίσκονται μέσα στον οικισμό.

Τα Camping εξυπηρετούν τις ανάγκες δύο κατηγοριών τουριστών. Των διερχόμενων τουριστών (περιοχή εθνικής οδού) και του αναρριχητικού και

φυσιολατρικού τουρισμού (περιοχή Καστρακίου). Διαθέτουν τις βασικές υποδομές που προβλέπονται από τις προδιαγραφές του ΕΟΤ και επιπλέον όλα διαθέτουν πισίνα.

5.3 Τουριστικές Υπηρεσίες

5.3.1 Καταγραφή των παρερχομένων υπηρεσιών

Στην παρακάτω παράγραφο του κεφαλαίου γίνεται μια αναφορά στις αρμόδιες για τον οργανισμό υπηρεσίες που παρέχονται στην πόλη.

Η πόλη είναι σε θέση να παρέχει στους επισκέπτες της τα αναγκαία αλλά όχι τα παραπάνω, για το λόγω αυτό ακολουθούν ανά κατηγορία οι τομείς και οι υπηρεσίες που πρέπει να διαθέτει μια τουριστική περιοχή, αναλύονται, σχολιάζονται και επισημειώνονται οι ελλείψεις με μόνο σκοπό τη βελτίωση τους.

α) Δημόσιες υπηρεσίες και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Παρά τη βαρύτητα του τουρισμού για την περιοχή αλλά και για την Ελλάδα γενικότερα ο ΕΟΤ δεν διαθέτει γραφείο στην πόλη και οι όποιες εξυπηρετήσεις παρέχονται από την αστυνομία και τουριστικά γραφεία.

Ο δήμος Καλαμπάκας για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα ενημέρωσης των επισκεπτών της περιοχής σχεδιάζει τη δημιουργία τουριστικού γραφείου Πληροφοριών, τα έργα του οποίου έχουν ξεκινήσει (1994) στο δρόμο που ενώνει την Καλαμπάκα με το Καστράκι. Στόχος είναι η σύνδεση πληροφόρησης, κρατήσεων θέσεων, σύνδεσης με τράπεζες και προβολή της περιοχής.

β) Συγκοινωνίες

Στη Καλαμπάκα λειτουργεί σιδηροδρομικός σταθμός, που συνδέει την περιοχή με το εθνικό δίκτυο Αθήνας Θεσσαλονίκης μέσω Φαρσάλων.

Υπάρχει επίσης σταθμός υπεραστικών λεωφορείων (ΚΤΕΛ) που καλύπτουν ικανοποιητικά τις ανάγκες μετακίνησης των κατοίκων και των τουριστών.

Παράλληλα τη θερινή περίοδο λειτουργεί λεωφορειακή γραμμή Καλαμπάκας Μετεώρων , που συνδέει τη πόλη με τα Μοναστήρια. Υπάρχει επίσης σταθμός TAXI με 12 αυτοκίνητα στη Καλαμπάκα.(ΒΛΕΠΕ ΧΑΡΤΗ)

γ) Τοπικά Τουριστικά Γραφεία

Στη Καλαμπάκα λειτουργούν πέντε (5) τουριστικά γραφεία οικογενειακής μορφής και καλύπτουν κυρίως ανάγκες του τοπικού πληθυσμού και των μεμονωμένων τουριστών.

δ) Υπηρεσίες Υγείας

Το Κέντρο Υγείας και οι ιδιώτες γιατροί στην Καλαμπάκα καλύπτουν ικανοποιητικά τις άμεσες και επείγουσες ανάγκες του τοπικού πληθυσμού και τουριστών ολόκληρη την τουριστική περίοδο. Άλλωστε η μικρή απόσταση από τα Τρίκαλα διευκολύνει στην αντιμετώπιση των οποιοδήποτε περιστατικών.

ε) Ψυχαγωγία

Βασικός παράγοντας συγκράτησης του τουρισμού σε ένα τόπο είναι η δυνατότητα ψυχαγωγίας που προσφέρεται στον τουρίστα.

Μέχρι το 1991 οι δυνατότητες ψυχαγωγίας των τουριστών αλλά και των κατοίκων ήταν περιορισμένες. Σταδιακά άρχισαν να εμφανίζονται αρκετά καταστήματα ψυχαγωγίας, παραδοσιακές ταβέρνες, BAR, DISCO ,κλπ, στην Καλαμπάκα και στο δρόμο Καλαμπάκας- Τρικάλων.

Επίσης το Καστράκι αξιοποιώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαθέτει, τείνει να μετατραπεί σε ένα κέντρο παραδοσιακών ταβερνών και ψυχαγωγίας.

στ) Μετέωρα- Θρησκευτικές Δραστηριότητες

Οι Μονές των Μετεώρων εξασφαλίζουν την προσέλκυση χιλιάδων επισκεπτών των χρόνων για θρησκευτικούς λόγους . Οι μεγαλύτερες εορτές της Ορθοδοξίας, όπως το Πάσχα ,η Μ. Εβδομάδα κλπ, αποτελούν αφορμή για την επίσκεψη κυρίως Ελλήνων αλλά και ξένων πιστών στα Μοναστήρια.

Σημαντικός επίσης σταθμός για την περιοχή ήταν οι εκδηλώσεις που οργανώθηκαν για τα 600 χρόνια του Μεγάλου Μετέωρου με την παρουσία του Οικουμενικού Πατριάρχη.

Άλλες εκδηλώσεις με θρησκευτικό και κοινωνικό χαρακτήρα οργανώνονται σε τακτικά διαστήματα από τη Μητρόπολη και τα Μοναστήρια των Μετεώρων με την πρόσκληση επωνύμων ομιλητών από Πανεπιστήμια κυρίως του εσωτερικού.

ζ) Πολιτιστικές Δραστηριότητες

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες της Καλαμπάκας και του Καστρακίου είναι ιδιαίτερα λίγες και παρά την ύπαρξη σημαντικού πλούτου εθίμων και παραδόσεων ελάχιστα καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων και των τουριστών.

Το τελευταίο διάστημα ο Δήμος Καλαμπάκας έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης και τη δημιουργία της κατάλληλης υποδομής για την ανάδειξη πολιτισμικού και πνευματικού χαρακτήρα της περιοχής.

η) Αναρρίχηση- Ορεινός Τουρισμός

Η περιοχή του Καστρακίου έχει ιδιαίτερη παράδοση στην αναρρίχηση στους βράχους των Μετεώρων. Κοινωνικοί, ιστορικοί και λόγοι ψυχαγωγίας φαίνεται ότι ωθούσαν τους νέους στη «κατάκτηση» των υπερφυσικών βράχων που υπερίπτανται του τόπου κατοικίας τους. Για να τιμήσουν αυτό το έθιμο και τον προστάτη τους Άγιο Γεώργιο το Μανδηλά , κάθε χρόνο στη γιορτή του Αγίου σκαρφαλώνουν στο βράχο για να κρεμάσουν τα μαντήλια τους.

Γενικότερα τα Μετέωρα αποτελούν παγκόσμιο κέντρο αναρρίχησης. Η αναρρίχηση σε ορισμένους βράχους των Μετεώρων θεωρείται ιδιαίτερο επίτευγμα και αποτελεί κριτήριο αναγνώρισης του κύρους και των ικανοτήτων των αναρριχητών σε διεθνές επίπεδο.

Η ευρύτερη ορεινή περιοχή αν και προσφέρεται για πολλές εναλλακτικές μορφές τουρισμού ελάχιστα έχει αξιοποιηθεί. Η έλλειψη υποδομών αποτρέπει την ανάπτυξη του ορεινού και του χειμερινού τουρισμού. Εξαίρεση αποτελεί το Περτούλι και η Ελάτη , που έχουν να επιδείξουν μια σημαντική δραστηριότητα ορεινού τουρισμού που όμως δεν συνδέεται με τον τουρισμό της Καλαμπάκας.

5.3.2 Τουριστικό προϊόν και υπηρεσίες(προβλήματα και επισημάνσεις)

Από τις διαπιστώσεις που η ομάδα μελέτης έκανε κατά τις επισκέψεις στη περιοχή αλλά και από τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα που έγινε στις τουριστικές επιχειρήσεις διαπιστώθηκαν τα παρακάτω προβλήματα:

α) Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η καθαριότητα των Μετεώρων.

Στο τμήμα αυτό της μελέτης θα αναφερθούν μόνο τα αρνητικά που αποκομίζει ο επισκέπτης από την κακή κατάσταση της καθαριότητας των Μετεώρων, Η εγκατάλειψη των σκουπιδιών από τους επισκέπτες και η έλλειψη υποδομής για την διατήρηση της καθαριότητας αποτελεί πρόβλημα άμεσης προτεραιότητας.

Επίσης η απαράδεκτη εικόνα που δημιουργούν τα περίπτερα, οι μικροκατασκευές των μονών και οι στάνες στο δρόμο των Μετεώρων λειτουργούν αρνητικά για την αισθητική της περιοχής.

β) Η αισθητική της Καλαμπάκας και του Καστρακίου

Η αισθητική εικόνα της πόλης δεν μπορεί να θεωρηθεί ελκυστική για τους τουρίστες και ιδιαίτερα μάλιστα για τον ποιοτικό τουρισμό.

Το Καστράκι αν και διαθέτει αρκετά χαρακτηριστικά από την παραδοσιακή του μορφή μετρατέπεται ραγδαία σε ένα αστικό προάστιο με όλα τα αρνητικά στοιχεία της αστικοποίησης. Επισημαίνετε, η άσχημη εικόνα στην είσοδο του χωριού με τα σκουπίδια και την τσιμεντοποίηση των ρεμάτων.

γ) Η έλλειψη ευκαιριών ψυχαγωγίας και πολιτιστικών δραστηριοτήτων

Εντοπίστηκε σχεδόν από όλους τους τουριστικούς επιχειρηματίες.

δ) Το πρόβλημα της ξενάγησης

Με τα προβλήματα της ξενάγησης ασχολήθηκαν σχεδόν όλοι οι συσχετιζόμενοι με τον τουρισμό στην περιοχή.

Τα προβλήματα εντοπίζονται:

- Άγνοια των ξεναγών της ιστορίας, των εθίμων της περιοχής, και ιδιαίτερα της άγνοιας της θρησκευτικής παράδοσης και της πραγματικής αξίας των Μοναστηριών.
- Προσανατολισμένη ξενάγηση σε τουριστικά καταστήματα και ταβέρνες, πολλές φορές και έξω από την περιοχή με αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα και το κόστος των προσφερόμενων υπηρεσιών.

ε) Το πρόβλημα των τιμών και της συμπεριφοράς των κατοίκων

Με βάση την εμπειρία των τουριστικών επιχειρηματιών, οι τουρίστες της περιοχής είναι ικανοποιημένη από τη συμπεριφορά των κατοίκων. Αρνητική εικόνα όμως δημιουργούν ορισμένοι επιχειρηματίες που αντιμετωπίζουν τον τουρισμό σαν ευκαιρία εύκολου και γρήγορου κέρδους, αδιαφορώντας για τις αρνητικές επιπτώσεις στην εικόνα της περιοχής.

5.4 Η τουριστική κίνηση

5.4.1 Αφίξεις Τουριστών

Οι αφίξεις των Ελλήνων και ξένων τουριστών στην περιοχή της Καλαμπάκας το 1993 έφθασαν τους 85866⁴⁶. Οι ρυθμοί αφίξεων μεταξύ 1987- 1990, σε κάθε μορφή καταλύματος πλην Camping παρουσιάζει σταθερότητα στην επαρχία Καλαμπάκας με μείωση το 1991. Αντίθετα οι αφίξεις στα Camping μειώθηκαν κατακόρυφα από το 1989 έως το 1991⁴⁷.

Το 1991 ήταν μια άσχημη χρονιά για τον Ελληνικό τουρισμό, λόγω των γεγονότων στον Περσικό Κόλπο.

5.4.2 Διανυκτερεύσεις

Ο αριθμός διανυκτερεύσεων στην περιοχή είναι ιδιαίτερα μικρός. Με βάση τα στοιχεία του ΕΟΤ⁴⁸ και της έρευνας που έγινε είναι μικρότερος των δύο διανυκτερεύσεων ανά άφιξη.

Είναι σημαντικό όμως να αναφερθεί ότι ο λόγος διανυκτερεύσεων αφίξεων της περιοχής βελτιώνεται συνεχώς με ενθαρρυντικούς ρυθμούς από το 1988 και με τάση σταθεροποίησης από το 1991⁴⁹. Το στοιχείο αυτό αποτελεί μια σημαντική διαπίστωση για τη μορφή του τουρισμού στην περιοχή. Πίνακας 5

Οι λόγοι των ολιγοήμερων διανυκτερεύσεων πρέπει να αναζητηθούν στις παρακάτω παραμέτρους:

- Στην έλλειψη οργανωμένων προγραμμάτων και ευκαιριών που θα αξιοποιούν τα τουριστικά πλεονεκτήματα της ευρύτερης περιοχής.
- Στην έλλειψη υποδομών στην περιοχή της Πίνδου.
- Στην πολιτική των τουριστικών γραφείων.
- Στην αδυναμία προσέλκυσης και συγκράτησης από την πόλη της Καλαμπάκας των τουριστών.

⁴⁶ Από στοιχεία με βάση τον ΕΟΤ Βόλου.

⁴⁷ Από στοιχεία με βάση τον ΕΟΤ Βόλου.

⁴⁸ Από στοιχεία με βάση τον ΕΟΤ Βόλου.

⁴⁹ Από στοιχεία με βάση τον ΕΟΤ Βόλου.

- Στην προσβασιμότητα των Μετεώρων και των Μοναστηριών, γεγονός που επιτρέπει σύντομες ολιγόωρες επισκέψεις.

Η σχέση αυτή διανυκτερεύσεων/ αφίξεων δημιουργεί σημαντικά αρνητικά αποτελέσματα για την περιοχή. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που επιβαρύνονται είναι τα εξής:

- Η εισροή τουριστική εισοδήματος, που δεν είναι τόσο μεγάλη όσο θα μπορούσε,
- Το κόστος προσφερόμενων υπηρεσιών για τις τουριστικές επιχειρήσεις,
- Η έλλειψη ουσιαστικής γνωριμίας του επισκέπτη με την περιοχή.

ΑΦΙΞΕΙΣ – ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ

Σύνολο καταλυμάτων εκτός από Camping

Έτος	Κοιν. Καστρακίου		Επαρχ. Καλαμπάκας		Νομός Τρικάλων		Περιφέρεια Θεσσαλίας	
	Διανυκτ.	Αφίξεις	Διανυκτ.	Αφίξεις	Διανυκτ.	Αφίξεις	Διανυκτ.	Αφίξεις
1987	282	282	81358	76106	156707	126560	1278381	499331
1988	407	401	79610	74589	152715	123625	1246081	502004
1989	835	570	71725	67613	139621	110904	1246213	478203
1990	831	460	77063	70924	162173	120361	1365207	511040
1991	879	549	66734	54479	147325	98217	1246414	452261
1992*				54602				
1993*				85866				

Πίνακας 5

* Οι εγκυρότητα των στοιχείων δεν έχει ελεγχθεί
 * Οι εγκυρότητα των στοιχείων δεν έχει ελεγχθεί

5.5 Τουρισμός στην περιοχή- Μορφές Τουρισμού

5.5.1 Ο σύγχρονος τουρισμός

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι μορφές τουρισμού στην περιοχή μελέτης και διερευνώνται οι δυνατότητες ανάπτυξης τους.

Οι σύγχρονες μορφές τουρισμού διαφέρουν σημαντικά από τις παλαιότερες μορφές του. Μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο ο τουρισμός από προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας γίνεται πλέον δικαίωμα των εργαζομένων και των πολυάριθμων λαϊκών στρωμάτων.⁵⁰ Καθοριστικό ρόλο στη μαζικοποίηση του τουρισμού διαδραμάτισαν και εξελίξεις στα μαζικής επικοινωνίας, καθώς οργανώθηκαν οι μεταφορές και έτσι μειώθηκε το κόστος.

Στα αποτελέσματα αυτής της μεγέθυνσης άρχισαν να διαμορφώνονται συγκεκριμένες κατηγορίες τουρισμού με βάση τους παράγοντες που προσδιορίζουν το φαινόμενο. Οι κατηγορίες αυτές είναι:

- ✓ Μαζικός Τουρισμός
- ✓ Ατομικός Τουρισμός
- ✓ Εσωτερικός Τουρισμός
- ✓ Εξωτερικός Τουρισμός

5.5.2 Μαζικός τουρισμός

Ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από την ομαδική συμμετοχή των τουριστών στις διάφορες μορφές τουριστικής δραστηριότητας. Ο συλλογικός χαρακτήρας του αναφέρεται στον τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής της μετακίνησης, καθώς επίσης και στον τρόπο της διαμονής και της ψυχαγωγίας στον τόπο προορισμού.

Τη βάση ανάπτυξης μαζικού τουρισμού αποτελεί σήμερα το σύστημα GIT (group inclusive tours) που προσφέρει αλληλεξαρτώμενες και ολοκληρωμένες

⁵⁰ Από: Σημειώσεις, «Τουριστική Γεωγραφία», Μέρος Β, Κεφ 2^ο, σελ22, Πάρις Τσάρτας, Αθήνα 2003.

υπηρεσίες γνωστές ως «τουριστικά πακέτα», με περιεχόμενο τον τόπο προορισμού, τα μέσα μεταφοράς, τον τρόπο διαμονής και ψυχαγωγίας.

Καθοριστικό παράγοντα για τον όγκο και την ποιότητα των τουριστών που θα μετακινηθούν αποτελούν το κόστος μετακίνησης από τη χώρα προέλευσης στον τόπο άφιξης και τον τόπο προορισμού. Αλλά και το κόστος των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Επίσης, έχει διαπιστωθεί διεθνώς ότι ο μαζικός τουρισμός επιλέγει σαφέστατα τα πακέτα που του προσφέρουν περισσότερη επαφή με τους φυσικούς παράγοντες (θάλασσα, ήλιο, φυσικά φαινόμενα κλπ) παρά πολιτιστικά και θρησκευτικά δημιουργήματα.

Μαζικός τουρισμός στην περιοχή

Έπειτα από έρευνα τα στοιχεία που συλλέχθηκαν αποδεικνύουν ότι ο τουρισμός που καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό τουριστών Ελλήνων και Ξένων στην περιοχή προέρχονται από τον μαζικό τουρισμό.

Το 80% των τουριστών που επισκέπτονται την Καλαμπάκα και διαμένουν σε ξενοδοχείο διακονήτε μέσω οργανωμένων τουριστικών γραφείων.

Ο τόπος προορισμού κυρίως είναι: Πρέβεζα- Ιωάννινα- Καλαμπάκα- Θεσσαλονίκη ή νησιά Αιγαίου, ή Αθήνα- Μετέωρα- Δελφούς- Αθήνα. Με κύριο μέσο μεταφοράς σύγχρονα τουριστικά λεωφορεία. Η διαμονή των τουριστών αυτών στην πόλη διαρκεί μία μέρα.

Στον τομέα ψυχαγωγίας το «τουριστικό πακέτο» προσφέρει περιηγήσεις στα μοναστήρια και τους βράχους των Μετεώρων. Οι τουρίστες με βάση το ιδιαίτερα επιβαρυνόμενο πρόγραμμα, έχουν ελάχιστη δυνατότητα ψυχαγωγίας και αγορών (αναμνηστικών) στην πόλη και στη γύρω περιοχή.

Από τις επιτόπιες έρευνες προκύπτει ότι το συνηθισμένο πακέτο περιλαμβάνει:

...Άφιξη αργά το βράδυ, διανυκτέρευση στην Καλαμπάκα-

Επίσκεψη την άλλη μέρα το πρωί στα Μετέωρα- ίσως

γεύμα στην περιοχή- Αναχώρηση...

Είναι φανερό ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα προσφέρει πολύ μικρά οικονομικά ωφέλει στην πόλη. Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επιβαρύνονται με υψηλό κόστος στις προσφερόμενες υπηρεσίες, ενώ τα περιθώρια τιμών είναι έντονα συμπιεσμένα από τα τουριστικά γραφεία.

Στις άλλες τουριστικές επιχειρήσεις όπως ταβέρνες και λοιπά καταστήματα ψυχαγωγίας, στα εμπορικά καταστήματα και στα καταστήματα εικόνων οι δαπάνες των τουριστών είναι περιορισμένες λόγω του μικρού χρόνου παραμονής.

5.5.3 Ατομικός τουρισμός

Ο ατομικός τουρισμός που είναι η αντίθετη πλευρά του μαζικού γνωρίζει τα τελευταία χρόνια ανάπτυξη διεθνώς. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη ψυχολογία των τουριστών, ιδιαίτερα των Ευρωπαίων για ελευθερία στο χρόνο παραμονής, στη χρήση ατομικών μέσων μετακινήσεις (αυτοκίνητα, τροχόσπιτα κλπ.) και στις εξελίξεις μετακινήσεις από τον τόπο αναχώρησης στον τόπο προορισμού.

Τα τελευταία χρόνια η χρησιμοποίηση των συστημάτων ΙΤ (individual inclusive tours) και GIT (group inclusive tours) πρόσφερε σε μεμονωμένα άτομα τουριστικά πακέτα που διευκολύνουν την επέκταση του ατομικού τουρισμού.

Ατομικός τουρισμός στην περιοχή

Ο περιηγητικός τουρισμός γνώριζε παλαιότερα μεγάλη άνθιση στην περιοχή. Τα μοναστήρια και το αίσθημα δέους που προκαλεί το αντίκρισμα των βράχων των Μετεώρων προσέλκυαν και προσελκύουν μεγάλο αριθμό μεμονομένων επισκεπτών. Με την διάνοιξη και τη βελτίωση των οδικών αρτηριών Ιωαννίνων- Καλαμπάκας- Τρικάλων ο ατομικός τουρισμός υπήρξε για την περίοδο 1970- 1985 σχεδόν η μοναδική μορφή τουρισμού. Επίσης το τελευταίο διάστημα λόγω του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία ο αριθμός των διερχόμενων τουριστών αυξήθηκε (μέσω Ηγουμενίτσας).

Η κατανομή σήμερα του ατομικού τουρισμού είναι το 20% των τουριστών που διαμένουν σε ξενοδοχεία και 100% των διαμένοντων σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και camping. Το μεγαλύτερο τμήμα αυτού του τουρισμού προτιμά να διαμένει στο Καστράκι.

5.5.4 Εσωτερικός Τουρισμός

Οι φορείς που ασχολούνται με τον τουρισμό προτιμούν ως γνωστό τον εξωτερικό τουρισμό, λόγω των συναλλαγματικών ωφελειών που η κατηγορία αυτή προσφέρει. Στη βάση αυτή υποβαθμίζεται το ενδιαφέρον για τον εσωτερικό τουρισμό ο οποίος μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην τουριστική ανάπτυξη περιοχών όπως τα Μετέωρα.

Εσωτερικός τουρισμός στην περιοχή

Ήδη σήμερα ο αριθμός των Ελλήνων τουριστών στα μοναστήρια και στους βράχους των Μετεώρων υπολογίζεται σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των κατοίκων και ιδιαίτερα των μοναχών στο 50% του συνόλου των επισκεπτών της περιοχής. Δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για τον ακριβή αριθμό Ελλήνων που επισκέπτονται τα Μετέωρα.

Οι λόγοι που οι Έλληνες επισκέπτονται και διαμένουν στην περιοχή είναι κυρίως θρησκευτικοί και φυσιολατρικοί. Ιδιαίτερα μεγάλος είναι ο αριθμός των Ελλήνων ορειβατών που κατά την επίσκεψη τους στην περιοχή διαμένουν στο Καστράκι. Αξίζει να αναφερθεί επίσης ο μεγάλος αριθμός εκδρομών που οργανώνεται από ελληνικούς θρησκευτικούς, πολιτιστικούς, σχολικούς και λοιπούς φορείς χωρίς διαμονή στην περιοχή. Στοιχεία όσο για τον τουρισμό όσο και για το όφελος δεν υπάρχουν.

5.5.5 Εξωτερικός Τουρισμός

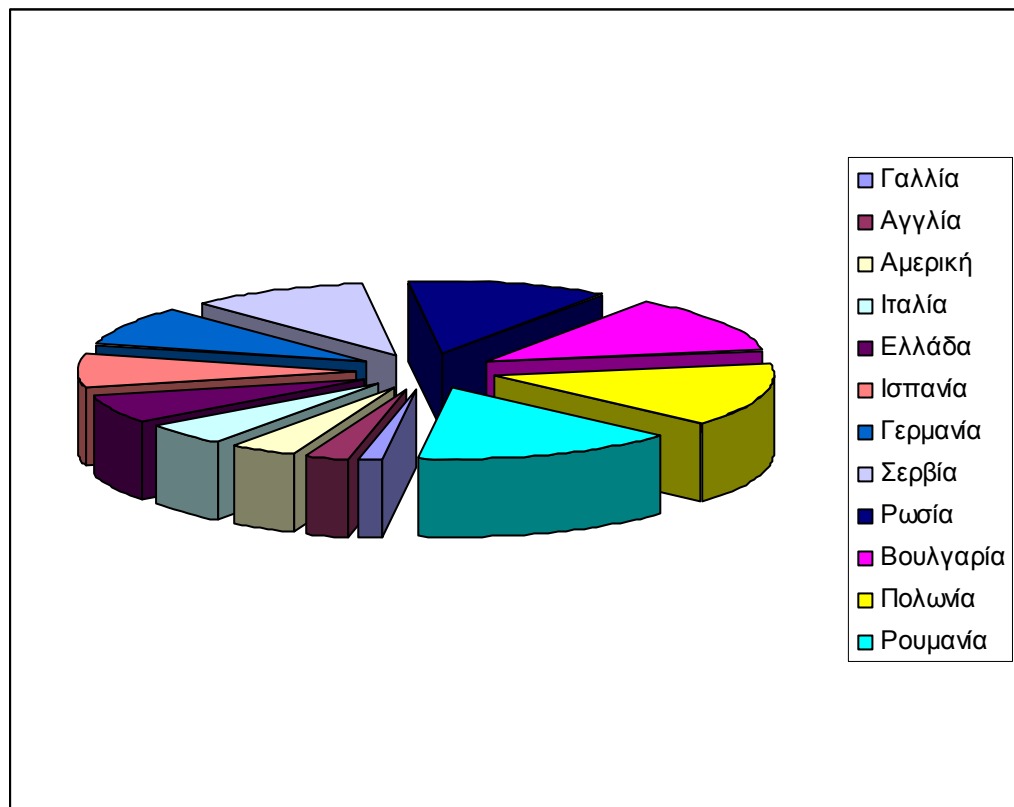
Ο εξωτερικός τουρισμός της περιοχής περιλαμβάνει το 70% των τουριστών που διαμένουν στα ξενοδοχεία και το 60% των διαμενόντων σε camping.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας οι ξένοι τουρίστες στην περιοχή προέρχονται από τις Ευρωπαϊκές χώρες(βλ. Σχήμα 1). Αξίζει να σημειωθεί ότι

παρουσιάζονται αυξητικές τάσεις στις αφήξεις τουριστών από την Ιαπωνία και της χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης.

Είναι πολύ πιθανό σημαντικό ρόλο στη δεύτερη κατηγορία να διαδραματίζονται ιστορικές μνήμες για τη σχέση των Μετεώρων με την Ορθοδοξία στα Βαλκάνια. Το γεγονός όμως αυτό πρέπει να δυνηθεί στο marketing γιατί θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα για τον τουρισμό.

*Χώρες προέλευσης τουριστών
(με βάση τις απαντήσεις των Ξενοδόχων)*

Σχήμα 1

5.6 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

5.6.1 Ανάγκη συστηματικού σχεδιασμού και προώθησης

Είναι φανερό ότι τουρισμός της περιοχής έχει αναπτυχθεί χωρίς κανένα σχεδιασμό και ακολουθώντας τυχαία τις διεθνείς τάσεις του τουρισμού και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η περιοχή. Σχήμα 1

Η ανάπτυξη όμως εναλλακτικών μορφών τουρισμού απαιτεί σχεδιασμένη πολιτική από τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Το επιλεγμένο marketing, η ανάπτυξη υποδομών και δραστηριοτήτων που μπορούν να προσελκύσουν τους τουρίστες που απαιτούν μια εντοπισμένη και διαφορετική ποιότητα στις διακοπές τους, πρέπει να είναι αντικείμενο της πολιτικής της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τουριστικών επιχειρήσεων στην περιοχή.

Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που εντοπίστηκαν ή μπορούν να εντοπιστούν στην περιοχή: ⁵¹

- Πολιτιστικός Τουρισμός
- Θρησκευτικός Τουρισμός
- Αθλητικός Τουρισμός
- Ορεινός Τουρισμός
- Χειμερινός Τουρισμός
- Αγροτικός Τουρισμός
- Οικολογικός Τουρισμός.

5.6.2 Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός γνωρίζει αυξητικές τάσεις διεθνώς τα τελευταία χρόνια. Περιλαμβάνει επισκέψεις και μελέτες ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες, σε σεμινάρια και σε μορφωτικές εκδηλώσεις.

^{51 51} Από: Σημειώσεις, «Τουριστική Γεωγραφία», Μέρος Α, Κεφ 1^ο, σελ 19-23, Πάρις Τσάρτας, Αθήνα 2003.

Στην περιοχή η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, παρά τις δυνατότητες ανάπτυξης που παρέχουν τα Μετέωρα και η Καλαμπάκα, βρίσκεται σε εντελώς εμβρυακή μορφή.

Υπενθυμίζεται ότι η περιοχή έχει χαρακτηριστεί από την UNESCO σαν χώρος Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η παρουσία του πολιτιστικού τουρισμού περιορίζεται αποκλειστικά στις επισκέψεις κάποιων φορέων (εκπαιδευτικά ιδρύματα, σχολεία) και μεμονωμένων ερευνητών. Η τοπική αυτοδιοίκηση εμφανίζεται το τελευταίο διάστημα ευαισθητοποιημένη απέναντι στη δυνατότητα αυτή και με προτάσεις όπως το δίκτυο πολιτιστικών πόλεων, το διεθνές φεστιβάλ και τη δημιουργία θεάτρου να παρέμβει σε αυτό τον τομέα. Η πολιτική αυτή πρέπει να ενταχθεί σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο με συγκεκριμένους στόχους και να μην αγνοεί τις δυνατότητες που προσφέρει ήδη η περιοχή, διότι διαφορετικά κινδυνεύει να μετατραπεί σε μια αποσμητική πολιτική εκδηλώσεων και μη ανταποδοτικών υποδομών.

Ο ιδιωτικός τομέας τις δυνατότητες που προσφέρει η περιοχή τις αντιλαμβάνεται σαν απλές ευκαιρίες ξενάγησης και όχι σαν ένα σημαντικό μέρος του τουριστικού πακέτου.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, θα μπορούσε να διαδραματιστεί και η εκκλησία με τις μονές των Μετεώρων.

5.6.3 Θρησκευτικός Τουρισμός

Η συμβολή των Μονών αλλά και των άλλων θρησκευτικών χώρων της περιοχής είναι καθοριστική για την ανάπτυξη του τουρισμού της περιοχής. Ιδιαίτερα ο θρησκευτικός τουρισμός αναπτύχθηκε με βάση την ακτινοβολία και τις σχέσεις των μονών με τις Ελληνικούς και ξένους θρησκευτικούς φορείς.

Ο θρησκευτικός τουρισμός απευθύνεται κατά κύριο λόγο στους Έλληνες και στους υπόλοιπους ορθόδοξους λαούς. Επίσης όμως απευθύνεται και σε άλλους ανθρώπους που βρίσκονται σε πνευματική αναζήτηση.

Οι ξένοι που επισκέπτονται τη περιοχή για θρησκευτικούς λόγους προέρχονται κυρίως από την Κύπρο, τις Βαλκανικές χώρες και τη Ρωσία. Ο αριθμός των δύο τελευταίων κατηγοριών είναι σήμερα πολύ μικρός με δυνατότητες επέκτασης στο μέλλον.

5.6.4 Αθλητικός Τουρισμός – Αναρρίχηση – Ορεινός Τουρισμός – Χειμερινός Τουρισμός

Οι μορφές αυτές τουρισμού παρά τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους τοποθετούνται στην ίδια ενότητα της μελέτης, γιατί πιστεύουμε ότι λειτουργούν συμπληρωματικά και ενιαία στην περιοχή.

α)Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός, με την έννοια της οργανωμένης άθλησης σε διάφορα αθλήματα στη περιοχή βρίσκεται σε εμβρυακή μορφή.

Ειδικά διαμορφωμένοι χώροι και υποδομή για την οργανωμένη για την οργανωμένη άθληση των τουριστών δεν υπάρχουν. Παρά τις ελλείψεις όμως, το τελευταίο διάστημα άρχισαν να εμφανίζονται οργανωμένες μορφές άθλησης στον ανεμοπτερισμό και την αναρρίχηση από μεμονωμένα άτομα ή ορειβατικούς συλλόγους.

Ο δήμος Καλαμπάκας με τη χρηματοδότηση του προγράμματος LEADER σχεδιάζει:

- Τη δημιουργία ειδικής πίστας για την απογείωση και την προσγείωση των ανεμοπτεριστών. Η πίστα απογείωσης προβλέπεται να δημιουργηθεί κοντά στο μοναστήρι του Αγίου Στεφάνου ενώ της προσγείωσης κάτω από το βράχο του Αγίου Στεφάνου. Η επιλογή της περιοχής αν και φαίνεται να ευνοεί τον ανεμοπτερισμό, με τη σημερινή του μορφή, εντούτοις δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην αισθητική του χώρου των Μετεώρων και το κυριότερο προκαλούν έντονες αντιδράσεις των μοναχών του Αγίου Στεφάνου. Οι απόψεις του Δήμου Καλαμπάκας και των φορέων έρχονται σε πλήρη αντιπαράθεση με τις απόψεις των Μονών.
- Την κατασκευή ανοικτής πίστας αναρρίχησης στην οποία θα εκπαιδεύονται και θα ασκούνται οι κάτοικοι και οι τουρίστες της περιοχής.

β)Ορεινός Τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός καλλιεργείται στις ορεινές περιοχές του Ασπροποτάμου και του Κόζιακα τα τελευταία χρονιά, όχι όμως οργανωμένα και με ελάχιστη σύνδεση με τον τουρισμό της περιοχής των Μετεώρων. Εντοπίζεται ιδιαίτερα έντονο το πρόβλημα της ελλείψεως υποδομών, ιδιαίτερα δρόμων, στις ορεινές περιοχές των Τρικάλων, γεγονός που αποθαρρύνει τους Τουρίστες να προσεγγίσουν την περιοχή.⁵²

Οι ξενοδόχοι της περιοχής εκφράζουν την ιδιαίτερη επιθυμία τους για την ανάπτυξη του δικτύου μεταφοράς και τη δημιουργία μονοπατιών στις ορεινές ζώνες. Ακόμη θα πρέπει να αναφερθεί η προοπτική δημιουργίας σχολής Καγιάκ με τη χρηματοδότηση του LEADER.

γ) Χειμερινός Τουρισμός

Τα χειμερινά σπορ είναι ανεπτυγμένα στο χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου. Επίσης, νέα πίστα δημιουργείτε στην περιοχή με χρηματοδότηση του LEADER. Ο τουρισμός αυτός θα μπορούσε να λειτουργήσει συμπληρωματικά στον χειμερινό τουρισμό των Μετεώρων με επισκέψεις στα μοναστήρια και στην πόλη της Καλαμπάκας. Έτσι η περιοχή δε θα έχει κίνηση μόνο κατά τους μήνες με καλές κλιματολογικές συνθήκες αλλά όλο το χρόνο. Επίσης έτσι δημιουργούνται νέα κίνητρα για να πείσουν τους των κόσμο να επισκεφτεί την περιοχή.

5.6.5 Αγροτικός τουρισμός

Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στα πλαίσια του αγροτικό περιβάλλοντος και της αγροτικής ζώης.

Ο αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες:

⁵² Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻¹ Τουρισμός ,σελ. 3/10, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

- Στις διακοπές αγροικιών (φarm-house holidays) : Στην κατηγορία αυτή υπάρχει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα όπου συμμετέχουν στις καθημερινές δραστηριότητες. Η μορφή αυτή είναι περιορισμένη στη χώρα μας.
 - Στις διακοπές σε καταλύματα και ενοικιαζόμενα δωμάτια με κλίνη και πρόγευμα: Η μορφή αυτή είναι ευρύτατα γνωστή στην Ελλάδα και έχει επεκταθεί όλο σε αγροτικές και ημιαγροτικές περιοχές αλλά και σε αστικές.
- Ο τουρισμός του Καστρακίου αλλά και της Καλαμπάκας δεν έχει μεγάλη σχέση με αυτή τη μορφή του τουρισμού. Αντίθετα οι ορεινές περιοχές που καλούνται να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των προηγούμενων κατηγοριών τουρισμού (ορεινός και χειμερινός) πρέπει να αποκτήσουν τις κατάλληλες υποδομές ώστε να εξασφαλίσουν την στενή σχέση των φιλοξενούμενων με το αγροτικό και το φυσικό περιβάλλον.

5.6.6 Οικολογικός Τουρισμός

Ο οικολογικός μαζί με τον ορεινό τουρισμό και τον πολιτικό τουρισμό αποτελούν αναμφίβολα την εξισορρόπηση στο μαζικό τουρισμό και τα προβλήματα του. Ο οικολογικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή του Καστρακίου και τα γύρω χωριά της ορεινής ζώνης. Ιδιαίτερα στα Μετέωρα, το δάσος του Καστρακίου και η ορεινή ζώνη, προσφέρονται για παρατήρηση των γεωλογικών φαινόμενων των βράχων, για την παρακολούθηση πτηνών και φυτών.

5.6.7 Συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός

Ο συνεδριακός και ο εκθεσιακός τουρισμός ελάχιστα έχει μέχρι πρόσφατα απασχόληση την περιοχή. Το θέμα αυτό αφορά κυρίως την πολιτική του ξενοδοχείου ΑΜΑΛΙΑ⁵³, ενώ η δημιουργία συνεδριακού και εκθεσιακού κέντρου μπορεί να κάνει ελκυστικότερη την περιοχή σε αυτό το σύνολο τουριστών.

⁵³ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻² Τουρισμού,σελ. 1/17, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

5.6.8 Προστασία του φυσικού και πνευματικού χαρακτήρα των Μετεώρων

Η προστασία του χώρου των Μετεώρων από τη μαζική τουριστική ανάπτυξη είναι το πρώτο θέμα που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι τοπικοί φορείς. Κεντρικό ρόλο σε αυτή την παρέμβαση παίζει το μέτρο περιορισμού της κίνησης των τροχοφόρων εντός του οδικού δικτύου των Μετεώρων.

Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι παρά τις διαφωνίες που υπερέχουν μεταξύ των Μονών και των τοπικών φορέων για τις παρεμβάσεις στην περιοχή, στο ζήτημα των τροχοφόρων υπάρχει πλήρη ταύτιση. Τα έργα επεκτάσεις των δρόμων και των χώρων στάθμευσης επεκτείνονται σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος και της φυσικής ηρεμίας των Μετεώρων.

Προτείνεται⁵⁴:

- ✓ Να υπάρξει οργανωμένη διεθνής προβολή της ανάγκης καταγραφής διατήρησης και αναστύλωσης των Μονών για την εξασφάλιση πόρων για τα έργα στην περιοχή.
- ✓ Να δημιουργηθούν δύο περιφερειακοί σταθμοί επιβίβασης – αποβίβασης των επισκεπτών στις εισόδους των Μετεώρων και να καθιερωθεί η αποκλειστική χρήση μικρών λεοφορίων εντός των Μετεώρων. Τη διαχείριση των μέσων μεταφοράς μπορεί να αναλάβει ένας φορέας που θα συμμετέχουν οι ΟΤΑ της περιοχής και η εκκλησία. Επίσης μπορεί να γίνει μελλοντική συζήτηση για την κατασκευή τοπικού τρένου.
- ✓ Να αναπτυχθούν τα μονοπάτια πεζοπορίας.
- ✓ Να απομακρυνθούν οι καντίνες και τα περίπτερα πώλησης εικόνων έξω από τις μονές.
- ✓ Να απομακρυνθούν οι στάνες από τον οδικό άξονα, να ελεγχθεί η βόσκηση των ζώων.
- ✓ Να εκπονηθούν μελέτες για τη δημιουργία και την οργάνωση πίστας ανεμοπτερισμού.

⁵⁴ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻⁸ Τουρισμός ,σελ. 3/45, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

- ✓ Να προσδιοριστούν οι βράχοι αναρρίχησης με βάση την εμπειρία των αναρριχητών και την προϋπόθεση προστασίας των μοναχών.

5.7 Προτάσεις

5.7.1 Διεθνές δεσμεύσεις

Πριν από την διένεξη οποιαδήποτε ενέργειας που αφορά την ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει η τοπική κοινωνία να λάβει υπόψη της, τις δεσμεύσεις που θέτουν οι διεθνείς οργανισμοί για τα Μετέωρα.

Αποφάσεις:

1. UNESCO: τα Μετέωρα είναι χώρος παγκόσμιας φυσικής κληρονομιάς.
2. I.C.O.M.O.S.: με την οποία τα Μετέωρα εγγράφονται στη λίστα παγκόσμιας πολιτικής κληρονομιάς.

Αυτές οι αποφάσεις αποτελούν απρόσβατες προϋποθέσεις – δεσμεύσεις στο οποιοδήποτε μοντέλο ανάπτυξης επιλεγεί. Ιδιαίτερα στο θέμα ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού οι δεσμεύσεις αυτές καθορίζουν κάθε βήμα βραχυπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού. Οι σχεδιασμοί ανάπτυξης θα πρέπει να διασφαλίζουν τη αδυνατότητα κάθε ανθρώπου ανεξάρτητος καταγωγής, θρησκευτικών και πολιτικών πεποιθήσεων να απολαύσει τα φυσικά και ανθρώπινα δημιουργήματα που αποτελούν ιδιοκτησία ολόκληρης της ανθρωπότητας. Παράλληλα πρέπει να διασφαλίζονται οι πεπυθέσεις του φυσικού και του θρησκευτικού χώρου των Μετεώρων.

Με βάση το παραπάνω πλαίσιο δεσμεύσεων και με την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε από ομάδα μελέτης θεωρείτε ότι το μοντέλο που εισάγεται για την ανάπτυξη του τουρισμού διασφαλίζει⁵⁵.

- Την προστασία του χώρου.
- Την οικονομική και την κοινωνική ευημερία των κατοίκων της πόλης.

5.7.2 Άξονες ανάπτυξης του Τουρισμού

Η πρόταση δε στηρίζεται μόνο στην ποσοτική αύξηση αλλά στην ποιοτική βελτίωση του μαζικού τουρισμού. Χωρίς να παραγκωνίζεται το γεγονός του σημαντικού ρόλου του μαζικού τουρισμού πρέπει να προστατευτεί ο χώρος των Μετεώρων από την υπέρμετρη εκμετάλλευση και αναζητηθούν βαθύτερα εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Στη φάση αυτή προτείνεται⁵⁶:

- ✓ Για το μαζικό τουρισμό: δημιουργία υποδομών και δραστηριότητες που θα ωθούν τον τουρίστα να μείνει περισσότερο στην περιοχή.
- ✓ Για τις εναλλακτικές μορφές: δημιουργία υποδομών και χρηματοδότηση δραστηριοτήτων που θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των τουριστών αυτής της κατηγορίας. Οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει να υλοποιηθούν σε συγκεκριμένες περιοχές που θα εξειδικεύονται στις μορφές αυτού του τουρισμού.

⁵⁵ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻⁸ Τουρισμός ,σελ. 3/45, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻⁸ Τουρισμός ,σελ. 3/45, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

⁵⁶ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻⁹ Τουρισμός ,σελ. 3/65, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

- ✓ Θεωρείται αναγκαία η σχεδίαση συγκεκριμένης πολιτικής marketing που θα προβάλει την περιοχή σε συγκεκριμένες κατηγορίες και εθνότητες τουρισμού.

5.7.3 Πολιτιστικός τουρισμός

Κεντρικό ρόλο στην κατηγορία αυτή του τουρισμού θα διαδραματίσει η εκκλησία και ο δήμος Καλαμπάκας.

Βαρύτητα είναι χρήσιμο να δοθεί:

- ✓ Στη μελέτη και στη γνωριμία του πολιτισμού και των ιστορικών διαδρόμων της περιοχής, στην αρχιτεκτονική των μνημείων της περιοχής στην έρευνα των πολύτιμων θησαυρών των μονών.
- ✓ Στην οργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων διεθνούς χαρακτήρα (συνέδρια, φεστιβάλ, κλπ.)
- ✓ Στην δημιουργία εξειδικευμένων οργανισμών για την οργάνωση αυτών των δραστηριοτήτων.
- ✓ Στην οργανωμένη προβολή σε ειδικούς πελάτες; (Πανεπιστήμια, φορείς των γραμμάτων και των τεχνών).
- ✓ Στη βελτίωση της αισθητικής της Καλαμπάκας.
- ✓ Στην αναβάθμιση των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών.
- ✓ Στην προσφορά οικονομικών πακέτων ειδικά σε περιόδους εκτός αιχμής.

5.7.4 Θρησκευτικός τουρισμός

Η προσέλκυση θρησκευτικού τουρισμού σε περιόδους μη αιχμής αποτελεί σημαντική προτεραιότητα για την περιοχή. Επίκεντρο αυτής της δραστηριότητας είναι οι μονές και οι εκκλησίες.

Προτείνεται⁵⁷:

⁵⁷ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻¹⁰Τουρισμός ,σελ. 3/70, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

- ✓ Δημιουργία μουσείου με σκοπό να εκτίθενται οι Θρησκευτικοί θησαυροί. Το μουσείο αυτό μπορεί να κατασκευαστεί στην περιοχή του Αγ. Νικολάου Αναπαυσά στις ιδιοκτήτες εκτάσεις των μονών. Το μουσείο θα πρέπει να λειτουργεί σαν ενημερωτικό κέντρο για τα Μετέωρα και την Ορθοδοξία και σαν φορέας οργάνωσης των σημαντικότερων θρησκευτικών εκδηλώσεων. Τη διαχείριση αυτού του τομέα μπορεί να αναλάβουν οι Μονές.
- ✓ Διεθνή προβολή, ιδιαίτερα στις Ορθόδοξες Χριστιανικές χώρες των μονών των Μετεώρων.

5.7.5 Οικολογικός- Ορεινός- Αθλητικός τουρισμός

Με βάση τα χαρακτηριστικά του τουρισμού του Καστρικίου, προκύπτει το συμπέρασμα για την καλύτερη οργάνωση, καθώς η φύση του τουρισμού και το είδος του απαιτεί καλύτερες υποδομές και οργάνωση, ακόμη τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής διασφαλίζουν την τουριστική ανάπτυξη η οποία πρέπει να επικουρείται από μια συστηματικότερη οργάνωση.

Το Καστράκι μπορεί να μετατραπεί σε οργανωμένο κέντρο Οικολογικού και Αθλητικού τουρισμού. Η εξειδίκευση αυτή απαιτεί τη δημιουργία νέων υποδομών και την προσαρμογή των παλαιών στις απαιτήσεις και τα χαρακτηρίστηκα αυτής της μορφής τουρισμού.

Προτείνεται⁵⁸:

- ✓ Δημιουργία κέντρου πληροφόρησης για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Το κέντρο θα πρέπει να λειτουργεί με βάση το παλαιό σχολείο του Καστρακίου παράλληλα με τις δραστηριότητες του μουσείου Γεωλογικής και Φυσικής ιστορίας. Θα πρέπει να είναι η άμεση σύνδεση με την ευρύτερη περιοχή, ιδιαίτερα με την ορεινή ζώνη και με το γραφείο τουρισμού του δήμου.
- ✓ Αποκατάσταση και συντήρηση του παραδοσιακού τμήματος του Καστρακίου και άμεση παρέμβαση στην αισθητική των νέων κτιρίων.

⁵⁸ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻¹¹ Τουρισμός ,σελ. 3/75, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

- ✓ Την προβολή του Καστρακίου στο Κέντρο Διεθνούς ακτινοβολίας αναρχισμού.
- ✓ Την προβολή της ημέρας εορτασμού του Αγ. Γεωργίου Μαντηλά Καστρκίου σαν διεθνούς ημέρα αναρχισμού.
- ✓ Τη δημιουργία σχολής αναρρίχησης.

Σε ότι αφορά την οργάνωση σχολής αναρρίχησης και την δημιουργία πίστας πρέπει να εξεταστούν:

1. Η σχέση κόστους και οφέλους μεταξύ των δύο επιλογών δημιουργίας κλειστής ή ανοιχτής πίστας αναρρίχησης.
2. Η πίστα πρέπει να βρίσκεται κοντά στην περιοχή εξειδίκευσης, το Καστράκι.
3. Η πίστα θα πρέπει να βρίσκεται σε αρμονία με το περιβάλλον και την αισθητική του χώρου.

5.7.6 Αγροτικός - Χειμερινός τουρισμός

Η ανάπτυξη του αγροτικού και του χειμερινού τουρισμού στην περιοχή πρέπει να γίνει με επίκεντρο τα ορεινά μέρη του νομού. Οι φορείς τουρισμού της περιοχής έχουν ως επιδίωξη να επισκεφτούν στις ορεινές ζώνες. Απαραίτητο είναι να δημιουργηθούν στην περιοχή υποδομές (δρόμοι, ξενοδοχεία, εστιατόρια, κλπ.) που απαιτούνται για να επέλθει ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού.

5.7.7 Συνεδριακός και Εκθεσιακός τουρισμός

Η περιοχή προσφέρεται για την οργάνωση συνεδρίων, ιδιαίτερα την χειμερινή περίοδο γιατί μπορεί να προσφέρει συνδυασμένες μορφές ψυχαγωγίας παράλληλα με την παρακολούθηση συνεδρίων. Επισκέψεις στα Μετέωρα και τα μοναστήρια,

εκδρομές στις ορεινές περιοχές και τα χιονοδρομικά κέντρα σε προσιτές τιμές μπορεί να γίνουν μέρος πακέτου που θα προσφέρεται στους συνέδρους.

Με τη δημιουργία εκθεσιακού κέντρου στο Δήμο Καλαμπάκας η περιοχή έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει ένα μόνιμο εκθεσιακό χώρο που θα συγκεντρώνει σε νεκρές τουριστικά περιόδους σημαντικό αριθμό επισκεπτών.

Η συμβολή του δήμου και του ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ⁵⁹ στην ανάπτυξη αυτών των μορφών τουρισμού θα είναι σημαντική.

5.7.8 Μεταφορές

Σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην ανάπτυξη του τουρισμού της περιοχής είναι η απόσταση που έχουν οι βασικοί σταθμοί άφιξης των ξένων τουριστών. Οι βασικοί σταθμοί των ξένων τουριστών είναι: η Αθήνα, η Ηγουμενίτσα, τα Ιωάννινα, ο Βόλος και η Θεσσαλονίκη.

Σημαντικές θετικές επιπτώσεις για την Καλαμπάκα θα έχει η σχεδιαζόμενη σιδηροδρομική γραμμή για τη σύνδεση Καλαμπάκας Ηγουμενίτσας . Η γραμμή αυτή θα διέρχεται από την Καλαμπάκα και θα κάνει το σταθμό της πόλης κομβικό σημείο.

Δεύτερο καθοριστικό έργο για την περιοχή είναι η δημιουργία αεροδρομίου, έργο που προσπαθεί να προώθηση ο δήμος.

6 Προτάσεις οργάνωσης του χώρου

- Στην περιοχή των Μετεώρων
- Στην Καλαμπάκα
- Στο Καστράκι

⁵⁹ Από: Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, Μετεώρων- Καστρακίου. Κεφ.3⁻⁸¹² Τουρισμός ,σελ. 3/45, Καλάμπακα Δεκάμβριος 1994

7 Μελέτη των στοιχείων της έρευνας πεδίου ερωτηματολόγια- Συμπεράσματα.

Παρακάτω θα ακολουθήσει μια ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν από προσωπική επαφή με τους μοναχούς, τους κατοίκους της Καλαμπάκας και τους τουρίστες, με βάση τη συμπλήρωση κάποιων σχετικών ερωτηματολογίων που τους δόθηκαν. Τα εγχειρίδια αυτά μοιράστηκαν με σκοπό να γίνει καλύτερα αντιληπτός ο τρόπος που οι μονές δέχονται την ύπαρξη της πόλης σε μικρή απόσταση από αυτούς και το αντίστοιχο, να γίνουν πιο ευδιάκριτα τα βέτο που θέτουν οι μεν στους δε όσο αναφορά την ανάπτυξη τους.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η συλλογή αυτών των στοιχείων ήταν ιδιαίτερα δύσκολη, ιδιαίτερα όσο αναφορά τη συμπλήρωση τους από τους μοναχούς, μοιράστηκαν 40 ερωτηματολόγια ενώ απαιτήθηκαν μόνο τα 7, καθώς οι μοναχοί είδαν καχύποπτα την συμπλήρωσή τους και θεώρησαν ότι δεν μπορεί κανείς να επέμβει στον τρόπο ζωής τους και να ζητάει προσωπικά στοιχεία. Παρόλα αυτά αξιοσημείωτη είναι ότι μέσα από τις προσωπικές συζητήσεις το διάστημα που διέμενα στις μονές με σκοπό τη συλλογή στοιχείων, η γλώσσα τους λυνόταν και εκφράζανε συναισθήματα υπεροψίας άλλες φορές αδικίας και κάποιες εξουσίας και αδιαφορίας για την ύπαρξη της πόλης κοντά στις μονές.

7.1.1 Ανάλυση των ερωτηματολογίων όσο αναφορά τους Μοναχούς

Αναφορικά τα στοιχεία που παραπείθονται είναι από τις απαντήσεις των μοναχών δύο μονών από τις έξι που δόθηκαν, σε μία μονή δεν δεχθήκαν καν να πάρουν τα ερωτηματολόγια.

Οι κυρίες δραστηριότητες των μοναχών είναι κυρίως η κατασκευή διακοσμητικών, η αγιογραφία, ο σχεδιασμός και η διακόσμηση του χώρου, το μαγείρεμα και η αγορά αναγκαίων αγαθών από την πόλη, η ασχολία με τις καλλιέργειες. Πολύ λίγοι ασχολούνται και με την τεχνολογία όπως η εκμάθηση και η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ενώ αρκετά από τα προϊόντα που χρειάζονται για κατανάλωση τα παράγουν μόνοι τους.

Οι μοναχοί της μίας ετών δύο μονών απάντησαν θετικά στο αν εμπορεύονται προϊόντα με την πόλη. Τα εμπορεύματα αυτά είναι κυρίως υφαντά, έπειτα γεωργικά, εικόνες ενώ σπάνια εμπορεύονται άλλα έργα τέχνης που κατασκευάζουν.

Οι σχέσεις τους με τους κατοίκους της πόλης και της αρχές αναφέρουν στις απαντήσεις τους ότι είναι πολύ καλές, ενώ με τους επισκέπτες- τουρίστες καλές.

Η πλειοψηφία των μοναχών που απάντησαν αναφέρουν ότι τα αντιμετωπίζουν προβλήματα από τη γειτνίαση τους με την πόλη. Κύριο πρόβλημα τους είναι η διατάραξη της κοινής ησυχίας, η προσβολή της ιερότητας και τέλος η ρύπανση των χώρων γύρω από τις μονές. Ενώ επισκέπτονται την πόλη μόνο όταν χρειάζονται κάτι.

Τις περισσότερες επαφές- συνδιαλλαγές τις έχουν με το δήμο και την νομαρχία ενώ λιγότερο έρχονται σε επαφή με την αστυνομία της πόλης.

Ομόφωνα οι μοναχοί απάντησαν ότι αυτό που τους αρέσει στην πόλη είναι ύπαρξη των βράχων ενώ όλοι κατακρίνουν την ύπαρξη ψηλών κτιρίων τα οποία μπορεί να κρύβουν τους βράχους.

Οι κανονισμοί που θέτουν με σκοπό την διασφάλιση της ακεραιότητας του ιερού χώρου είναι: Ωράριο λειτουργίας. Ευπρεπείς ενδυμασία κατά την είσοδο στο χώρο, Πρόσβαση σε συγκεκριμένους χώρους των μονών. Απαγόρευση φωτογράφισης των ναών. Συχνή επιτήρηση από την τουριστική αστυνομία των τουριστών εντός και εκτός των μονών.

Περίπου το 70% των απαντηθέντων τονίζουν ότι επηρεάζονται από την συνεχή ζωή στην πόλη λόγω της συνεχής επαφής με τον κόσμο.

Το 100% του δείγματος θα επιθυμούσε να μην κυκλοφορούν αυτοκίνητα κατά τις νυχτερινές ώρες στους χώρους γύρω από τις μονές να υπάρχει καλύτερη συνεργασία με τους κατοίκους και κάποιοι θα ήθελαν να μη γίνετε ορειβασία στους βράχους. Μόλις το 5% θα ήθελε τα μοναστήρια να την είναι επισκέψιμα και να μην υπήρχε πόλη κοντά.

Όλοι θεωρούν ότι η τεχνολογία τους βοήθησε. Αναφέρουν ότι επωφελούνται των καλών της τεχνολογίας ώστε η ζωή τους να γίνει πιο άνετη χωρίς βέβαια να γίνετε κατάχρηση. Αναφέρουν τη χρήση της τεχνολογίας στη συντήρηση των εικόνων, των κειμηλίων, των χειρογράφων και των κτιρίων. Το 50% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η ζωή στις μονές ήταν καλύτερη πριν την εξάπλωση της πόλης, καθώς όλοι πιστεύουν ότι η πόλη αλλάζει προς το χειρότερο. Εντοπίζουν ως προβλήματα από την εξάπλωση της τα εξής: Στην αύξηση του πληθυσμού, στην

αλόγιστη οικοδόμηση πολυώροφων κτιρίων, στη χρήση του όρου Μετεώρων ως εμπορικό σύμβολο, στην κατάχρηση με μόνο σκοπό το εύκολο χρήμα.

Όταν ερωτήθηκαν πως φαντάζονται την εξέλιξη του τοπίου από των 19^ο ῥως τον 20^ο αιώνα όλοι αναπόλησαν προγενέστερες εποχές., αναφορικά δίνεται:

«... Νομίζω ότι τον 19^ο αιώνα τα Μετέωρα ήταν υπέροχα. Δεν υπήρχε ασφαλτοστρωμένος δρόμος παρά μόνο ένα μονοπάτι. Η ανάβαση γινόταν με ανεμόσκαλα ή δίχτυ και έτσι οι βράχοι ήταν πιο απροσπέλαστοι και απόκοσμοι. Γύρω επικρατούσε ησυχία (δεν υπήρχαν αυτοκίνητα, κόρνες, μηχανάκια, ραδιόφωνα, τουρίστες). Η μεγάλη αλλαγή έγινε εδώ μετά το 1945. Από τη στιγμή που άνοιξε ο δρόμος και έγιναν προσβάσιμα τα μοναστήρια ακολούθησαν όλα τα κακά που φέρνει μαζί του ο άνθρωπος που δε σέβεται τη φύση και το θεό. Έτσι κάποια ζώα και πουλιά έχουν εξαφανιστεί. Βέβαια το καλό ήταν ότι κάποια μοναστήρια με τις στερεώσεις-συντηρήσεις; Διασώθηκαν και παραμένουν μέχρι σήμερα για μαρτυρούν την πίστη των ανθρώπων που αγωνίστηκαν για να κτίσουν τα Μετεωρίτικα μοναστήρια...»⁶⁰

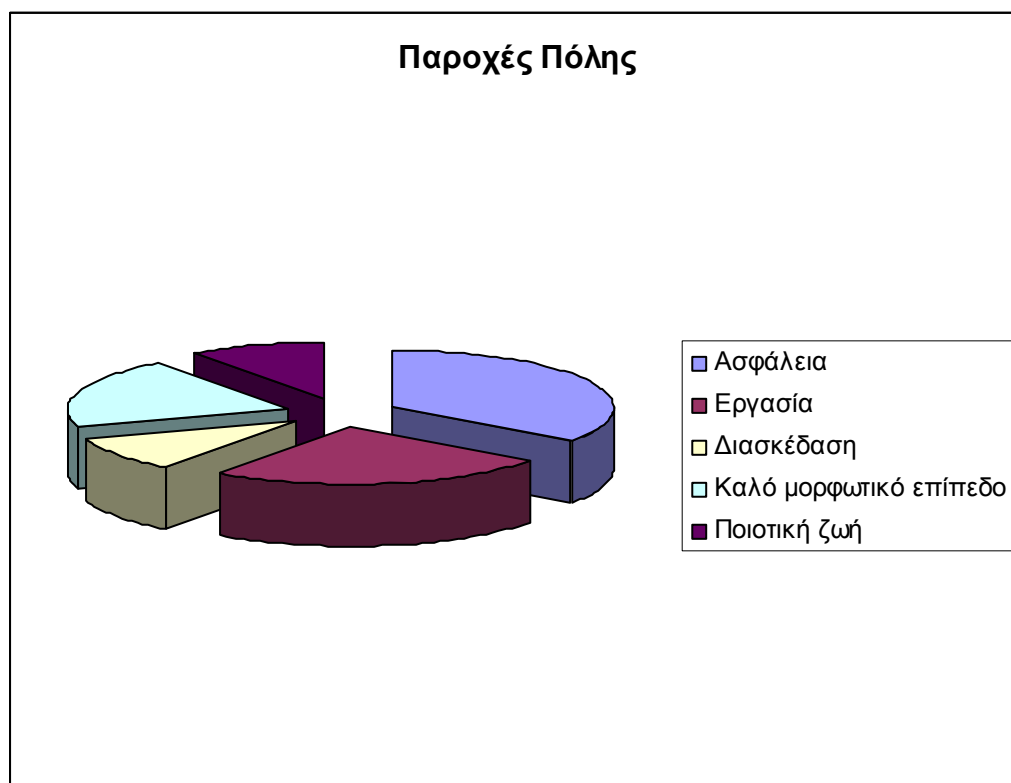
Οι περισσότερες απαντήσεις αφήνουν το συναίσθημα νοσταλγίας για προγενέστερες εποχές που πολύ από αυτοί δεν έχουν καν ζήσει. Όλοι εδώ θεωρούν υπαίτιο την τεχνολογία για τη βεβήλως του χώρου ενώ παραπάνω την αποδέχονται επικαλούμενοι τις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και συντήρησης.

Κλείνοντας το σχολιασμό των απόψεων των μοναχών για την πόλη αξίζει να αναφερθεί ότι μπορεί η μοναχοί να είναι πλέον πιο κοντά με το βιώσιμό κόσμο αλλά τον αντιμετωπίζουν πιο καχύποπτα και επιφυλακτικά, σε πολλά από τα στοιχεία που τους ζητήθηκαν δεν απάντησαν ενώ ο γραπτός τους λόγος είχε μεγάλη διαφορά από αυτά που λέχθηκαν μέσα από τις πολύ ώρες συζητήσεις. Αναγράφουν για άριστες σχέσεις με την κοινωνία της Καλαμπάκας αλλά τα προβλήματα και οι διαμάχες μεταξύ τους είναι πολλές και κάποιες άλυτες.

60

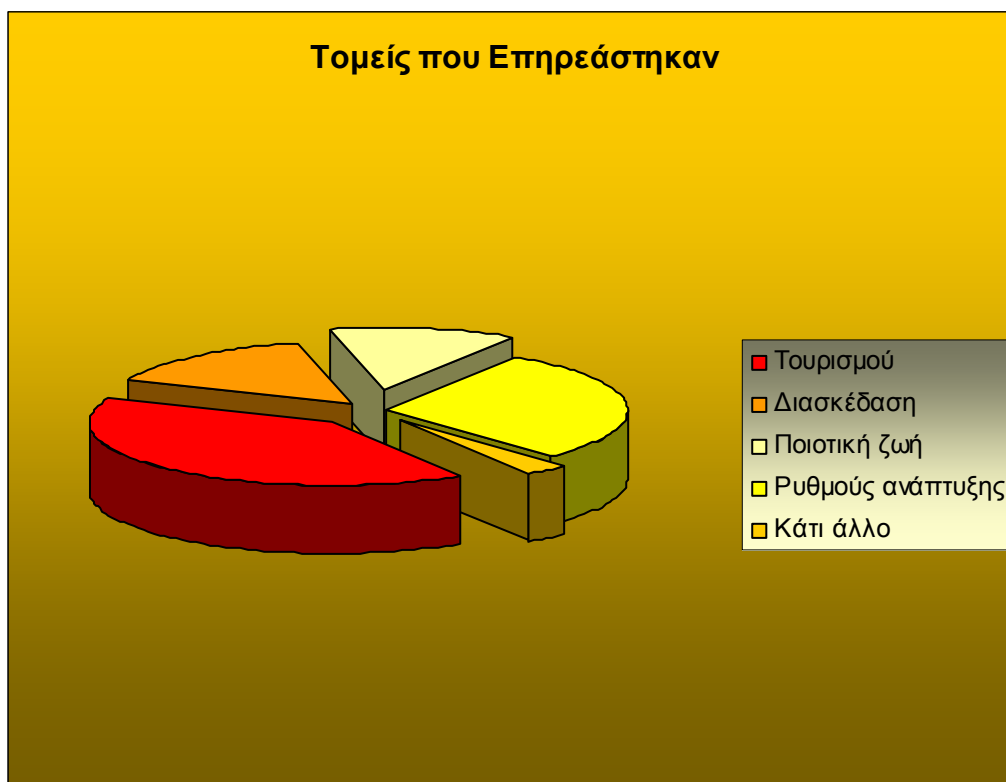
7.1.2 Ανάλυση των ερωτηματολογίων όσο αναφορά τους Κατοίκους

Η πλειοψηφία των κατοίκων της πόλης είναι ευχαριστημένοι για τις παροχές που τους δίνει η πόλη τους. Θεωρούν ότι καλύπτει όλες τις ανάγκες του σημερινού άνθρωπο με κύρια την εργασία, την ασφάλεια του πολίτη, τη διασκέδαση, τη μόρφωση, την ποιοτική ζωή. Σχήμα 2

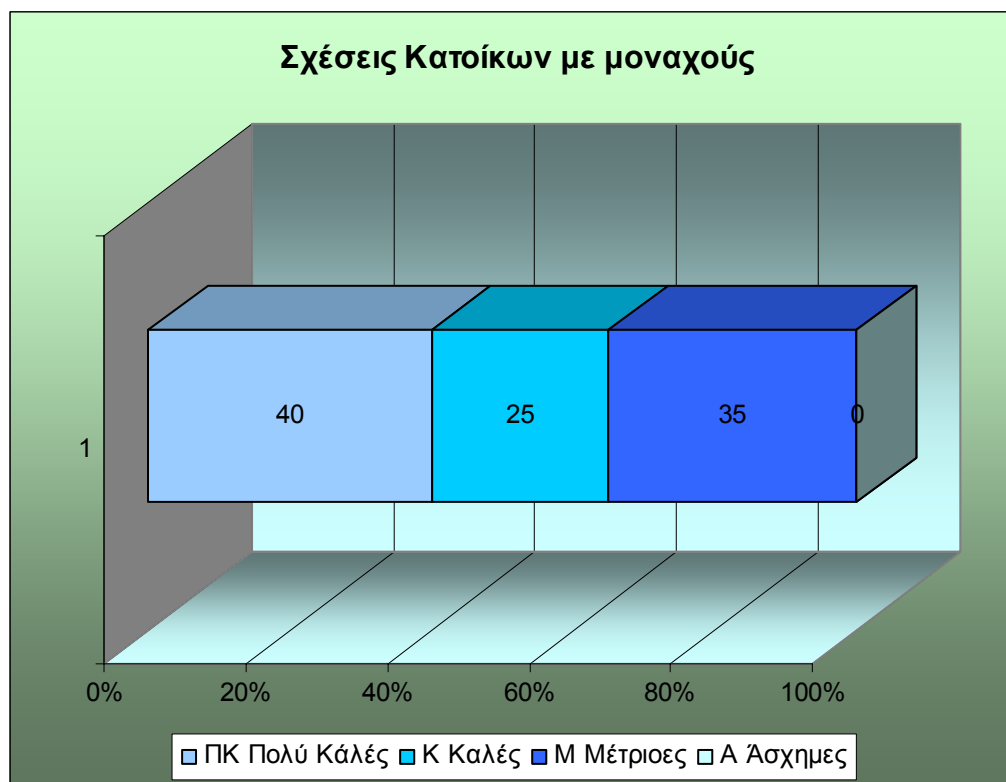
Σχήμα 2

Όλοι οι κάτοικοι της πόλης θεωρούν ότι η ανάπτυξη και η πορεία εξέλιξης της πόλης επηρεάστηκε από την ύπαρξη του ιερού χώρου κυρίως στον τομέα του τουρισμού και στους ρυθμούς ανάπτυξης της. Σχήμα 3

Σχήμα 3

Οι κάτοικοι θεωρούν ότι η ανάπτυξη της πόλης και η προσέλκυση του τουρισμού δεν οφείλεται μόνο στην ύπαρξη των μνημίων και των Μετεώρων ως αξιοθέατο. Εντοπίζουν και άλλα θετικά που παρέχει η πόλη τα οποία μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των τουριστών. Πιστεύουν ότι η ανάδειξη της πόλης βασίζεται στον ορεινό τουρισμό, στη γεωγραφική της θέση, είναι κομβικό σημείο προς Τρίκαλα και Ιωάννινα και συνδέει τη Θεσσαλία με τη Δυτική Μακεδονία, στα αξιοθέατα και τις φυσικές της ομορφιές, στην προσπάθεια των αρμόδιων φορέων να αναπτύξουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών της πόλης, στην υπάρχουσα πολιτιστική της κληρονομιά, στον τουριστικό άξονα Καλαμπάκα- Περτούλι- Πύλη.

Σχήμα 4

Κατά κύριο λόγο οι σχέσεις των κατοίκων με τους μοναχούς είναι πολύ καλές. Σχήμα 4. Το 75% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι γνώριζαν πως υπάρχει συνεργασία στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν την πόλη των μοναχών και των αρμόδιων αρχών στους εξής τομείς: Στη δόμηση της πόλης, στην ανάπτυξη του χώρου γύρω από τα Μετέωρα, στη διαφύλαξη της κοινής ησυχίας, στον τουρισμό. Κανένας από το δείγμα δε δέχτηκε το γεγονός ότι η πόλη μπορεί να είχε ταχύτερη ανάπτυξη αν δεν υπήρχαν τα μοναστήρια, πράγμα που αποδεικνύει ότι οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν θετικά την ύπαρξη της πόλης κοντά στον ιερό χώρο, σε αντίθεση με τους μοναχούς.

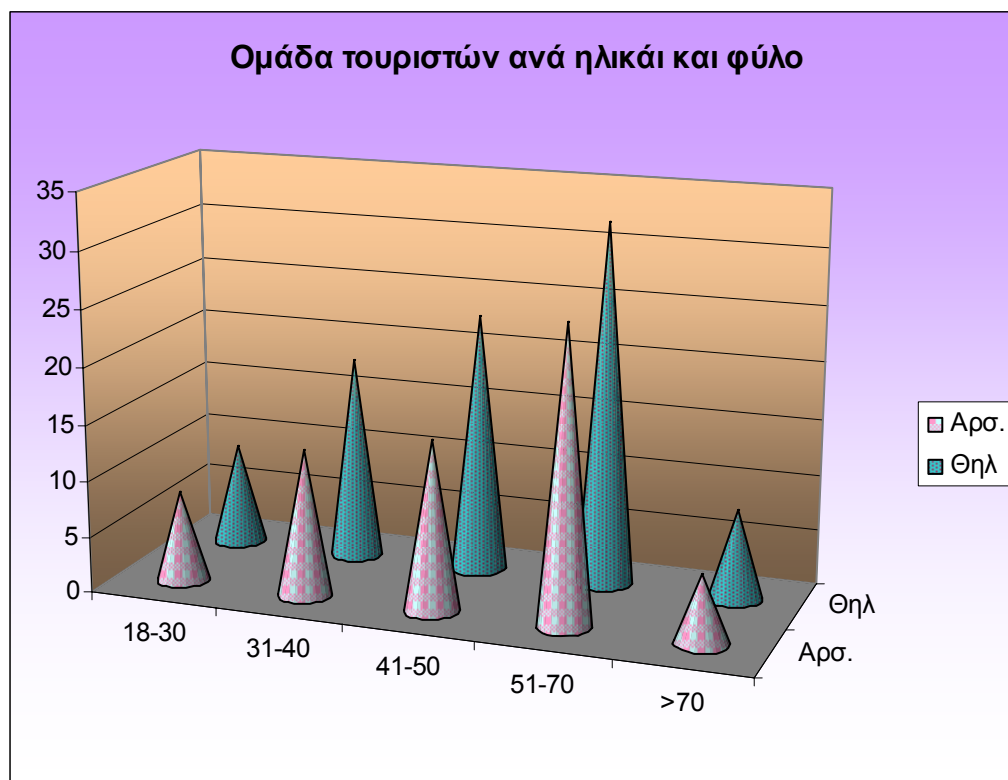
Η οικιστική εικόνα της πόλης θεωρείται καλή με βάση τις απαντήσεις. Τα ελλείμματα εντοπίζονται κυρίως στην έλλειψη χώρων δραστηριοτήτων. Το 55% του δείγματος θεωρεί ως καλύτερο σημείο της πόλης τους πρόποδες των βράχων των Μετεώρων ενώ ως χειρότερο εντοπίζουν τα σημεία με άναρχη δόμηση. Πιστεύουν πως στην πόλη δεν υπάρχει ομοιομορφία δόμησης αφού σε κάποια σημεία κυριαρχεί ο μοντέρνος και σε κάποια ο κλασσικός ρυθμός ενώ υπάρχουν και κάποιες νέες

περιοχές που συγχέουν και τα δύο. Το 90% των ερωτηθέντων δεν πιστεύουν ότι η αρχιτεκτονική της πόλης ότι επηρεάστηκε από την αρχιτεκτονική των μοναστηριών. Ακόμη το μεγαλύτερο ποσοστό θεωρεί την ανάπτυξη της πόλης αργή. Θα επιθυμούσαν καλύτερη συνεργασία με τις μονές με σκοπό την καλύτερη τουριστική εκμετάλλευση και για την καλύτερη ανάδειξη της πόλης. Το 100% του δείγματος έχει επισκεφτεί τα μοναστήρια και έχει εκεί κάποιο συγγενή ή φίλο.

7.1.3 Ανάλυση των ερωτηματολογίων όσο αναφορά τους Τουρίστες

Για να μπορέσει η έρευνα που αφορά την εικόνα της πόλης να θεωρηθεί τεκμηριωμένη είναι αναγκαίο να παρατεθεί και η εικόνα που έχουν οι ίδιοι οι τουρίστες για αυτή. Για το λόγο αυτό δόθηκαν κάποια ερωτηματολόγια σε ένα τυχαίο δείγμα των τουριστών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών της πόλης είναι γυναίκες από 51-70 ετών που ως κυρίως σκοπός τους επίσκεψης της πόλης είναι η επίσκεψη των μοναστηριών. Σχήμα 5. Στα προτερήματα της πόλης εντοπίζουν τα μοναδικά τοπία και αξιοθέατα, την ηρεμία, το καλό φαγητό. Είναι όλοι ικανοποιημένοι από την φιλοξενία των πολιτών ενώ όλοι μαγεύονται από την τοποθεσία και τους βράχους.

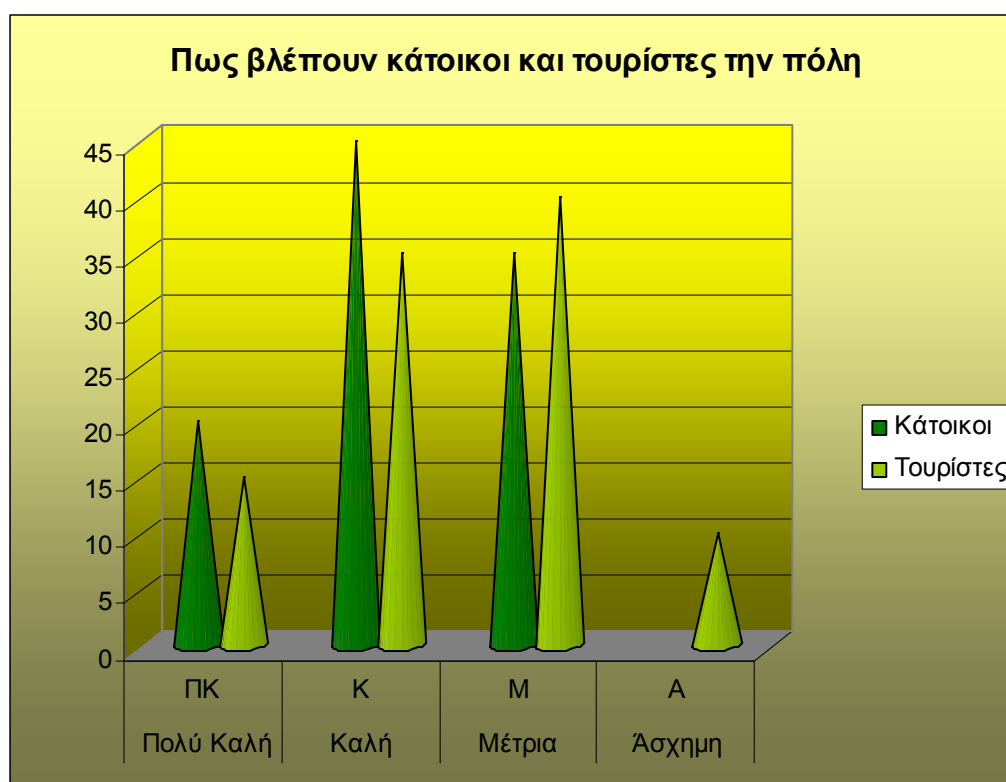
Σχήμα 5

Πιστεύουν ότι η πόλη δεν αναδεικνύει πολλά πράγματα πέρα από τις μονές και τους βράχους που θα προσελκύσουν τους τουρίστες αν και έχει. Το 85% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η πόλη δεν έχει όλες τις προδιαγραφές που θα έπρεπε να έχει μια τουριστική πόλη του 20^{ου} αιώνα. Κάποιες από τις ελλείψεις εντοπίζονται: στην έλλειψη συγκοινωνιών, στην έλλειψη οργανωμένων τουριστικών κέντρων για πληροφορίες. Γεγονός που επαληθεύεται και από τους τουρίστες είναι ότι στην πόλη κυριαρχεί άναρχη δόμηση και έτσι αλλοιώνεται η εικόνα του τοπίου. Ακόμη το 75% θεωρεί ότι η κοινωνική ζωή της πόλης περιορίζεται από την ύπαρξη των μοναστηριών. Ακόμη, η πλειοψηφία των τουριστών πιστεύουν ότι περιήγηση στην πόλη είναι εύκολη καθώς η ρυμοτομία της πόλης είναι καλή και η πόλη είναι μικρή. Τέλος, το μεγαλύτερο 45% των τουριστών μένουν στην πόλη 2-3 ημέρες, το 40% έρχονται για 1 ημέρα ενώ το υπόλοιπο 15% πάνω από 3 ημέρες.

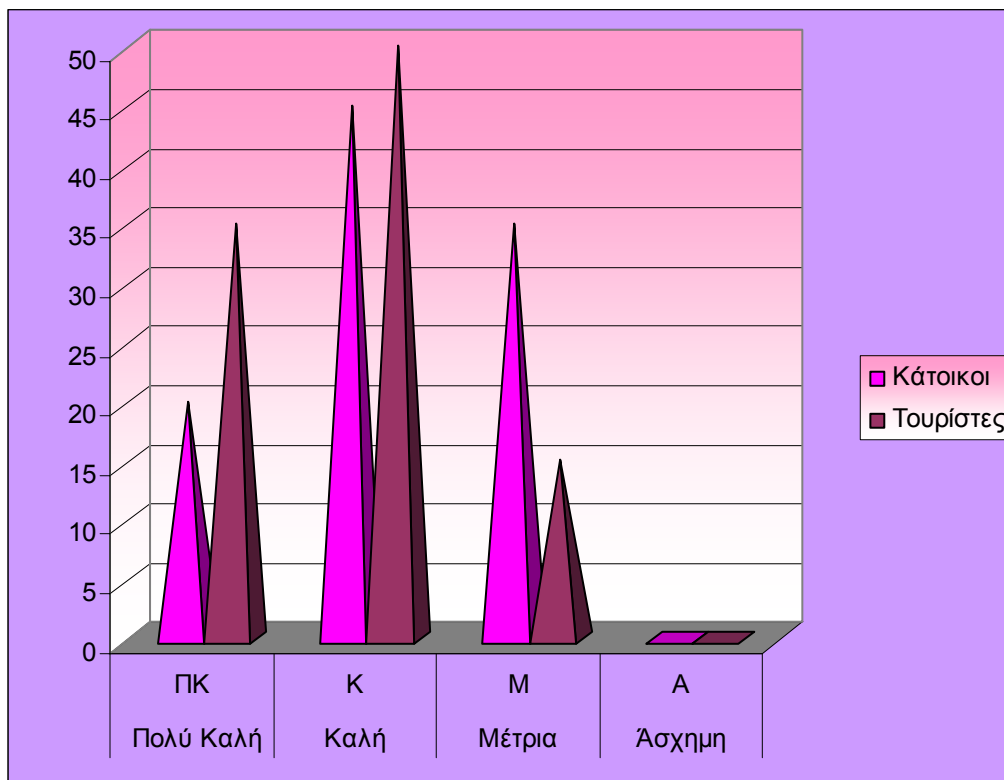
7.1.4 Σύγκριση των απόψεων

Είναι χαρακτηριστικό ότι με μικρές αποκλίσεις η οικιστική εικόνα που δίνει η πόλη στους κατοίκους της και στους τουρίστες είναι ή ίδια. Σχήμα 6. Όπως επίσης και η εικόνα που δίνει η κατάσταση των μοναστηριών. Σχήμα 7. Γεγονός που αποδεικνύει ότι οι κάτοικοι της πόλης δε συνεπαίρνονται συναισθηματικά και εντοπίζουν τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα της πόλης τους. Ενώ κατά κύριο λόγο προβάλλουν τα θετικά της στοιχεία.

Οι απόψεις των μοναχών και των πολιτών για τη συνύπαρξή τους; Δεν είναι αρνητική, υπάρχουν συγκρούσεις μόνο σε περιπτώσεις που υπονομεύονται τα συμφέροντα των μεν ή των δε. Και οι δύο ομάδες νοιάζονται για την ανάπτυξη της περιοχής απλά θέτουν διαφορετικούς στόχους και τρόπους ανάπτυξης. Οι μοναχοί έχουν ως κύριο θέτω τη διασφάλιση της ιερότητας και οι κάτοικοι την πολλές φορές αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη.

Σχήμα 6

Σχήμα 7

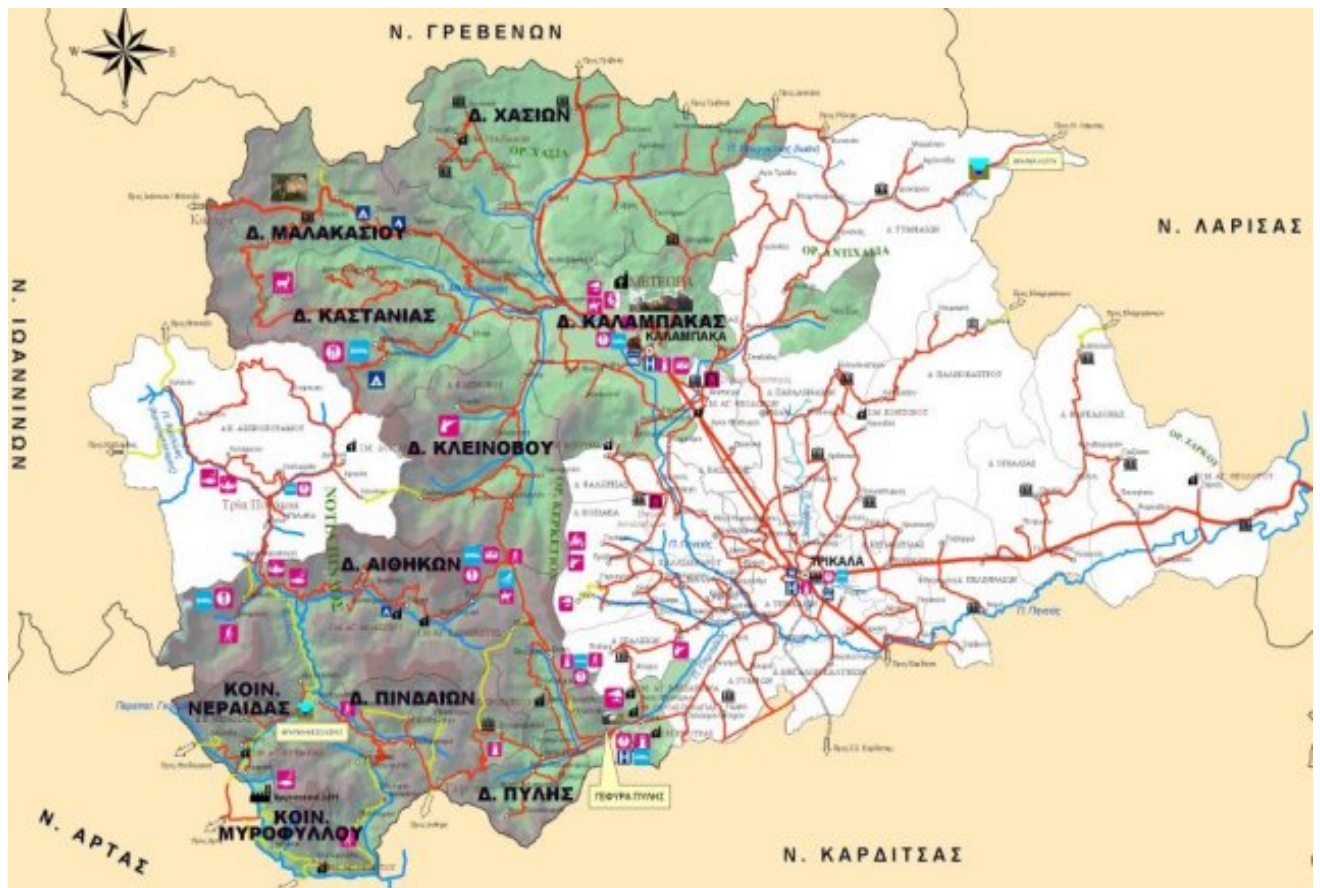
Μελετώντας κανείς όλα τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι η ανάπτυξη της Καλαμπάκας επηρεάστηκε επηρεάζεται και θα επηρεάζεται από την ύπαρξη του ιερού χώρου, βέβαια ισχύει και το αντίστροφο. Αυτό συμβαίνει γιατί τα μοναστήρια ο τρόπος ζωής του είναι πολιτισμική και ηθική κληρονομιά των κατοίκων της πόλης και παρ' όλες τις αντιδράσεις τους θα τη στηρίζουνε και θα την κουβαλάνε μέσα τους.

Πολλά πράγματα στην πόλη μπορεί να ήταν διαφορετικά αν δεν υπήρχαν οι μονές αλλά δεν είναι σίγουρο ότι θα ήταν καλύτερα, ήδη στην πόλη κυριαρχεί πολεοδομική αναρχία παρά τα θέτω που θέτονται από τις μονές για διαφύλαξη της παράδοσης.

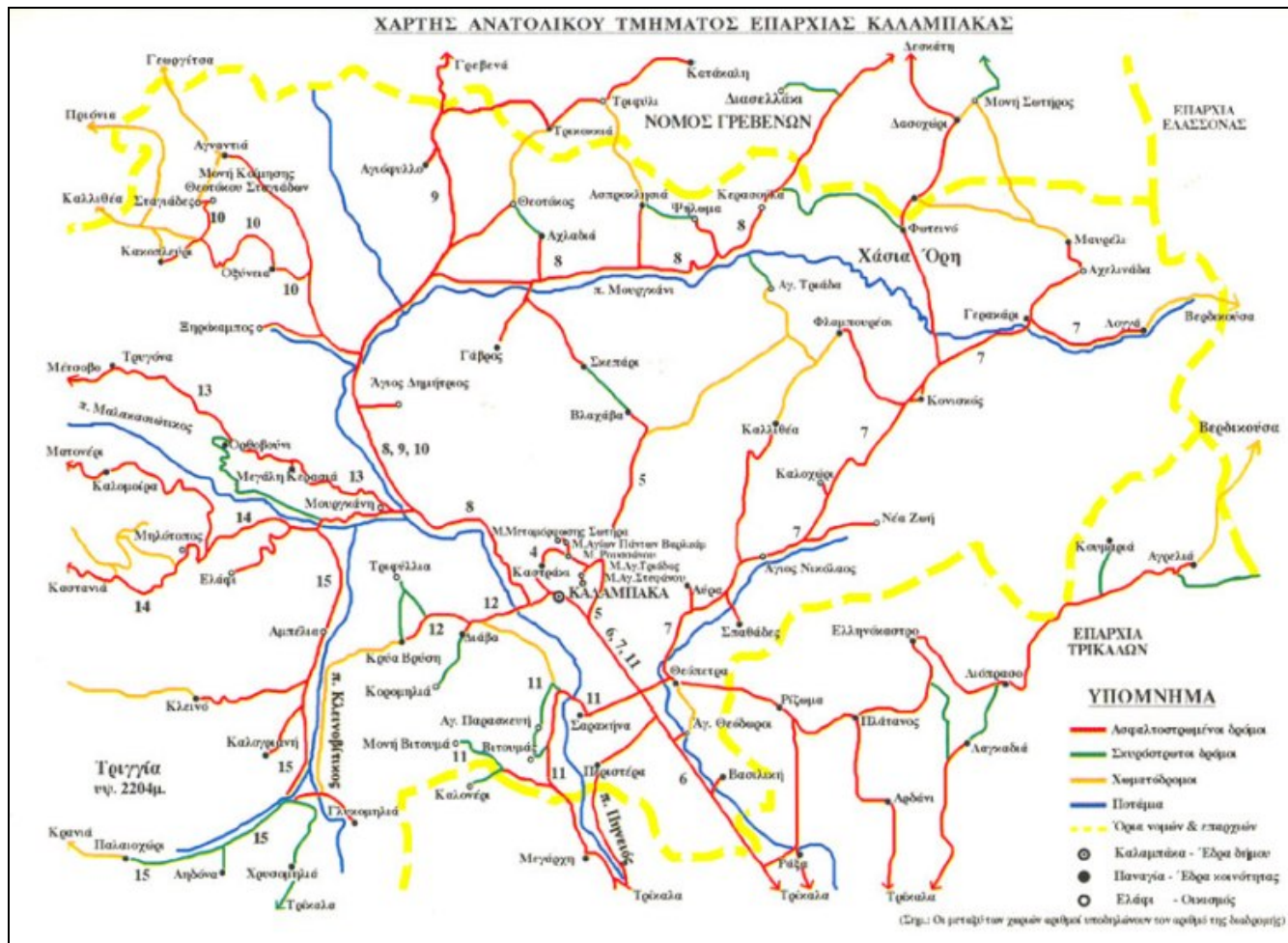
8 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 ΧΑΡΤΕΣ

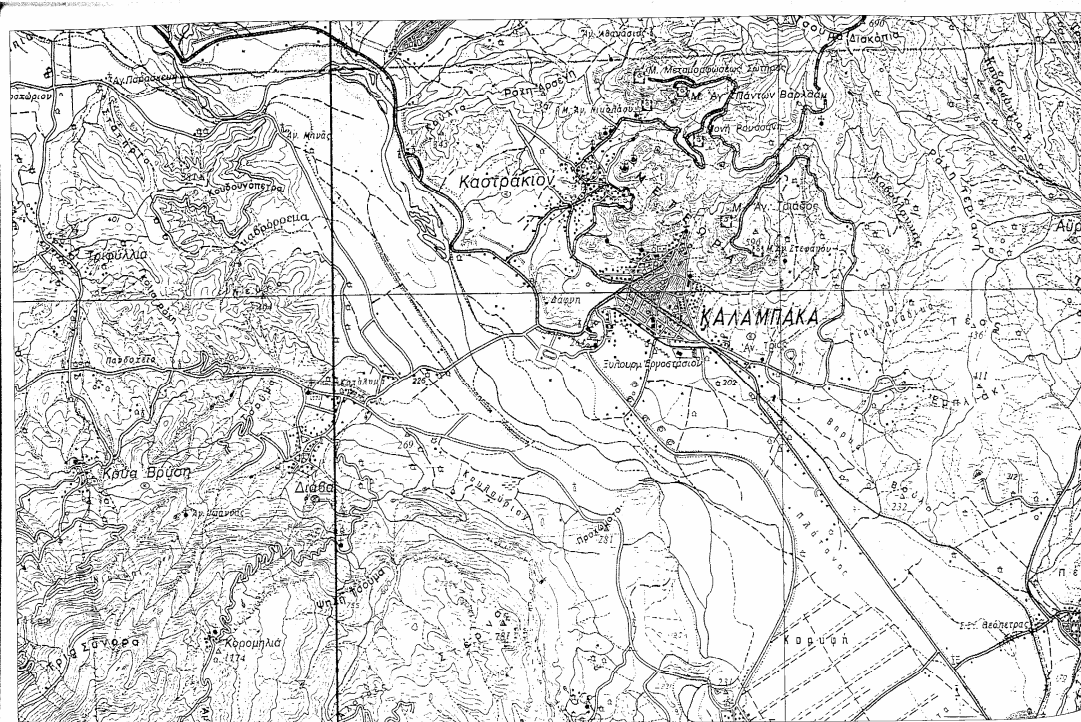
Χάρτης 1 Εντοπισμός της πόλης στη Χώρα.

Χάρτης 2 Εντοπισμός της πόλης στην ευρύτερη περιοχή.

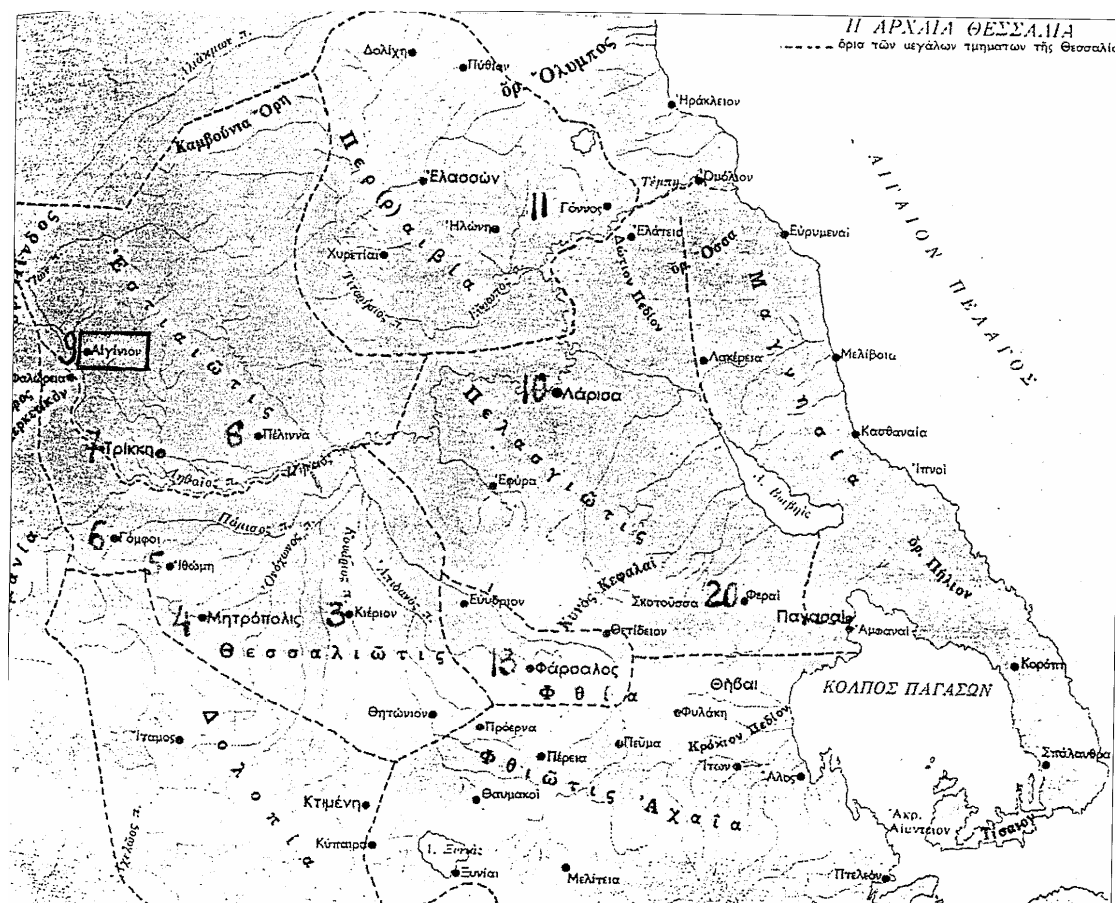
Χάρτης 3 Χάρτης οδικού δικτύου της Καλαμπάκας

Στρατιωτικός χάρτης της Καλαμπάκας. (Συλλογή Ιωαν. Δ. Τάκου).

6

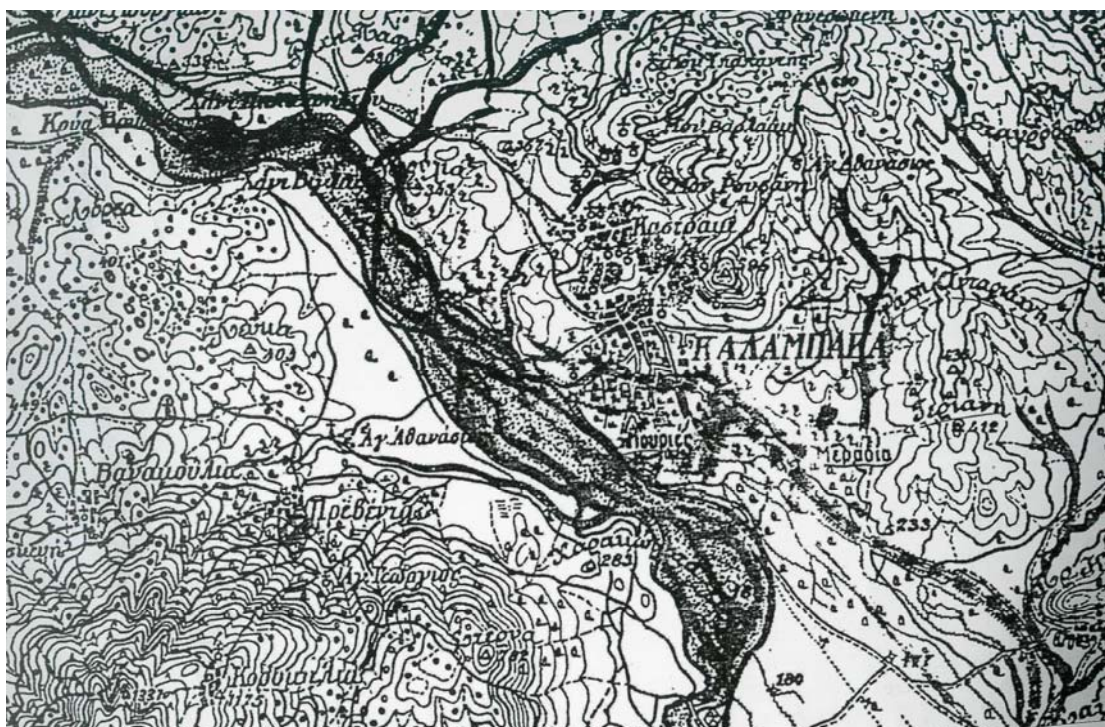
Χάρτης 4 Στρατιωτικός Χάρτης της Καλαμπάκας(από τη συλλογή του Ιωαν. Δ. Τάκου)

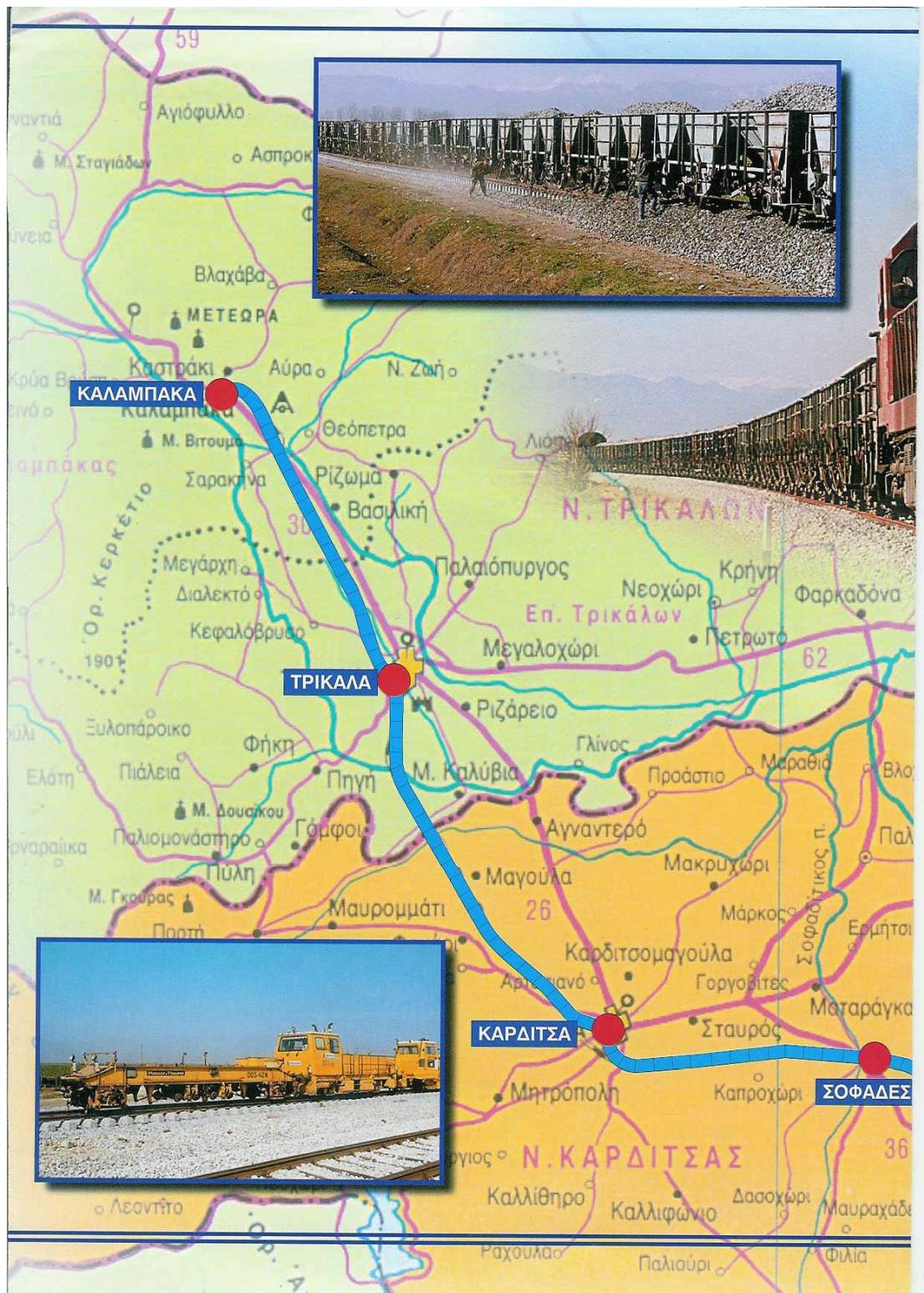
Χάρτης 5 Η Αρχαία Θεσσαλία όρια των μεγάλων τμημάτων της Θεσσαλίας(από τη συλλογή του Ιωαν. Δ. Τάκου

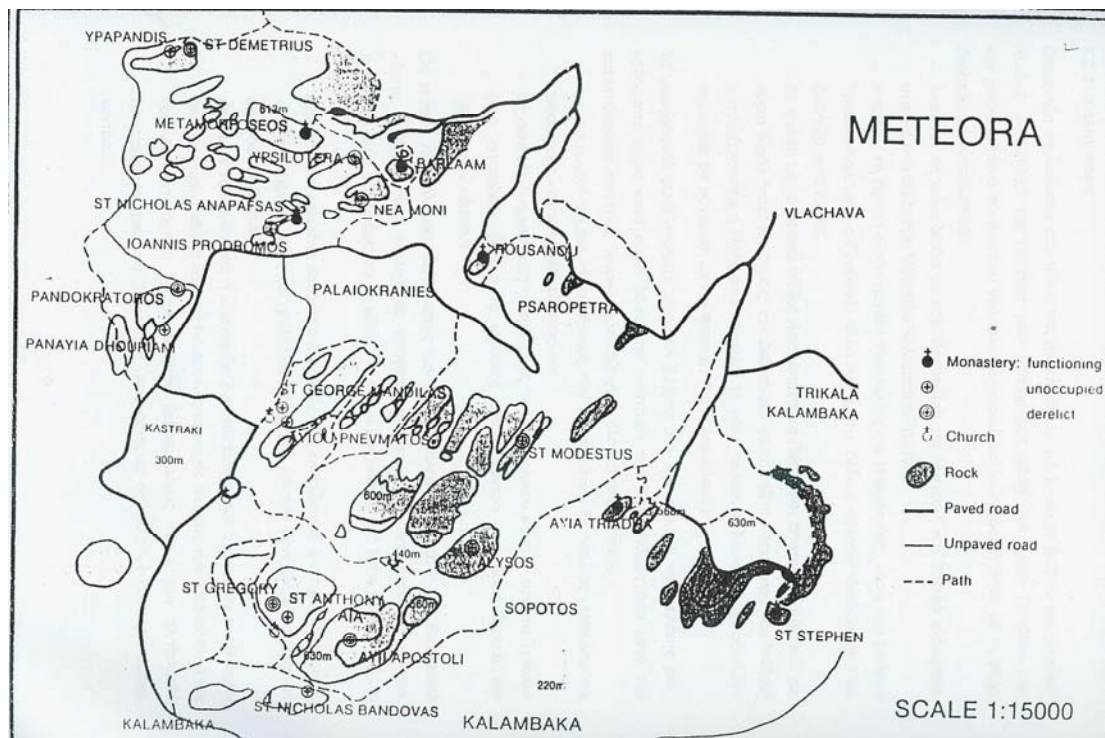
Χάρτης 6 Η Καλαμπάκα υπό των Ελλήνων καλείται Σταγοί (ο χάρτης από το Βιβλίο του I.S. Smith, 1820, Ανατύπωση από τις 7 ημέρες της Καθημερινής, 7-8-94)

Χάρτης 7 Στο χάρτη διακρίνονται τοποθεσίες με τις άγνωστες για πολλούς ονομασίες τους. (από τη συλλογή του Ιωαν. Δ. Τάκου

Χάρτης 8 Χάρτης Σιδηροδρομικού δικτύου της πόλης. Ένας τρόπος να προσεγγίσετε την πόλη είναι με τη χρήση του σιδηροδρομικού δικτύου

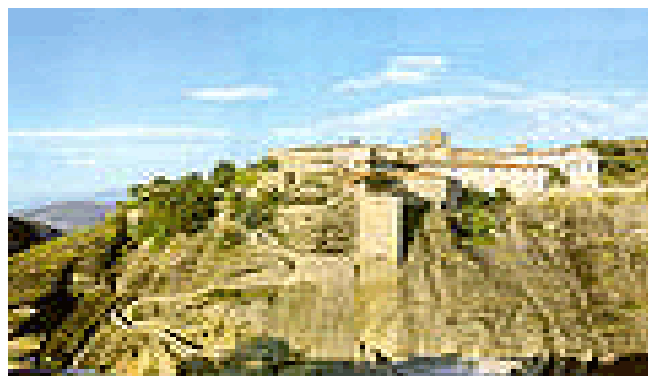

Χάρτης 9 Χάρτης των Μοναστηριών της Καλαμπάκας

Χάρτης 10 Κοντινές τουριστικές περιοχές που μπορεί να επισκεφτεί και ο τουρίστας της Καλαμπάκας.

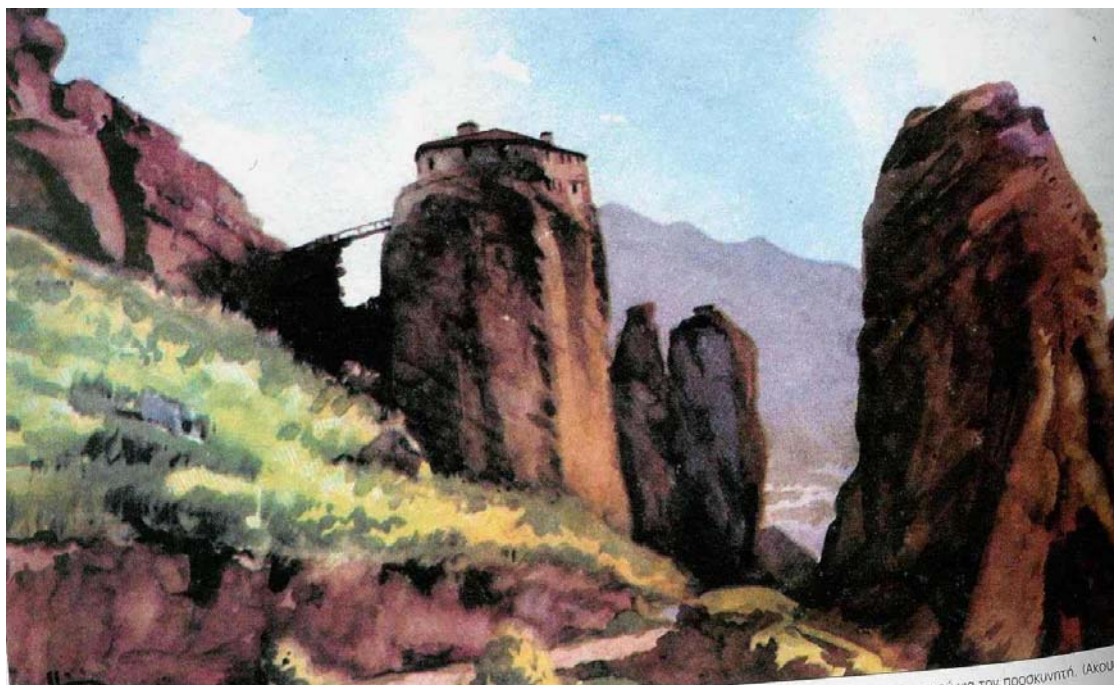
9 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

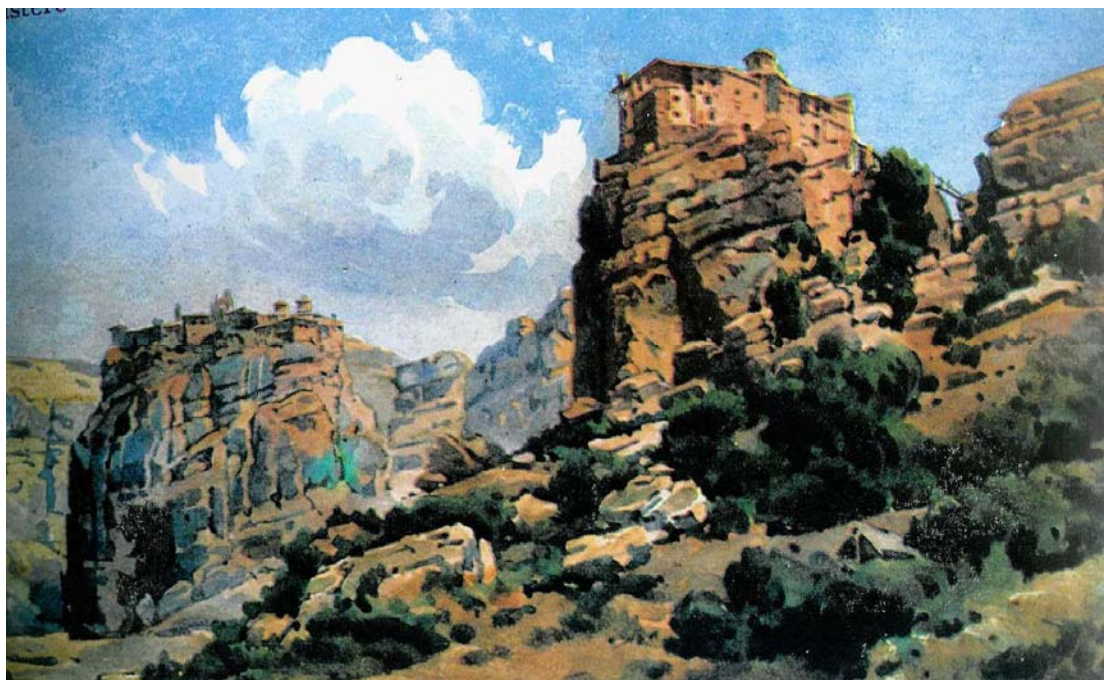
Εικόνα 1 Το Μοναστήρι του Μεγάλου Μετεώρου

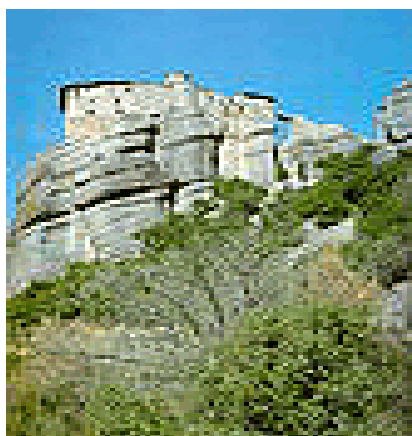
Εικόνα 2 Το Μοναστήρι του Βαρλάαμ

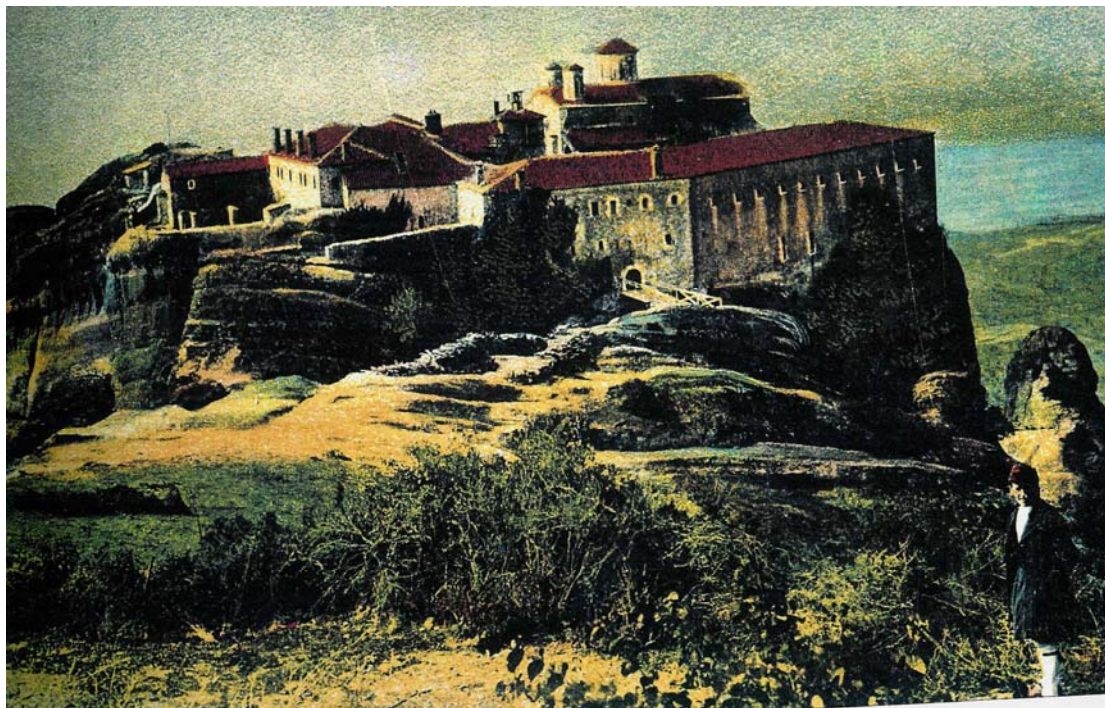
Εικόνα 1. Ιερά μονή Ρουσάνο. (Ακουαρέλα Ιταλού ζωγράφου το 1931- Συλλογή Φώτη Βογιατζή).

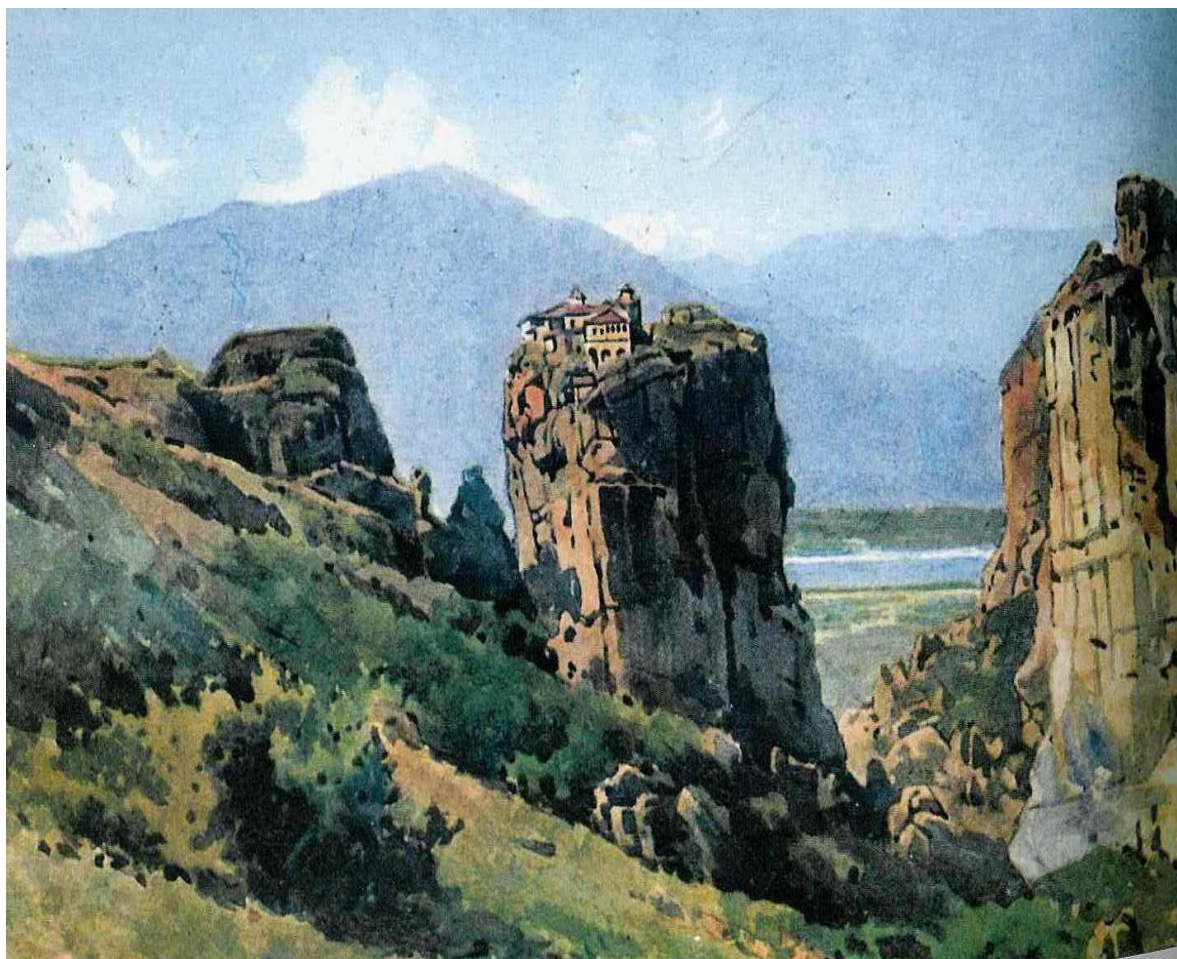
Εικόνα 2 Ακόμη μία άποψη της μονής Ρουσάνο με την μονή Βαρλλααάμ 1900-1905. (Ακουαρέλα
Αγγ. – Συλλογή Φ. Βογιατζή).

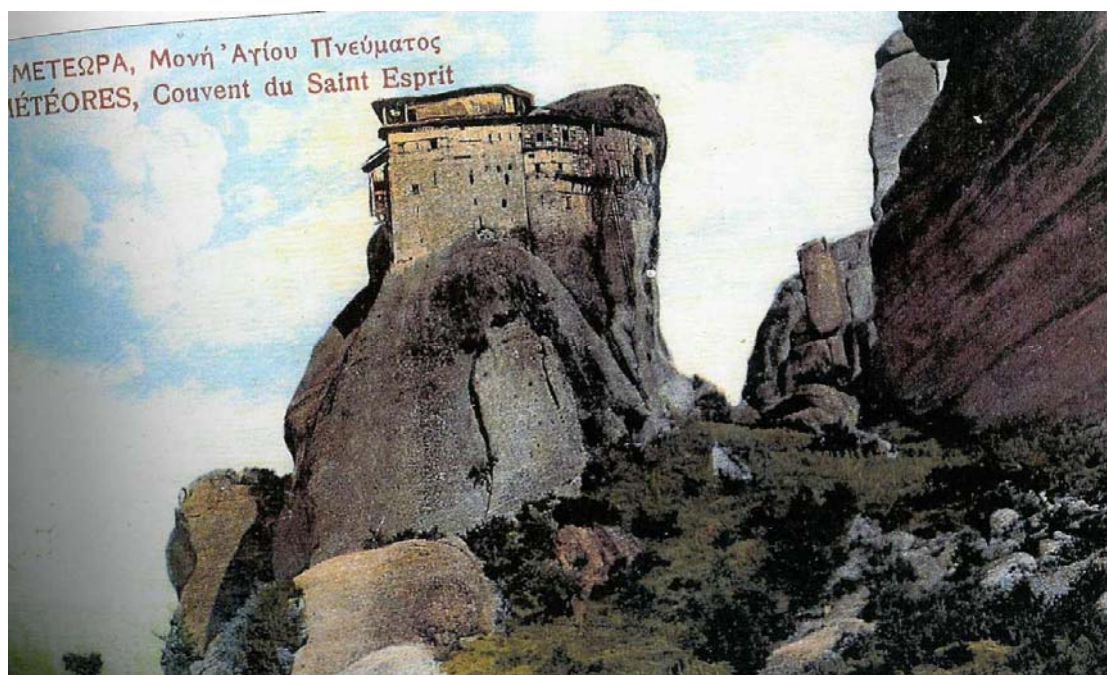
Εικόνα 3 Το Μοναστήρι του Αγίου Νικόλα του
Αναπαύσα

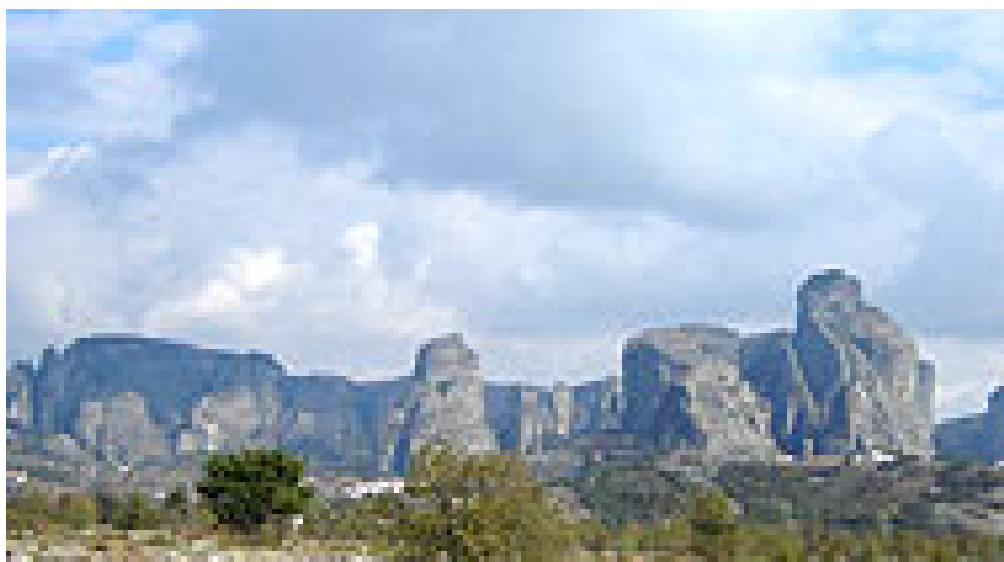
Εικόνα 4 Ιερά μονή Αγίου Στεφάνου. (Φωτ. Αρχ. Ιστορικού Μουσείου Αθηνών).

Εικόνα 5Ιερά μονή Αγίας Τριάδας,(Ακουαρέλα του1900-905) από το αρχ. Του Φ. Βογιατζή).

Εικόνα 6.Ιερά μονή Αγίου Πνεύματος. (Φωτ. Αρχ. Ιστορικού Μουσείου Αθηνών).

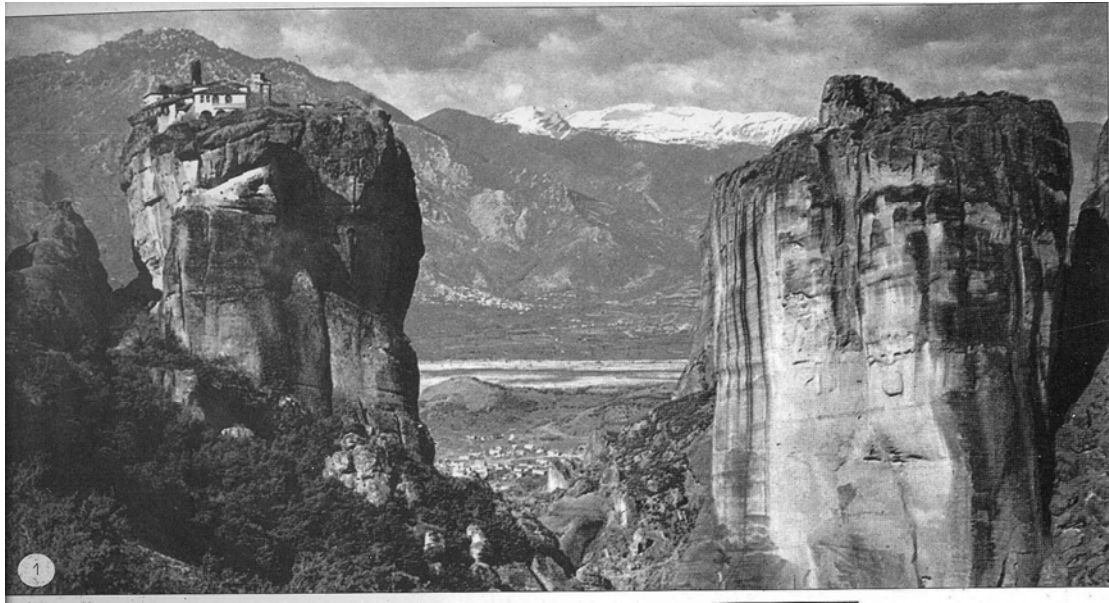
Εικόνα 7.Ο Δήμος Καλαμπάκας είναι απόλυτα συνυφασμένος με το μεγαλούργημα στο οποίο άνθρωπος προσέθεσε τη δική του πινελιά, τα Μετέωρα. Οι θεόρατοι βράχοι στις κορυφές των οποίων στέκουν τα μοναστήρια δημιουργούν δέος και συνάμα ένα θέαμα μοναδικό.

Εικόνα 8.Η Καλαμπάκα είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου δήμου χτισμένη στη σκιά των βράχων. Πόλη με σημαντική ιστορία και προηγούμενη ονομασία Σταγοί. Σημαντικότερο μνημείο της πόλης είναι ο βυζαντινός ναός Κοίμησης Θεοτόκου, ο οποίος χρονολογείται στον 9ο αιώνα.

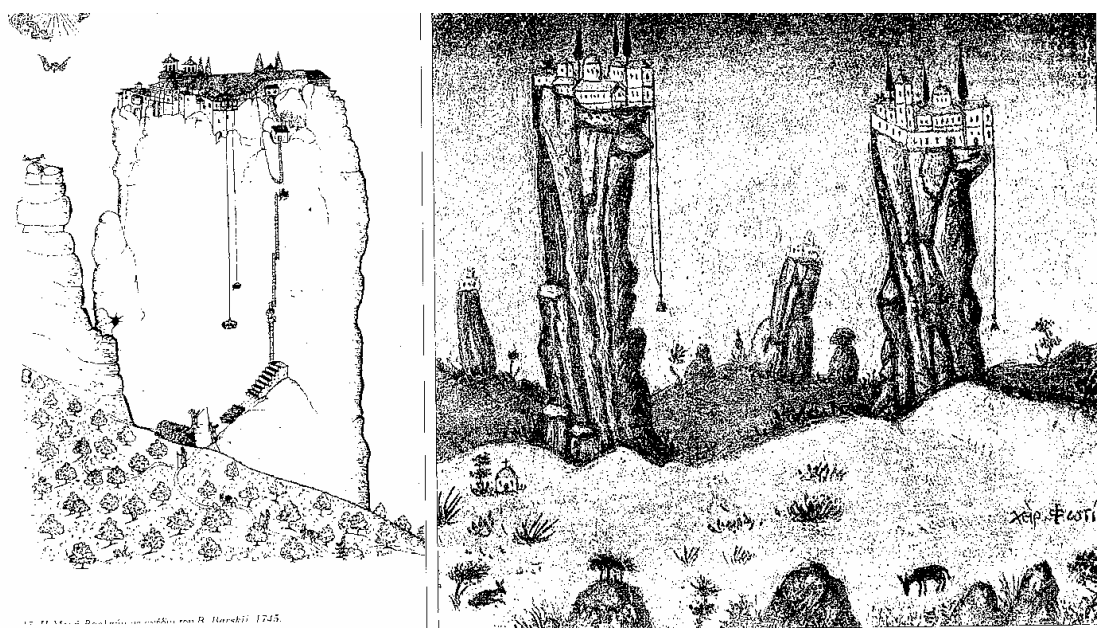
Εικόνα 9.Η μοναστική πολιτεία των Μετεώρων, η δεύτερη σε σημαντικότητα στην Ελλάδα μετά το Άγιο Όρος μετρά πάνω από 6 αιώνες ζωή. Στην ακμή της μοναστικής ζωής εδώ απαριθμούσαν 24 μοναστήρια. Σήμερα λειτουργούν 6 κοινόβια, εκ των οποίων 2 γυναικεία.

Εικόνα 10 Βράχοι της Αγίας Τριάδας και του Άλτσου. (Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη)

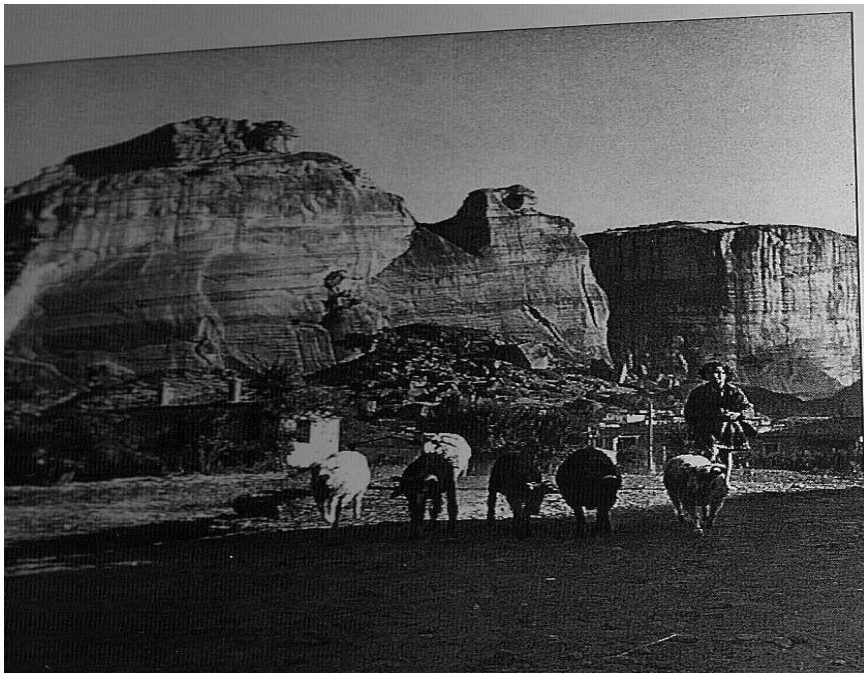
Εικόνα 11. Πάνω από την Καλαμπάκα υψώνονται ίσως τα πιο εντυπωσιακά γεωλογικά φαινόμενα της γης, οι βράχοι των Μετεώρων, γεννήματα αποθέσεων μεγάλου ποταμού (ενδεχομένως του Αλιάκμονα) κατά τον Καινοζωικό αιώνα (60 εκατ. χρόνια π.χ)

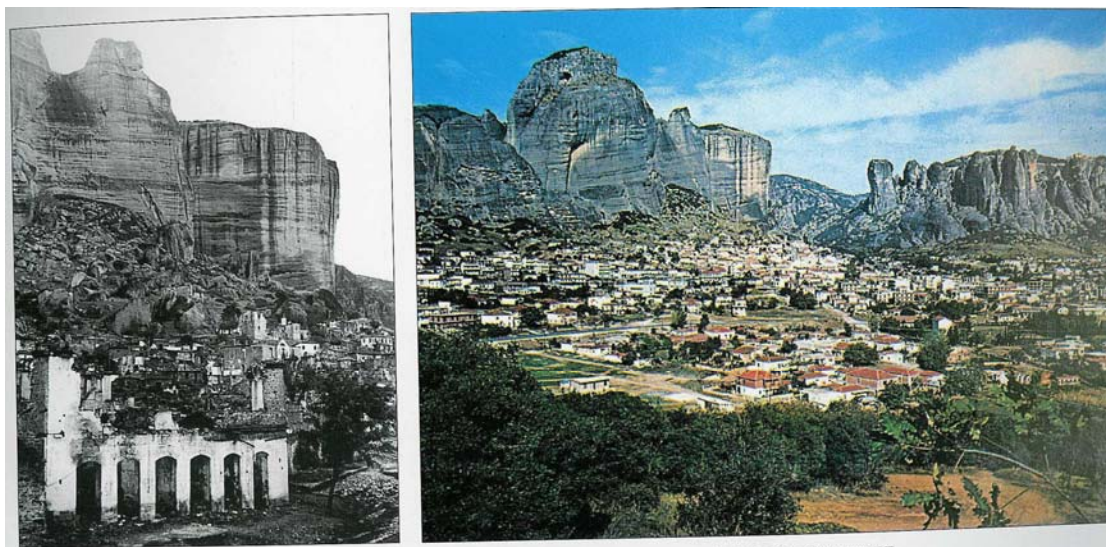
Εικόνα 12 Η ιερά μονή του Βαρλαάμ σε σχέδιο του Ρώσου μοναχού Β. Barskij- Τα Μετέωρα, ένα από τα πιο εντυπωσιακά έργα του Φώτη Κοντόγλου της πρώτης περιόδου της δημιουργίας του.

Εικόνα 13 Η βρύση του Αϊ Γιάννη του Προδρόμου στην οποία βρέθηκε η μαρμάρινη πλάκα που μαρτυρά την ύπαρξη του αρχαίου Αιγινίου, η αρχαιολογική της αξία είναι πολύ μεγάλη. . (Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη)

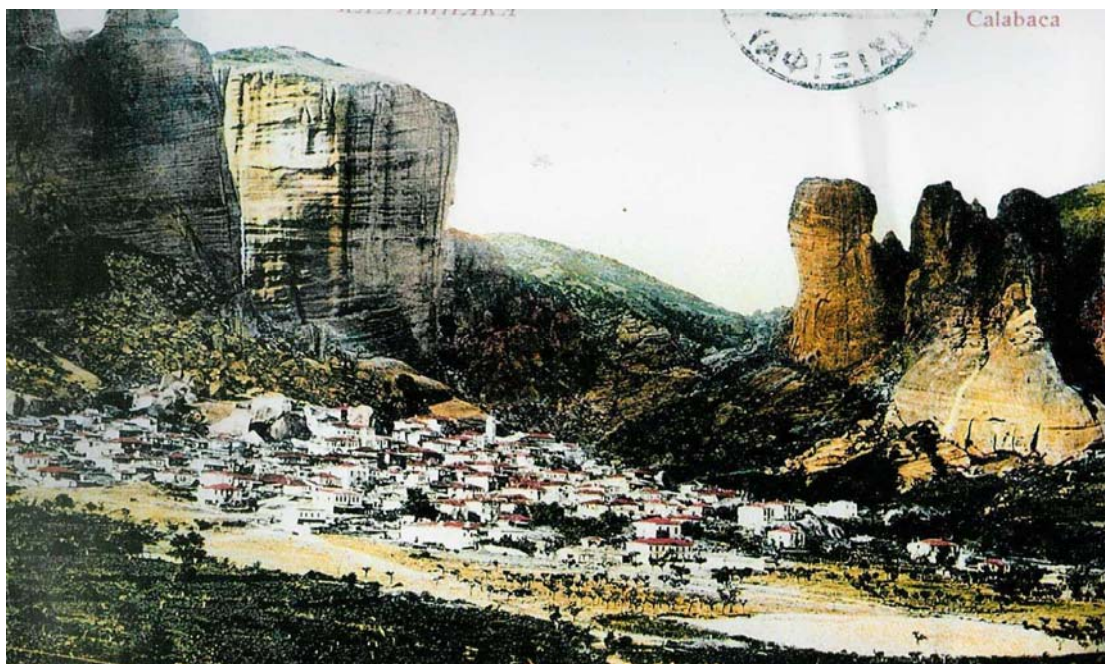
Εικόνα 14 Ηρεμία και γαλήνη. Αποχαιρετισμός στην πόλη.(Φωτ. Αρχ. Μουσείο Μπενάκη)

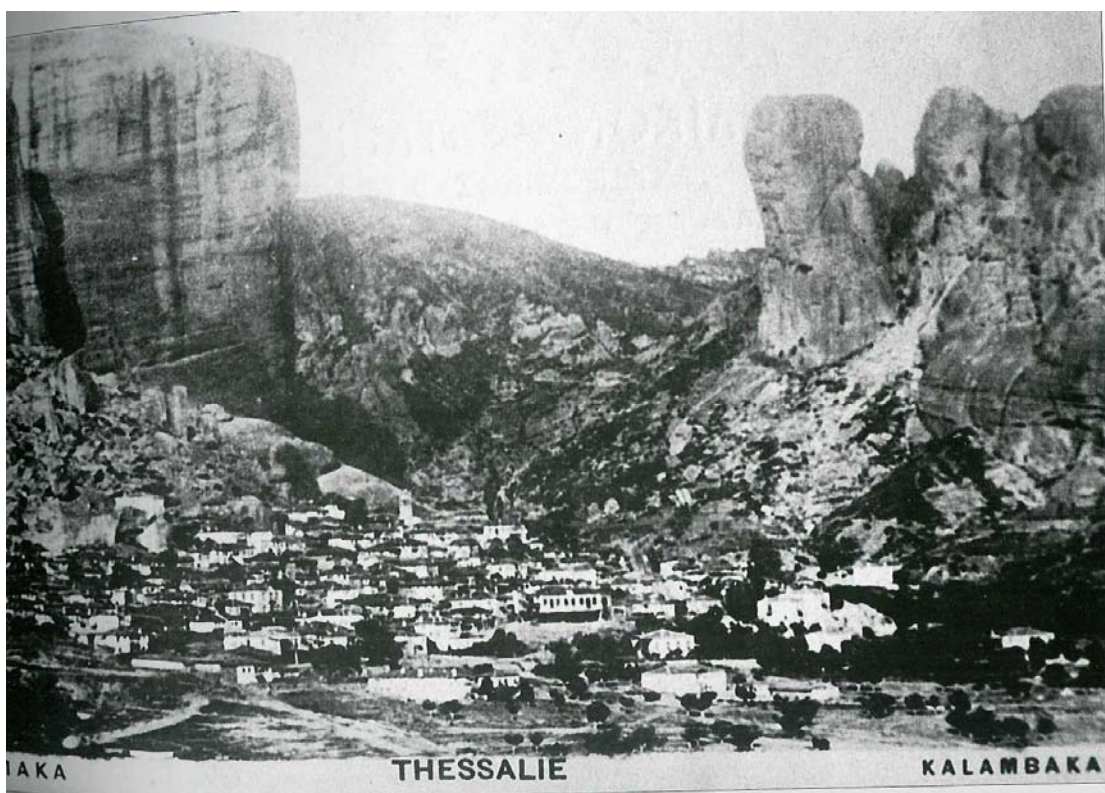
Εικόνα 15 Ερείπια και ηρεμία, ατελείωτος ο χειμώνας της κατοχής (1941- 1944). (Φωτ. Αρχ. Μουσείο Μπενάκη). Ακολουθεί η Α:ναγέννηση, ο ήλιος ανατέλλει και πάλι. . (Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάπη)

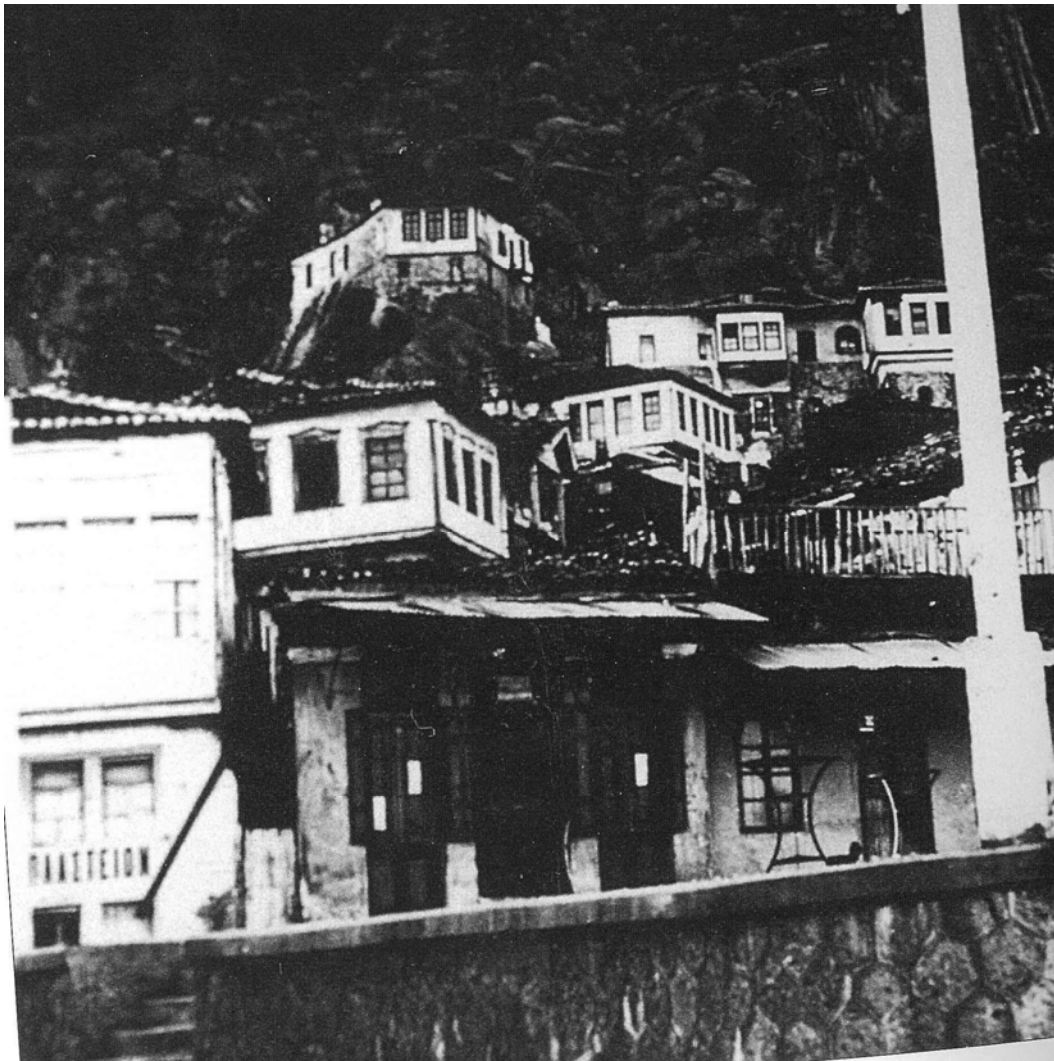
Εικόνα 16 Άποψη της Καλαμπάκας του 1985. (Συλλογή Στεφ. Βλάχου)

Εικόνα 17. Άλλη άποψη της πόλης του 1985.(Συλλογή Λύλ. Λιάπη)

Εικόνα 18 Άποψη της Καλαμπάκας του 1900. Συλλογή του Μιχ. Πιτσάκου).

Εικόνα 19 Αστικά σπίτια (φωτ. Αρχ. Λίλ. Λιάπη)

Εικόνα 20 Γεωργικές κατοικίες (Φωτ. Αρχ. Λαογρ. και Ιστ. Εταιρίας Θεσσαλών).

Εικόνα 21 Νεώτερες Πέτρινες κυβοειδής κατοικίες (Φωτ. Αρχ. Γεωργ. Αναστασόπουλου).

Εικόνα 22 Η κατοικία του Τζίμη Λυτάρη (Φωτ. Αρχ. Λιλ. Λιάππη).

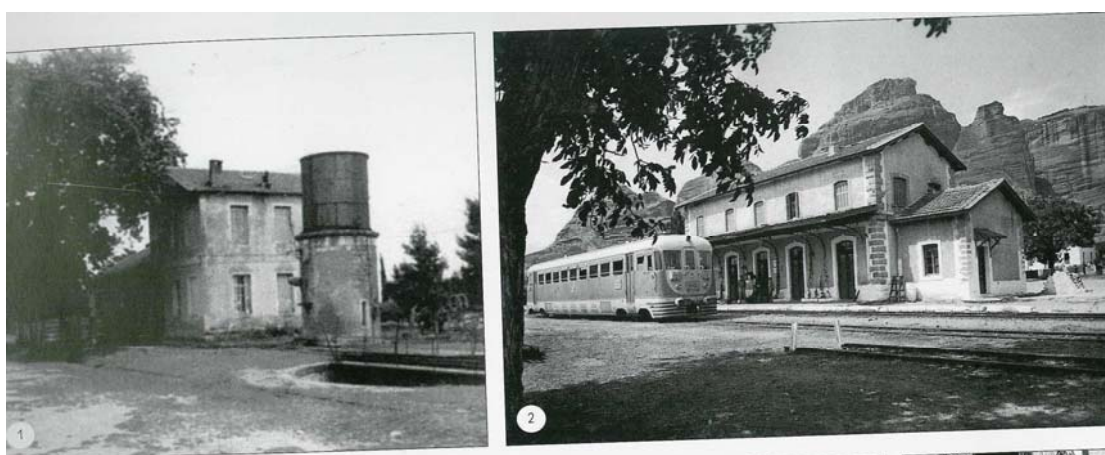
Εικόνα 23 Η κάτω πλατεία 1950. (Συλλογή Αργ. Καταφυγιώτη).

Εικόνα 24 Η κάτω πλατεία του σήμερα. (Φωτ. Λίλ. Λιάππη).

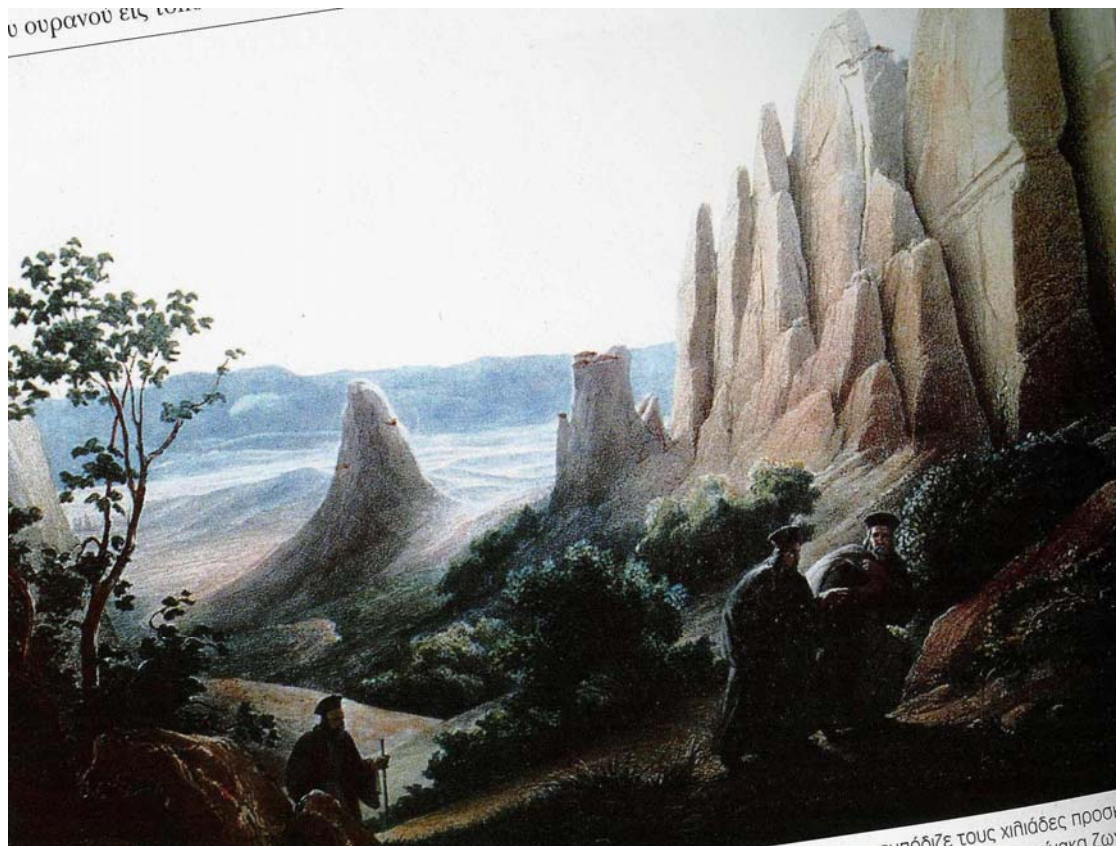
Εικόνα 25. Συνοικία του Σιποτού το 1950(Συλλογή Φρόσως Τάσιου)- Το ίδιο τοπίου χιονισμένο(Φωτ. Αρχ. Ιωάν. Τάκου).- Το ίδιο ακριβώς μέρος σήμερα(Φωτ. Αρχ. Φ. Τάσιου)

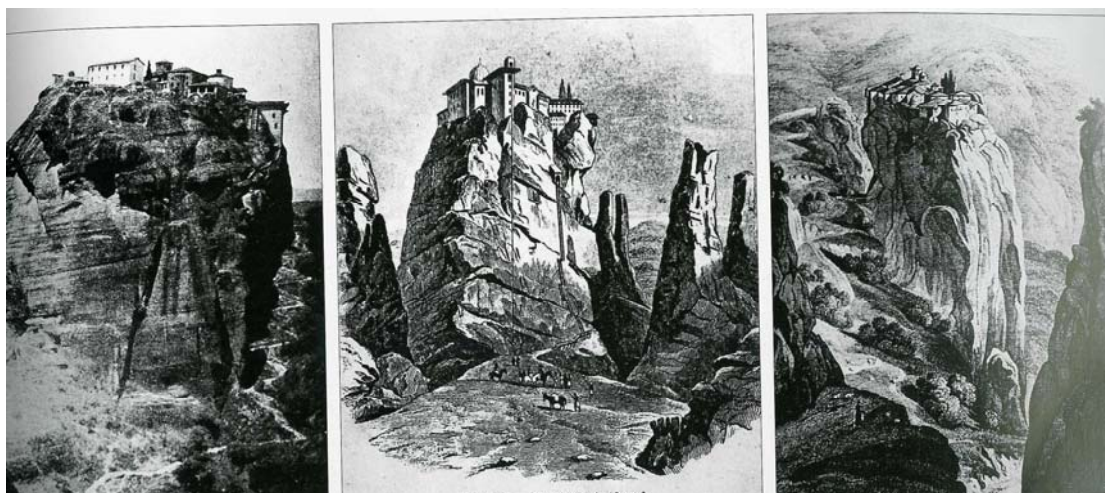
Εικόνα 26. Το παλιό υπνωτήριο των υπαλλήλων των Θεσσαλικών σιδηροδρόμων με τη μπόμπα που υδροδοτούσε τις ατμομηχανές των τρένων. (Φωτ. Αρχ. Μ. Καλοσύτη).

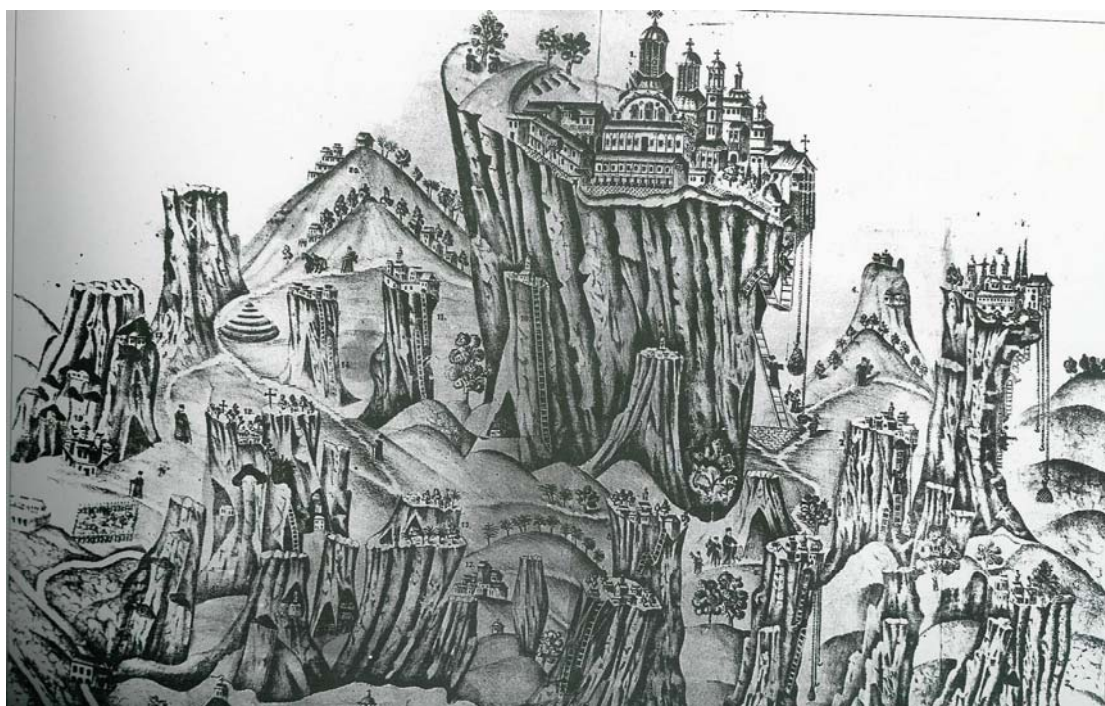
Εικόνα 27. Ο Σιδηροδρομικός σταθμός της πόλης σήμερα.

Εικόνα 28. Δύσβατος και ανηφορικός ο δρόμος, που οδηγούσε στις Ιερές Μονές των Μετεώρων. (Φωτ. Τα Μετέωρα σε πίνακα ζωγραφικής του Dupre, 1826. Εθνική βιβλιοθήκη, Παρίσι. Από το λεύκωμα Ελληνικά Μοναστήρια.

Εικόνα 29 Ιερά μονή μεταμόρφωσης του Σωτήρος, (Φωτ. Αρχ. Ιστ και Λαογρ. Εταιρίας Θεσσαλών)- Μετέωρα, χαλκογραφίας 19^{ου} αιώνα. (Φωτ. Από το βιβλίο «Τα Μετέωρα», Θ. Προβατάκη)- Ιερά μονή της Αγίας Τριάδας. (Γκραβούρα του 19^{ου} αιώνα φωτ. Από το βιβλίο Θ.Προβατάκη).

Εικόνα 30. Παλιά χαλκογραφία των Μετεώρων: Δια χειρός... Παρθενίου εξ Ελάσσονος 1782 Ιούνιος 21. (Φωτ. Αρχ. Μουσείου Μπενάκη).

Εικόνα 31. Μέλος της ορειβατικής λέσχης Καλαμπάκας, καθώς επιτυγχάνει το στόχο του και φτάνει στην κορυφή

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αδαμαντίου Α., «Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρίας», Αθήνα 1909.
- Αντωνίου Αρ. Παπαγεωργίου, «ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ», Έκδοση πρώτη, Αθήναι 1961.
- Δημητρίου Ζ. Σοφιανού, «Τα χειρόγραφα των Μετεώρων, Ιστορική επισκόπηση- Γενική θεώρηση, Ανάτυπο, Τρίκαλα 1988.
- Διονύσιος- Μητροπολίτης τρίκης και Σταγών, «Τα Μετέωρα», Αθήνα 1976.
- Θεοτεκνής Μοναχής, «Το Πέτρινο Δάσος των Μετεώρων, Εκδόσεις Ιεράς μονής Αγίου Στεφάνου Μετεώρων, Μετέωρα 1988.
- Στεφάνου Αργ. Θανασούλα, « Λαογραφικά Καλαμπάκας», Έκδοση: δήμος Καλαμπάκας, Νοέμβριος 1992.
- Ιερά Μοναί Άγιων Μετεώρων, «Άγια Μετέωρα, Τα άπαρτα Κάστρα της πίστης και της ρωμοσύνης», Άγια Μετέωρα 1994.
- ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π.ΑΕ, «Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Καστρακίου- Καλαμπάκας», Α΄ φάσις, Δεκέμβριος 1994.
- Περιοδικό, «Παράδοση», Αφιέρωμα στα Άγια Μετέωρα», 1994)
- Βασίλης Κ. Σπανός, «Ιστορία- Προσωπογραφία της ΒΔ. Θεσσαλίας του Β΄ μισό του ΙΔ. Αιώνα, Λάρισα 1995.
- Αθαν.Δ. Τσαγκαρσούλης, «Καστράκι», Καλαμπάκα 1996.
- Κώστας Σπανός, «Οι Οικισμοί της επισκοπής στο κατάστιχο 230 της μονής του Βαρλαάμ 1758», Λάρισα 2000.
- Δημήτριος Μακεδόνας, Λιλίκα Λιάππη, Ναπολέον Δαμασκηνός, «Καλαμπάκα, Ταξίδι στο Παρελθόν», Εκδόσεις Γένεσις, Καλαμπάκα 2002.
- Γ. Τζιώρα, «Τουριστικός οδηγός, Μετέωρα», Καλαμπάκα.
- Κ. Σαπουντζάκη, Σημειώσεις, «Στρατηγικός και Τοπικός Προγραμματισμός», Αθήνα 2006.
- Πάρις Τσάρτας, Σημειώσεις, «Τουριστική Γεωγραφία», Αθήνα 2003.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- <http://www.kalampaka.com/gr/kalampaka/history.asp>
- <http://www.kalampaka.com/gr/content/index.asp>
- <http://www.athensinfoguide.com/gr/index.htm>
- <http://www.netrino.gr/tourism/a.asp?l=0&s=0&a=21>

Επιτόπια έρευνα

- Ερωτηματολόγια, που συμπληρώθηκαν από:
 - ο μοναχούς
 - ο κατοίκους
 - ο τουρίστες
- Συνεντεύξεις από αρμόδιους φορείς:
 - ο υπάλληλοι πολεοδομίας
 - ο δημαρχείου
 - ο δασαρχείου

